

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Μετονομασία της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας σε Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων και διεύρυνση του αντικειμένου της με αρμοδιότητες επί των υπηρεσιών ύδατος και της διαχείρισης αστικών αποβλήτων, ενίσχυση της υδατικής πολιτικής - Εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας για τη χρήση και παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές μέσω της ενσωμάτωσης των οδηγιών ΕΕ 2018/2001 και 2019/944 - Ειδικότερες διατάξεις για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την προστασία του περιβάλλοντος»

I. Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

A. Το υπό συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, όπως διαμορφώθηκε κατά την επεξεργασία του από τη Διαιτητική Επιτροπή Παραγωγής και Εμπορίου, αποτελείται από διακόσια εξήντα τρία (263) άρθρα και διαρθρώνεται σε τέσσερις (4) Ενότητες (Ενότητα Α΄ «Μετονομασία της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας σε Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων και διεύρυνση του αντικειμένου της με αρμοδιότητες επί των υπηρεσιών ύδατος και της διαχείρισης αστικών αποβλήτων και ενίσχυση της υδατικής πολιτικής», Ενότητα Β΄ «Εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας για τη χρήση και παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές - Ενσωμάτωση των Οδηγιών ΕΕ 2018/2001 και 2019/944», Ενότητα Γ΄ «Διατάξεις για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την προστασία του περιβάλλοντος» και Ενότητα Δ΄ «Τελικές διατάξεις»). Οι τρεις πρώτες Ενότητες υποδιαιρούνται περαιτέρω ως εξής: η Ενότητα Α΄ (άρθρα 1 έως 36) διαιρείται σε δύο Μέρη (Μέρος Α΄ «Μετονομασία της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας σε Ρυθμιστική Αρχή Απο-

βλήτων, Ενέργειας και Υδάτων και διεύρυνση του αντικειμένου της με αρμοδιότητες επί των υπηρεσιών ύδατος και διαχείρισης αστικών αποβλήτων και Μέρους Β´ «Συμπληρωματικές διατάξεις για την ενίσχυση της υδατικής πολιτικής», η Ενότητα Β´ (άρθρα 37 έως 106) περιλαμβάνει ένα Μέρος (Μέρος Α´ «Εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας για τη χρήση και παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές - Ενσωμάτωση των Οδηγιών ΕΕ 2018/2001 και 2019/944») και η Ενότητα Γ´ (άρθρα 107 έως 261) διαιρείται σε έξι (6) Μέρη (Μέρος Α´ «Σκοπός και αντικείμενο», Μέρος Β´ «Ρυθμίσεις για την ενέργεια», Μέρος Γ´ «Λατομικές και μεταλλευτικές διατάξεις», Μέρος Δ´ «Διατάξεις για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος», Μέρος Ε´ «Χωροταξικές και πολεοδομικές διατάξεις» και Μέρος ΣΤ´ «Διατάξεις περί αποβλήτων»). Τέλος, η Ενότητα Δ´ αποτελείται από τα άρθρα 262 έως 263.

Ειδικότερα, με τις διατάξεις του Μέρους Α´ της Ενότητας Α´ του νομοσχεδίου, το οποίο υποδιαιρείται στα Κεφάλαια Α´ έως Δ´ (Κεφάλαιο Α´ «Εισαγωγικές διατάξεις», Κεφάλαιο Β´ «Πεδίο εφαρμογής και γενικές αρχές», Κεφάλαιο Γ´ «Μετονομασία, οργάνωση και λειτουργία της Ρυθμιστικής Αρχής Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων» και Κεφάλαιο Δ´ «Τελικές διατάξεις», άρθρα 1-25), ρυθμίζονται τα ζητήματα μετονομασίας της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας (Ρ.Α.Ε.) σε Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων (Ρ.Α.Α.Ε.Υ.), καθώς και ζητήματα οργάνωσης και λειτουργίας της Αρχής. Κατά την Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης του νομοσχεδίου (σελ. 358 επ.), σκοπός των ρυθμίσεων είναι η διεύρυνση του αντικειμένου της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας (Ρ.Α.Ε.), με την ανάθεση σε αυτήν και των αρμοδιοτήτων εποπτείας και ελέγχου τόσο των παρόχων υπηρεσιών ύδατος (ύδρευσης και αποχέτευσης) όσο και των φορέων διαχείρισης αστικών αποβλήτων, και τη μετονομασία της σε Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων (Ρ.Α.Α.Ε.Υ.). Επίσης, με τις υπό ψήφιση διατάξεις επιδιώκεται ο εκσυγχρονισμός του συνολικού πλαισίου ρύθμισης των ζητημάτων που σχετίζονται με τη διαχείριση των υδάτων και των αστικών αποβλήτων, προκειμένου αυτό να ανταποκρίνεται στην ανωτέρω νέα προσέγγιση, και να αξιοποιηθεί η διοικητική και υποστηρικτική δομή της υφιστάμενης ανεξάρτητης αρχής, η οποία έχει, ήδη, εκτενή εμπειρία στην άσκηση ρυθμιστικών και ελεγκτικών αρμοδιοτήτων στους ανωτέρω τομείς (βλ. Αιτιολογική Έκθεση επί της Ενότητας Α´, σελ. 387).

Στο Μέρος Β´ της ίδιας Ενότητας Α´, το οποίο υποδιαιρείται στα Κεφάλαια Α´ έως Γ´ (Κεφάλαιο Α´ «Όργανα άσκησης υδατικής πολιτικής», Κεφάλαιο Β´ «Οργάνωση υλοποίησης» και Κεφάλαιο Γ´ «Καταργούμενες διατάξεις», άρθρα 26-36), τίθενται συμπληρωματικές διατάξεις για την ενίσχυ-

ση της υδατικής πολιτικής και ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν τα όργανα άσκησης της υδατικής πολιτικής και τις αρμοδιότητές τους, και την οργάνωση της εφαρμογής της Εθνικής Στρατηγικής για τα Ύδατα.

Στο Μέρος Α΄ της Ενότητας Β΄ του νομοσχεδίου, το οποίο διαιρείται στα Κεφάλαια Α΄, Β΄, Γ΄, Δ΄, Ε΄, ΣΤ΄, Ζ΄ και Η΄ (Κεφάλαιο Α΄ «Εισαγωγικές διατάξεις», Κεφάλαιο Β΄ «Εθνικοί στόχοι, καθεστώτα στήριξης, πληροφόρηση και κατάρτιση για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας - Τροποποίηση ν. 3468/2006», Κεφάλαιο Γ΄ «Κοινότητες Ανανεώσιμης Ενέργειας - Τροποποίηση ν. 3468/2006», Κεφάλαιο Δ΄ «Αυτοκατανάλωση/αυτοπαραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και συμπαραγωγής ηλεκτρισμού θερμότητας υψηλής απόδοσης - Τροποποίηση ν. 3468/2006», Κεφάλαιο Ε΄ «Ρύθμιση θεμάτων σχετικά με τις εγγυήσεις προέλευσης, τα κοινά καθεστώτα στήριξης και έργα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας - Τροποποίηση ν. 3468/2006», Κεφάλαιο ΣΤ΄ «Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στον τομέα των μεταφορών και στη θέρμανση και ψύξη - Τροποποίηση ν. 3468/2006», Κεφάλαιο Ζ΄ «Ενεργειακές κοινότητες πολιτών - Τροποποίηση ν. 4001/2011» και Κεφάλαιο Η΄ «Πρόσβαση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στα δίκτυα και τις υποδομές και παρακολούθηση καθεστώτων στήριξης», άρθρα 37-106), εισάγονται ρυθμίσεις σχετικά με ζητήματα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (Α.Π.Ε.), αυτοκατανάλωσης/αυτοπαραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς Α.Π.Ε. και συμπαραγωγής ηλεκτρισμού θερμότητας υψηλής απόδοσης, Α.Π.Ε. στους τομείς των μεταφορών και θέρμανσης - ψύξης, καθώς και ζητήματα που αφορούν κοινά καθεστώτα στήριξης και έργων Α.Π.Ε., και τις ενεργειακές κοινότητες πολιτών.

Μεταξύ άλλων, τροποποιούνται ρυθμίσεις για τις Εγγυήσεις Προέλευσης Ηλεκτρικής Ενέργειας από Α.Π.Ε. (άρθρα 68-69), τη συμμετοχή της Ελλάδας στην Πλατφόρμα της Ένωσης για την ανάπτυξη των Α.Π.Ε. και τις στατιστικές μεταβιβάσεις μεταξύ των κρατών μελών (άρθρο 70), το πλαίσιο της από κοινού συνεργασίας με κράτη - μέλη της Ε.Ε. ή και με τρίτες χώρες, για την ανάληψη έργων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (άρθρα 71-72), καθώς και για το κοινό καθεστώς στήριξης με άλλες χώρες - μέλη της Ε.Ε. (άρθρο 73). Θεσπίζονται διατάξεις για τη διασφάλιση της συμπερίληψης στα πωλούμενα καύσιμα, του τομέα των μεταφορών, ενός ελάχιστου ποσοστού προερχόμενου από Α.Π.Ε. (άρθρα 74 και 76), ειδικοί κανόνες για τα βιοκαύσιμα, τα βιορευστά και τα καύσιμα βιομάζας που παράγονται από καλλιέργειες τροφίμων και ζωοτροφών, καθώς και σχετικό πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ κρατών - μελών της Ένωσης (άρθρα 75 και 77), δημιουργείται ενωσιακή βάση δεδομένων για την καταχώριση, από τους προμηθευτές, και τον έλεγχο, από τα αρμόδια όργανα, των επιλέξιμων καυσίμων (άρθρο 78), τρο-

ποποιοούνται διατάξεις για τα κριτήρια αειφορίας και μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου για τα βιοκαύσιμα, τα βιορευστά και τα καύσιμα βιομάζας, καθώς και για τον τρόπο επαλήθευσης τήρησης των κριτηρίων (άρθρα 79-80), ρυθμίζεται ο τρόπος υπολογισμού του αντικτύπου των ανωτέρω εκπομπών στα αέρια θερμοκηπίου (άρθρο 81) και ορίζονται κυρώσεις για την παράβαση των διατάξεων του παρόντος. Περαιτέρω, θεσπίζεται πλαίσιο για την ενσωμάτωση της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στη θέρμανση και στην ψύξη, με παραπομπή, μεταξύ άλλων, σε μέτρα που θα περιλαμβάνονται στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (άρθρο 83), θεσπίζονται μεταβατικές διατάξεις (άρθρο 84) και τροποποιούνται τα Παραρτήματα του άρθρου 321 του ν. 3468/2006 (άρθρο 85).

Ως προς τις «Ενεργειακές Κοινότητες Πολιτών» (Ε.Κ.Π.), συμπληρώνεται ο ν. 4001/2011, με την προσθήκη δεκαεπτά νέων άρθρων (47Α΄ - 47Ζ΄), καθώς και ο ορισμός του ορισμού των «Ενεργειακών Κοινοτήτων Πολιτών» στην παράγραφο 3 του άρθρου 2 του εν λόγω νόμου. Ειδικότερα: δίνεται ο ορισμός των εν λόγω οντοτήτων (άρθρο 86), καθορίζεται, ως νομική μορφή τους, ο αστικός συνεταιρισμός του ν. 1667/1986 (άρθρο 87), ορίζεται το πλαίσιο συμμετοχής και της κατοχής συνεταιριστικών μεριδίων σε αυτές (άρθρα 88-89), το αντικείμενο δραστηριότητάς τους (άρθρο 90), ο τύπος και το ελάχιστο περιεχόμενο του καταστατικού τους (άρθρο 91), το πλαίσιο της διαδικασίας σύστασης (άρθρο 92) και τα όργανα διοίκησής τους (άρθρο 93), θεσπίζονται ρυθμίσεις για τα πλεονάσματα κάθε χρήσης των Ε.Κ.Π. (94) και για την απαγόρευση μεταβίβασης Βεβαιώσεων Παραγωγού και λοιπών διοικητικών αδειών Α.Π.Ε. που ανήκουν στις εν λόγω Κοινότητες (άρθρο 95), ορίζεται το πλαίσιο για τη λύση και θέση τους σε εκκαθάριση και απαγόρευση συγχώνευσης ή μετατροπής τους (άρθρο 96), θεσπίζονται οι γενικοί όροι που διέπουν τη δραστηριοποίησή τους και τις σχέσεις τους με Διαχειριστές Δικτύων Διανομής και Συστήματος Μεταφοράς (άρθρο 97), οι προϋποθέσεις σύστασης ενώσεων και Ομοσπονδίας (άρθρο 98), το ειδικότερο πλαίσιο άσκησης των δικαιωμάτων κατά τη δράση τους, που ελέγχεται αρμοδίως, με τήρηση των αρχών της ίσης και αναλογικής μεταχείρισης (άρθρο 99), η από κοινού χρήση ηλεκτρικής ενέργειας εντός της Ε.Κ.Π. και η άσκηση των δραστηριοτήτων της διαχείρισης συστήματος διανομής και εκμετάλλευσης κλειστού συστήματος διανομής (άρθρα 100-101), καθορίζεται ετήσια αξιολόγηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης των Ε.Κ.Π. (άρθρο 102), και θεσπίζονται μεταβατικές διατάξεις όσον αφορά τη δυνατότητα μετατροπής των Ενεργειακών Κοινοτήτων που έχουν συσταθεί σύμφωνα με τον ν. 4513/2018 σε Ενεργειακές Κοινότητες Πολιτών του παρόντος (άρθρο 103). Ακόμη, περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για τη συμπερίληψη των ανανεώσιμων αερίων σε

όλες τις δομές φυσικού αερίου (άρθρα 104-105), καθώς και ρυθμίσεις σχετικά με την αξιολόγηση από την αρμόδια Επιτροπή της αποτελεσματικότητας των εθνικών καθεστώτων στήριξης για την ηλεκτρική ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές και των επιπτώσεών τους στους καταναλωτές και στις επενδύσεις (άρθρο 106).

Στο Μέρος Α΄ της Ενότητας Γ΄ του νομοσχεδίου (άρθρα 107 και 108) τίθεται ο σκοπός και το αντικείμενο των προβλεπόμενων ρυθμίσεων.

Το Μέρος Β΄ της Ενότητας Γ΄ διαρθρώνεται στα Κεφάλαια Α΄ έως Ζ΄ (Κεφάλαιο Α΄ «Ρυθμίσεις για σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και συμπαραγωγής ηλεκτρισμού θερμότητας υψηλής απόδοσης - Τροποποίηση ν. 4414/2016», Κεφάλαιο Β΄ «Καθιέρωση ειδικού πλαισίου λειτουργικής ενίσχυσης υβριδικών σταθμών στα μη διασυνδεδεμένα νησιά - Τροποποίηση ν. 4414/2016», Κεφάλαιο Γ΄ «Συμπληρωματικές ρυθμίσεις για σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, συμπαραγωγής ηλεκτρισμού θερμότητας υψηλής απόδοσης και υδροηλεκτρικούς σταθμούς - Τροποποιήσεις ν. 4685/2020», Κεφάλαιο Δ΄ «Συμπληρωματικές ρυθμίσεις για σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, συμπαραγωγής ηλεκτρισμού θερμότητας υψηλής απόδοσης, αποθήκευσης και ζητήματα για την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας - Τροποποιήσεις ν. 4951/2022», Κεφάλαιο Ε΄ «Διατάξεις για την οργάνωση των φορέων και υπηρεσιών που δραστηριοποιούνται στην αγορά ενέργειας», Κεφάλαιο ΣΤ΄ «Διατάξεις για την ενίσχυση της ηλεκτροκίνησης» και Κεφάλαιο Ζ΄ «Λοιπές διατάξεις για την αγορά ενέργειας», άρθρα 109-165).

Ειδικότερα, τροποποιούνται διατάξεις του ν. 4414/2016 για τους σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. και Σ.Η.Θ.Υ.Α. από αυτοκαταναλωτές (άρθρο 109), αναπροσαρμόζεται το όριο του κόστους εξισορρόπησης (άρθρο 110), παρατείνεται η προθεσμία υπογραφής Συμβάσεων Λειτουργικής Ενίσχυσης (άρθρο 111) και θεσπίζεται επιστροφή της εγγυητικής επιστολής στους κατόχους των Συμμετεχόντων, χωρίς να λάβουν Λειτουργική Ενίσχυση σταθμών (άρθρο 112). Περαιτέρω, τροποποιείται το ειδικό πλαίσιο του Καθεστώτος Λειτουργικής Ενίσχυσης για Υβριδικούς Σταθμούς στα μη διασυνδεδεμένα νησιά (άρθρο 113), θεσπίζεται πλαίσιο λήψης μέτρων ενίσχυσης των εν λόγω σταθμών, με την έκδοση υπουργικής απόφασης για κάθε μέτρο (άρθρο 114), καθώς και εφαρμογής των μέτρων, μέσω προκήρυξης και διαδικασιών αξιολόγησης με συγκεκριμένα κριτήρια για κάθε ανταγωνιστική διαδικασία (άρθρο 115), ρυθμίζονται δε και ζητήματα αδειοδότησης των εν λόγω σταθμών (άρθρο 116), με δυνατότητα καταβολής σε αυτούς επενδυτικής ενίσχυσης από εθνικούς ή ενωσιακούς πόρους (άρθρο

117). Επίσης, τροποποιούνται διατάξεις του ν. 4685/2020. Συγκεκριμένα: διευκρινίζεται ότι οι Σταθμοί παραγωγής Α.Π.Ε. και Σ.Η.Θ.Υ.Α. συνδέονται αποκλειστικά με το Διασυνδεδεμένο Σύστημα ή το Διασυνδεδεμένο Δίκτυο (άρθρο 118), αποσαφηνίζεται η κατηγορία σταθμών που υποβάλλουν συνοδευτική μελέτη για χορήγηση βεβαίωσης Ειδικών Έργων (άρθρο 119), ορίζεται ότι στις ρυθμίσεις για τη δόμηση υπόγειων περιλαμβάνονται και μεγάλοι Υδροηλεκτρικοί Σταθμοί (άρθρο 120) και αναπροσαρμόζεται το ποσό αποζημίωσης κατ' επάγγελμα αγροτών για σταθμούς Α.Π.Ε. (άρθρο 121).

Επιπλέον, τροποποιούνται διατάξεις του ν. 4951/2022 (βλ. από 28-6-2022 Έκθεση της Επισημονικής Υπηρεσίας της Βουλής). Ειδικότερα: προσδιορίζεται η αδειοδοτούσα αρχή για τους σταθμούς Α.Π.Ε. (άρθρο 122), αναπροσαρμόζεται η μέγιστη ισχύ της παραγωγής σταθμού που ζητεί τροποποίηση της Οριστικής Προσφοράς Σύνδεσης, και προστίθεται περίπτωση κατά την οποία δεν απαιτείται σχετική τροποποίηση (άρθρο 123), αναπροσαρμόζεται η απαιτούμενη απόσταση μεταξύ έργων Α.Π.Ε., που συγκαταλέγεται στις προϋποθέσεις υποβολής κοινού αιτήματος από περισσότερους σταθμούς για χορήγηση Οριστικής Προσφοράς Σύνδεσης (άρθρο 124), καθορίζεται η αρμοδιότητα για τη χορήγηση Άδειας Εγκατάστασης (άρθρο 125), ορίζεται ως αποδεικτικό νόμιμης χρήσης του γηπέδου εγκατάστασης από τρίτον οποιοδήποτε έγγραφο την τεκμηριώνει δυνάμει περιορισμένου εμπράγματος ή ενοχικού δικαιώματος (άρθρο 126), διορθώνεται παραπομπή σε διάταξη του νόμου σχετικά με τις αποστάσεις ασφαλείας ανεμογεννητριών (άρθρο 127), και τροποποιούνται διατάξεις για τη θέση εγκατάστασης υπό αδειοδότηση ή εν λειτουργία σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. και Σ.Η.Θ.Υ.Α. (άρθρο 128), για την αρμοδιότητα και ορισμένα δικαιολογητικά της διαδικασίας έκδοσης άδειας λειτουργίας σταθμών Α.Π.Ε. και Σ.Η.Θ.Υ.Α. (άρθρο 129), για την άδεια εγκατάστασης συστημάτων αποθήκευσης (άρθρο 130), καθώς και για την τμηματική άδεια λειτουργίας (άρθρο 131). Περαιτέρω, αναπροσαρμόζονται ορισμένες προϋποθέσεις παύσης ισχύος βεβαιώσεων για τη διασφάλιση υλοποίησης των έργων σχετικά με την άδεια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (άρθρο 132), εμπλουτίζεται το πλαίσιο αξιολόγησης περιπτώσεων αδυναμίας έκδοσης βεβαίωσης καταχώρισης πολυγώνου εξαιρούμενου σταθμού (άρθρο 133), θεσπίζεται νέα προθεσμία σύναψης σύμβασης Εξαιρούμενων Σταθμών (άρθρο 134), τροποποιούνται προϋποθέσεις για την αξιολόγηση αίτησης χορήγησης νέας Οριστικής Άδειας Σύνδεσης σε περίπτωση ριζικής ανανέωσης του σταθμού Α.Π.Ε. και Σ.Η.Θ.Υ.Α. (άρθρο 135), καθώς και μεταβατικές διατάξεις ως προς τις προθεσμίες εξαιρούμενων σταθμών για σύναψη Σύμβασης Σύνδεσης και για εν ισχύ Άδειες Εγκατάστασης (άρθρο 136), διορθώνεται παραπομπή για τον

καθορισμό της τιμής αναφοράς Πιλοτικών Θαλάσσιων Πλωτών Φωτοβολταϊκών Σταθμών (άρθρο 137), τροποποιείται το όριο ισχύος σταθμών αυτοπαραγωγής ενεργειακού συμψηφισμού, που υλοποιούνται από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και άλλα μη κερδοσκοπικά και προνοιακού χαρακτήρα, διευκρινίζεται ο δικαιούχος αύξησης εγκατεστημένης ισχύος και θεσπίζεται περιθώριο ανάπτυξης φωτοβολταϊκών σταθμών αυτοπαραγωγών ανά σύστημα μη διασυνδεδεμένου νησιού (άρθρο 138). Επίσης, τροποποιούνται οι διατάξεις για τον επιμερισμό του κόστους σύνδεσης έργων επέκτασης ή ενίσχυσης του Ε.Δ.Δ.Η.Ε. και του Ε.Σ.Μ.Η.Ε. (άρθρο 139), καθώς και για την αποχώρηση σταθμών (άρθρο 140), και θεσπίζονται διαδικασία έκδοσης άδειας εγκατάστασης και λειτουργίας αιολικών πάρκων σε μη διασυνδεδεμένα νησιά (άρθρο 141), καθώς και νέες μεταβατικές διατάξεις για τις χρεώσεις προμήθειας καθολικής υπηρεσίας (άρθρο 142).

Ακόμη, περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για την οργάνωση των φορέων και των υπηρεσιών που δραστηριοποιούνται στην αγορά ενέργειας. Ειδικότερα: αναδιαρθρώνονται αρμοδιότητες της Γενικής Γραμματείας Ενέργειας και Ορυκτών Πρώτων Υλών για τις ανάγκες δράσεων και έργων του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (άρθρο 143), συμπληρώνεται υφιστάμενη ρύθμιση για μετακίνηση προσωπικού μεταξύ Δ.Ε.Η. Α.Ε. και Δ.Ε.Δ.Δ.Η.Ε. Α.Ε. (άρθρο 144), θεσπίζεται δυνατότητα παράτασης της ισχύος συμβάσεων έργου της Δ.Α.Π.Ε.Ε.Π. Α.Ε. (άρθρο 145), ρυθμίζονται θέματα προσωπικού της Δ.Ε.Π.Α. ΕΜΠΟΡΙΑΣ Α.Ε. και των συνδεδεμένων με αυτήν εταιρειών (άρθρο 146), καθώς και το πλαίσιο πρόσληψης στη Δ.Ε.Η. Α.Ε. συγγενών θανόντων σε εργατικά ατυχήματα εργαζομένων σε εργολάβους εγκαταστάσεων της εταιρείας (άρθρο 147). Εξ άλλου, περιλαμβάνονται διατάξεις για την ενίσχυση της ηλεκτροκίνησης. Συγκεκριμένα, τροποποιούνται διατάξεις για τον φορέα εκπόνησης του Εθνικού Σχεδίου για την Ηλεκτροκίνηση (άρθρο 148), ρυθμίζονται διαδικαστικά θέματα των διαγωνισμών από τους Ο.Τ.Α. για εγκατάσταση σημείων επαναφόρτισης Ηλεκτρικών Οχημάτων (άρθρο 149) και θεσπίζεται πλαίσιο για την εκπόνηση Εθνικού Σχεδίου για την Ηλεκτροκίνηση (άρθρο 150).

Στο Μέρος αυτό περιλαμβάνονται και λοιπές διατάξεις για την αγορά ενέργειας. Ειδικότερα: αναπροσαρμόζονται οι τιμές αποζημίωσης σταθμών βιομάζας και βιοαερίου (άρθρο 151), θεσπίζεται απαλλαγή από την υποχρέωση καταβολής χρεώσεων Υπηρεσιών Κοινής Ωφέλειας για περιπτώσεις στις οποίες ισχύει σήμερα αναστολή καταβολής (άρθρο 152), ρυθμίζεται η αυτοτιμολόγηση σταθμών Α.Π.Ε. και Σ.Η.Θ.Υ.Α. (άρθρο 153), τίθενται προϋποθέσεις αναβίωσης φωτοβολταϊκών σταθμών (άρθρο 154), παρέχεται σε ανεξάρτητους παραγωγούς Α.Π.Ε. η δυνατότητα πώλησης ενέργειας με διμε-

ρή σύμβαση (άρθρο 155), καθορίζεται η υποχρέωση ορισμού Συμβούλων ασφαλείας για την αποφυγή κινδύνων κατά τη μεταφορά επικίνδυνων υλικών από τους κατόχους των σχετικών αδειών (άρθρο 156), θεσπίζονται μεταβατικές ρυθμίσεις ως προς την κατανομή της ετήσιας ποσότητας αυτούσιου βιοντίζελ (άρθρο 157), καθορίζεται το πλαίσιο αξιοποίησης του διαθέσιμου περιθωρίου αιολικών σταθμών στα συστήματα των μη διασυνδεδεμένων νησιών (άρθρο 158), ρυθμίζεται η περαιτέρω δυνατότητα ανάθεσης σε προμηθευτή φυσικού αερίου της παράδοσης φορτίων Υ.Φ.Α. για την κάλυψη των σχετικών εκτάκτων αναγκών (άρθρο 159), θεσπίζονται προϋποθέσεις απαγόρευσης έκδοσης νέων αδειών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με καύσιμο φυσικό αέριο ή πετρελαιικά προϊόντα και δυνατότητας μετατροπής τους (άρθρο 160), καθορίζεται το πλαίσιο προσκόμισης εγγυητικής επιστολής από κατόχους αδειών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με καύσιμο λιθάνθρακα, λιγνίτη, φυσικό αέριο ή πετρελαιικά προϊόντα (άρθρο 161), θεσπίζεται πλαίσιο μετεγκατάστασης ή μεταφοράς οικισμού σε νέα θέση λόγω εκτελέσεως έργων μεγάλων υδροηλεκτρικών σταθμών εθνικής σπουδαιότητας, καταργουμένων όσων ισχύουν σήμερα για τη μετεγκατάσταση του οικισμού Ακρινής του Νομού Κοζάνης (άρθρο 162), παρέχεται δυνατότητα κήρυξης απαλλοτρίωσης για τμήματα του γηπέδου ασφαλείας αιολικών σταθμών (άρθρο 163), θεσπίζονται ρυθμίσεις για το πλαίσιο υλοποίησης πιλοτικών έργων Υπεράκτιων Αιολικών Πάρκων και για τις Περιοχές Πρώτης Επιλογής Α.Π.Ε. (άρθρο 164), καθώς και παρατάσεις προθεσμιών έναρξης εφαρμογής των τιμών αναφοράς σε έργα Α.Π.Ε. (άρθρο 165).

Στο Μέρος Γ΄ της Ενότητας Γ΄ του νομοσχεδίου (άρθρα 166-172) περιλαμβάνονται διατάξεις που αφορούν τα λατομεία και τις μεταλλευτικές έρευνες.

Στο Μέρος Δ΄ της Ενότητας Γ΄, το οποίο υποδιαιρείται στα Κεφάλαια Α΄ έως Δ΄ (Κεφάλαιο Α΄ «Προστασία και αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος», Κεφάλαιο Β΄ «Έλεγχος και εφαρμογή περιβαλλοντικών κυρώσεων και ειδικότερα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας», Κεφάλαιο Γ΄ «Ποινικές και διοικητικές κυρώσεις για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος» και Κεφάλαιο Δ΄ «Διατάξεις για την οργάνωση της προστασίας των δασών», άρθρα 173-261), περιλαμβάνονται διατάξεις οι οποίες αφορούν την προστασία και την αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος, όπως και τον έλεγχο και την επιβολή ποινικών και διοικητικών κυρώσεων και ειδικότερων μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος, και ρυθμίζουν ζητήματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας ως προς την οργάνωση και την προστασία των δασών, ιδίως όσον αφορά επεμβάσεις σε δασικές εκτάσεις, με την τροποποίηση των σχετικών διατάξεων του ν. 998/1979.

Στο Μέρος Ε΄ της Ενότητας Γ΄ (άρθρα 225-254) περιλαμβάνονται χωροταξικές και πολεοδομικές ρυθμίσεις, και στο Μέρος ΣΤ΄ (άρθρα 255-261), ρυθμίσεις που αφορούν τον τομέα των αποβλήτων.

Τέλος, στην Ενότητα Δ΄ του νομοσχεδίου (άρθρα 262-263) θεσπίζεται ρήτρα επαναξιολόγησης των διατάξεων του παρόντος μετά την πάροδο δύο (2) ετών από την έναρξη ισχύος του (άρθρο 262), και ορίζεται η έναρξη ισχύος του νόμου (άρθρο 263). Μετά το κείμενο των διατάξεων παρατίθενται επτά (7) Παραρτήματα, στα οποία παραπέμπουν ρυθμίσεις του νομοσχεδίου.

Β. Με το υπό ψήφιση νομοσχέδιο εισάγεται νέο πλαίσιο εποπτείας και ελέγχου για τη διαχείριση των υδάτων και των αποβλήτων, με την τροποποίηση και συμπλήρωση των διατάξεων του ν. 4819/2019, που αφορά στα απόβλητα, τις συσκευασίες, τα απορρίμματα συσκευασιών και τα πλαστικά προϊόντα, καθώς και των ν. 3199/2003, για την προστασία και διαχείριση των υδάτων και την εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23.10.2000, και ν. 3468/2006, για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. και τη συμπαραγωγή ηλεκτρισμού και θερμότητας υψηλής απόδοσης.

Σχετικά αναφέρεται ότι με τις διατάξεις του ν. 4819/2019 ενσωματώθηκαν στο εθνικό δίκαιο οι ρυθμίσεις της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/851 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30.5.2018, «για την τροποποίηση της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα». Σημειώνεται ότι, κατά το άρθρο 2 παράγραφος 1 της Οδηγίας, τα κράτη μέλη όφειλαν να θέσουν σε ισχύ τις αναγκαίες για τη συμμόρφωσή τους προς την Οδηγία νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις, έως την 5.7.2020.

Όπως αναφέρεται στο Προοίμιο της εν λόγω Οδηγίας, «[η] διαχείριση των αποβλήτων στην Ένωση θα πρέπει να βελτιωθεί με στόχο την προστασία, τη διατήρηση και τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, την προστασία της υγείας του ανθρώπου, τη συνετή και ορθολογική χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων και την προώθηση μιας περισσότερο κυκλικής οικονομίας (...)» (σκέψη 1). «Οι στόχοι που ορίζονται στην Οδηγία 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση και την ανακύκλωση των αποβλήτων θα πρέπει να αυξηθούν ώστε να αντικατοπτρίζουν ευκρινέστερα τη φιλοδοξία της Ένωσης να μεταβεί σε μια κυκλική οικονομία» (σκέψη 3). «Πολλά κράτη μέλη δεν έχουν ακόμη αναπτύξει πλήρως τις αναγκαίες υποδομές διαχείρισης αποβλήτων. Συνεπώς, είναι σημαντικό να καθοριστούν σαφείς μακροπρόθεσμοι στόχοι για την καθοδήγηση μέτρων και επενδύσεων, ιδίως για να αποτραπεί η δημιουργία υποδομών πλεονάζουσας δυναμικότητας για την επεξεργασία υπολειμματικών αποβλήτων και ο εγκλωβισμός των ανακυκλώσιμων υλικών σε

χαμηλότερα επίπεδα της ιεράρχησης των αποβλήτων» (σκέψη 6) (βλ., σχετικά, και τις σκέψεις 1, 2 και 3 του Προοιμίου της Πρότασης Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα, COM (2015) 595 final). Στο πλαίσιο αυτό εκδόθηκε η Οδηγία 2018/851, η οποία τροποποιεί και συμπληρώνει τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου, με τη λήψη πρόσθετων μέτρων και τον καθορισμό νέων μακροπρόθεσμων στόχων για τη διαχείριση των αποβλήτων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.).

Εξ άλλου, με τις διατάξεις της Ενότητας Β΄ του νομοσχεδίου μεταφέρονται στο εθνικό δίκαιο διατάξεις των Οδηγιών (ΕΕ) 2018/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11.12.2018, για την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, 2009/73/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13.7.2009, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά Φυσικού Αερίου και την κατάργηση της Οδηγίας 2003/55/ΕΚ, και (ΕΕ) 2019/944 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5.6.2019, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και την τροποποίηση της Οδηγίας 2012/27/ΕΕ.

Σύμφωνα με το άρθρο 194 ΣυνθΛειτΕΕ, η πολιτική της Ε.Ε. στον τομέα της ενέργειας έχει ως στόχο να διασφαλίζει τη λειτουργία της αγοράς ενέργειας και τον ενεργειακό εφοδιασμό της Ένωσης, να προωθή την ενεργειακή αποδοτικότητα και την εξοικονόμηση ενέργειας, την ανάπτυξη νέων Α.Π.Ε., καθώς και τη διασύνδεση των ενεργειακών δικτύων. Ο στόχος αυτός πρέπει να επιδιώκεται «σε πνεύμα αλληλεγγύης» και στο «πλαίσιο της εγκαθίδρυσης ή της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και λαμβανομένης υπόψη της απαίτησης να προστατευθεί και να βελτιωθεί το περιβάλλον». Μετά τη Συνθήκη της Λισσαβώνας τέθηκε ως θεμελιώδης αρχή η αειφόρος ανάπτυξη και λήφθηκαν μία σειρά από πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση αυτή, στο πλαίσιο της ενωσιακής πολιτικής για την ενέργεια. Ενδεικτικά σημειώνεται ότι με τον Κανονισμό 347/2013 βελτιώθηκε αποτελεσματικά η ενοποίηση των δικτύων των κρατών μελών, δόθηκε ώθηση στις ανταλλαγές ενέργειας και ενισχύθηκε η ανταγωνιστικότητα της Ένωσης. Έργα κοινού ενδιαφέροντος στους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου συνέβαλαν ιδιαίτερα στην ασφάλεια του εφοδιασμού. Οι υποδομές αερίου κατέστησαν αρτιότερα συνδεδεμένες και βελτιώθηκε ουσιαστικά η ανθεκτικότητα του εφοδιασμού. Η περιφερειακή συνεργασία στο πλαίσιο των περιφερειακών ομάδων και μέσω του διασυνοριακού επιμερισμού του κόστους αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα διευκόλυνσης για την υλοποίηση

των έργων. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις, ο διασυννοριακός επιμερισμός του κόστους δεν είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του χρηματοδοτικού ελλείμματος των έργων. Μολονότι μειώθηκε η διάρκεια της πλειονότητας των διαδικασιών αδειοδότησης, σε ορισμένες περιπτώσεις η διαδικασία εξακολουθεί να είναι χρονοβόρα. Η χρηματοδοτική συνδρομή στο πλαίσιο του μηχανισμού «Συνδέοντας την Ευρώπη», που θεσπίστηκε με τον Κανονισμό 1316/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ήταν σημαντικός παράγοντας, καθώς οι επιχορηγήσεις για μελέτες συνέβαλαν στη μείωση των κινδύνων των έργων κατά τα πρώιμα στάδια ανάπτυξης, ενώ οι επιχορηγήσεις για εργασίες υποστήριξαν την αντιμετώπιση των βασικών σημείων συμφόρησης στα έργα τα οποία δεν ήταν δυνατόν να αντιμετωπιστούν επαρκώς μέσω της χρηματοδότησης από την αγορά. Την 30.5.2022 εκδόθηκε ο Κανονισμός 2022/869 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις διευρωπαϊκές ενεργειακές υποδομές, με νομική βάση ιδίως το άρθρο 172 ΣυνθΛειτουργίας (βλ. Αστ. Πλιάκος, Ευρωπαϊκό Δίκαιο Ενέργειας, 2022, σελ. 12 επ., 25 επ. και 57 επ.).

Περαιτέρω, με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2022/2577 του Συμβουλίου, της 22.12.2022, «σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου για την επιτάχυνση της ανάπτυξης ανανεώσιμης ενέργειας», τέθηκαν προσωρινοί κανόνες επείγοντος χαρακτήρα για την επιτάχυνση της διαδικασίας αδειοδότησης ως προς την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, με ιδιαίτερη έμφαση σε συγκεκριμένες τεχνολογίες ή συγκεκριμένους τύπους έργων ανανεώσιμης ενέργειας που είναι σε θέση να επιτύχουν βραχυπρόθεσμη επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης των Α.Π.Ε. στην Ένωση.

Στις αιτιολογικές σκέψεις του Κανονισμού διαλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «Λόγω της επείγουσας και έκτακτης ενεργειακής κατάστασης, τα κράτη μέλη θα πρέπει να είναι σε θέση να θεσπίζουν εξαιρέσεις από ορισμένες υποχρεώσεις αξιολόγησης που ορίζονται στην περιβαλλοντική νομοθεσία της Ένωσης για έργα ανανεώσιμης ενέργειας και για έργα αποθήκευσης ενέργειας και έργα δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας (...) θα πρέπει να πληρούνται δύο προϋποθέσεις, ήτοι ότι το έργο βρίσκεται σε ειδική περιοχή ανανεώσιμης ενέργειας ή δικτύου και ότι η περιοχή αυτή θα πρέπει να έχει υποβληθεί σε στρατηγική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Επιπλέον, θα πρέπει να θεσπιστούν αναλογικά μέτρα μετριασμού ή, εάν δεν είναι διαθέσιμα, αντισταθμιστικά μέτρα για τη διασφάλιση της προστασίας των ειδών» (6). «(...) θέσπιση του μαχητού τεκμηρίου ότι τα έργα ανανεώσιμης ενέργειας είναι υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος και εξυπηρετούν τη δημόσια υγεία και ασφάλεια για τους σκοπούς της σχετικής περιβαλλοντικής νο-

μοθεσίας της Ένωσης, εκτός εάν υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι τα εν λόγω έργα έχουν σημαντικές δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον οι οποίες δεν μπορούν να μετριαστούν ή να αντισταθμιστούν» (8). «(...) για τη διαδικασία χορήγησης άδειας εγκατάστασης εξοπλισμού ηλιακής ενέργειας και τις σχετικές συντοπισμένες συνδέσεις αποθήκευσης και δικτύου σε υφιστάμενες ή μελλοντικές τεχνητές δομές που δημιουργούνται για σκοπούς διαφορετικούς από την παραγωγή ηλιακής ενέργειας (...) να θεσπιστεί ειδική παρέκκλιση από την απαίτηση διενέργειας εκτιμήσεων περιβαλλοντικών επιπτώσεων βάσει της οδηγίας 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (...) δεδομένου ότι δεν είναι πιθανό να εγείρουν ανησυχίες σχετικά με ανταγωνιστικές χρήσεις του χώρου ή περιβαλλοντικές επιπτώσεις» (11). «Η εγκατάσταση εξοπλισμού ηλιακής ενέργειας με ισχύ κάτω των 50 kW, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων των αυτοκαταναλωτών ανανεώσιμης ενέργειας, δεν είναι πιθανό να έχει σημαντικές δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον ή στο δίκτυο και δεν εγείρει ανησυχίες ως προς την ασφάλεια. Επιπλέον, οι μικρές εγκαταστάσεις δεν απαιτούν γενικά επέκταση της δυναμικότητας στο σημείο σύνδεσης με το δίκτυο. Λαμβανομένων υπόψη των άμεσων θετικών συνεπειών αυτού του είδους εγκαταστάσεων για τους καταναλωτές, καθώς και των περιορισμένων περιβαλλοντικών επιπτώσεων που ενδέχεται να προκαλέσουν, ενδείκνυται να εξορθολογιστεί περαιτέρω η εφαρμοστέα σε αυτούς διαδικασία αδειοδότησης, υπό την προϋπόθεση ότι δεν υπερβαίνουν την υφιστάμενη δυναμικότητα της σύνδεσης με το δίκτυο διανομής, με την εισαγωγή της έννοιας της σιωπηρής διοικητικής έγκρισης στις σχετικές διαδικασίες αδειοδότησης (...)» (12).

Επίσης, στην παράγραφο 2 του άρθρου 3 του Κανονισμού ορίζεται ότι «[τ]α κράτη μέλη διασφαλίζουν, τουλάχιστον για τα έργα που αναγνωρίζονται ως έργα υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος, ότι κατά τη διαδικασία σχεδιασμού και αδειοδότησης δίνεται προτεραιότητα στην κατασκευή και λειτουργία σταθμών και εγκαταστάσεων παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και στην ανάπτυξη της σχετικής υποδομής δικτύου κατά τη στάθμιση των έννομων συμφερόντων στη συγκεκριμένη περίπτωση. Όσον αφορά την προστασία των ειδών, το προηγούμενο εδάφιο θα πρέπει να εφαρμόζεται μόνο σε περίπτωση και κατά τον βαθμό που, αφενός, λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα διατήρησης των ειδών, τα οποία συμβάλλουν στη διατήρηση ή την αποκατάσταση των πληθυσμών του είδους σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης και, αφετέρου, διατίθενται επαρκείς οικονομικοί πόροι και εδαφικές ζώνες για τον σκοπό αυτόν».

Εξ άλλου, βασική προτεραιότητα στην αναπτυξιακή στρατηγική της Ε.Ε. συνιστά η μετάβαση μέχρι το 2050 σε μια οικονομία μηδενικών εκπομπών

διοξειδίου του άνθρακα και η οικοδόμηση της κλιματικά ουδέτερης, πράσινης Ευρώπης, σύμφωνα με τις δεσμεύσεις της Συμφωνίας των Παρισίων για την κλιματική αλλαγή της 2.12.2015, η οποία κυρώθηκε με τον ν. 4426/2016. Με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2018/842 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30.5.2018, τέθηκαν οι υποχρεώσεις των κρατών μελών σχετικά με τις ελάχιστες συνεισφορές τους για την περίοδο από το 2021 έως το 2030, για τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου το 2030 κατά 30% κάτω από τα επίπεδα του 2005. Στις 11.12.2019 ανακοινώθηκε η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (European Green Deal), μία δέσμη πολιτικών πρωτοβουλιών, προκειμένου να καταστεί η Ευρώπη η πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρος μέχρι το έτος 2050 (βλ. Κανονισμό 2021/1119 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30.6.2021, με τον οποίο η επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας μέχρι το έτος 2050, καθίσταται δεσμευτικός νομικός στόχος, Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας επί του ν. 4936/2022, σελ. 4-6. Βλ. επίσης Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας επί του ν. 4685/2020, ΙΙ. Γενικές Παρατηρήσεις, σελ. 18-20).

Τον Ιούλιο του 2021 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε τη δέσμη νομοθετικών πρωτοβουλιών «Fit for 55» (Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών ΕΜΠΤΥ «Προσαρμογή στον στόχο του 55%»: υλοποίηση του στόχου της ΕΕ για το κλίμα με ορίζοντα το 2030 στην πορεία προς την κλιματική ουδετερότητα (14.7.2021, COM(2021) 550 final). Η ως άνω δέσμη περιέχει σειρά νομοθετικών προτάσεων για την αναθεώρηση και την επικαιροποίηση της νομοθεσίας της Ε.Ε. και τον καθορισμό νέων πρωτοβουλιών, ώστε το ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο να ευθυγραμμισθεί με τους στόχους της Πράσινης Συμφωνίας και τον Κανονισμό 2021/1119 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και να μετατραπούν οι πολιτικοί στόχοι της Πράσινης Συμφωνίας σε νομικά δεσμευτικούς.

Ειδικότερα, η δέσμη «Fit for 55» περιλαμβάνει τις ακόλουθες νομοθετικές προτάσεις και πρωτοβουλίες:

- αναθεώρηση του Συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΣΕΔΕ) της Ε.Ε. (Οδηγία 2003/87/ΕΚ), συμπεριλαμβανομένης της επέκτασής του στη ναυτιλία, αναθεώρηση των κανόνων για τις εκπομπές από τις αερομεταφορές και θέσπιση χωριστού συστήματος εμπορίας εκπομπών για τις οδικές μεταφορές και τα κτήρια,

- αναθεώρηση του Κανονισμού για τον επιμερισμό των προσπαθειών, ο οποίος θέτει εθνικούς στόχους μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου των κρατών σε τομείς που, επί του παρόντος, δεν υπάγονται στο ΣΕΔΕ της

ΕΕ [Κανονισμός (ΕΕ) 2018/842], με την αύξηση του στόχου μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε επίπεδο ΕΕ από 29% σε 40%, σε σύγκριση με το 2005,

- αναθεώρηση του Κανονισμού για τη συμπερίληψη των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και των απορροφήσεων από δραστηριότητες χρήσης γης, αλλαγής χρήσης γης και δασοκομίας (LULUCF) (Κανονισμός (ΕΕ) 2018/841), με τη θέση νέου στόχου καθαρών απορροφήσεων αερίων του θερμοκηπίου στον τομέα LULUCF (τομέας χρήσης γης, αλλαγής χρήσης γης και δασοκομίας), ύψους 310 εκατ. τόνων ισοδύναμου CO₂ έως το 2030,

- αναθεώρηση της Οδηγίας για τις Α.Π.Ε. (Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001) με την αύξηση του στόχου σε επίπεδο Ε.Ε. για το μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στο συνολικό ενεργειακό μείγμα από τουλάχιστον 32%, που ισχύει σήμερα, σε τουλάχιστον 40% έως το 2030,

- αναθεώρηση της Οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση (Οδηγία 2012/27/ΕΕ), περιλαμβανομένης της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την αύξηση του παρόντος στόχου σε επίπεδο Ε.Ε. όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση από 32,5% σε 36% για την τελική κατανάλωση ενέργειας και σε 39% για την κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας,

- αναθεώρηση της Οδηγίας για την ανάπτυξη υποδομών εναλλακτικών καυσίμων (Οδηγία 2014/94/ΕΕ) και την αντικατάστασή της με την έκδοση σχετικού Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου,

- τροποποίηση του Κανονισμού για τον καθορισμό προτύπων επιδόσεων για τις εκπομπές CO₂ από τα καινούργια επιβατικά αυτοκίνητα και από τα καινούργια ελαφρά επαγγελματικά οχήματα (ημιφορτηγά) (Κανονισμός (ΕΕ) 2019/631), με αυξημένους στόχους μείωσης σε επίπεδο Ε.Ε. για το 2030, σε σχέση με τους αντίστοιχους για το 2021, καθώς και νέο στόχο για το 2035, ίσο με μείωση 100% του στόχου για το 2021,

- αναδιτύπωση της Οδηγίας για τη φορολόγηση των πηγών ενέργειας (Οδηγία 2003/96/ΕΚ), σύμφωνα με τους στόχους για το κλίμα και το περιβάλλον (Η δέσμη προτάσεων εφαρμόζει στην πράξη την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει»),

- θέσπιση νέου μηχανισμού συνοριακής προσαρμογής άνθρακα (ΜΣΠΑ) για τον καθορισμό της τιμής των εισαγωγών περιορισμένου αριθμού προϊόντων υψηλής ρύπανσης βάσει της περιεκτικότητάς τους σε άνθρακα,

- την πρωτοβουλία ReFuelEU Aviation, η οποία αποσκοπεί στην τόνωση της παραγωγής και της χρήσης των βιώσιμων καυσίμων στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών,

- την πρωτοβουλία FuelEU Maritime, η οποία αποσκοπεί στην αύξηση της ζήτησης ανανεώσιμων καυσίμων και καυσίμων χαμηλών ανθρακούχων εκπο-

μπών στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών,

- ένα νέο Κοινωνικό Ταμείο για το Κλίμα, που θα παρέχει ειδική χρηματοδότηση στα κράτη μέλη για τη στήριξη των Ευρωπαίων πολιτών, οι οποίοι πλήττονται περισσότερο ή κινδυνεύουν με ενεργειακή φτώχεια ή φτώχεια κινητικότητας, ως συνοδευτικό μέτρο για την εισαγωγή της εμπορίας εκπομπών στις οδικές μεταφορές και στα κτήρια (βλ. <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>).

Σε αυτό το πνεύμα, το θεσμικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο και, συνεπώς, καθορίζει και το εθνικό πλαίσιο κάθε κράτους μέλους της Ε.Ε., περιλαμβάνει διατάξεις που αποσκοπούν τόσο στην ενίσχυση του ρόλου των Α.Π.Ε. στη συνολική παραγωγή ενέργειας όσο και στην παράλληλη ενίσχυση των καταναλωτών σε ατομικό επίπεδο, αλλά και σε επίπεδο κοινότητας.

Υπό αυτό το πρίσμα, σημαντική εξέλιξη αποτελεί η υπό ενσωμάτωση με το παρόν σχέδιο νόμου Οδηγία 2019/944, που περιλαμβάνει κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και τροποποιεί την προηγούμενη Οδηγία 2012/27/ΕΕ, με σκοπό τη διαμόρφωση ενός πλαισίου κανόνων για την παραγωγή, μεταφορά, διανομή, αποθήκευση και προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας, με ταυτόχρονη προστασία των καταναλωτών, εντός μίας δίκαιης, ανταγωνιστικής και ολοκληρωμένης αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας.

Παράλληλα, η Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου θεσπίζει δεσμευτικό στόχο της Ε.Ε. για το συνολικό μερίδιο ενέργειας από Α.Π.Ε. στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας της Ε.Ε. τουλάχιστον 32% και 14% όσον αφορά το μερίδιο των Α.Π.Ε. στις μεταφορές μέχρι το έτος 2030.

Στο πλαίσιο της δέσμης νομοθετικών πρωτοβουλιών «Fit for 55» τον Ιούλιο 2021, που στοχεύει να ευθυγραμμίσει τη νομοθεσία της Ε.Ε. με τους στόχους της Πράσινης Συμφωνίας, έχει προταθεί, μεταξύ άλλων, η αναθεώρηση της ως άνω Οδηγίας 2018/2001, με την αύξηση του στόχου για το μερίδιο των Α.Π.Ε. στο συνολικό ενεργειακό μείγμα, από τουλάχιστον 32% που ισχύει σήμερα, σε τουλάχιστον 40% έως το 2030, σύμφωνα με το σχέδιο κλιματικών στόχων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2030 (βλ. άρθρο 1 της πρότασης για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της Οδηγίας 98/70/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά την προώθηση της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την κατάργηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/652 του Συμβουλίου, Βρυξέλλες, 14.7.2021,

COM(2021) 557 final 2021/0218(COD)). Υπό τις πρόσφατες διεθνείς εξελίξεις, η Επιτροπή, στο σχέδιο REPowerEU, πρότεινε την αύξηση του προτεινόμενου το 2021 στόχου από 40% σε 45% μέχρι το 2030, η πραγματοποίηση του οποίου αναμένεται να οδηγήσει σε δυναμικότητα παραγωγής ενέργειας από Α.Π.Ε. 1.236GW μέχρι το 2030, σε σύγκριση με τα 1.067GW που προβλέπονται στη δέσμη μέτρων «Fit for 55», με χρονικό ορίζοντα το 2030, και τον στόχο της εγκατάστασης νέων ηλιακών φωτοβολταϊκών, ισχύος άνω των 320GW μέχρι το 2025 (βλ. Σχέδιο REPowerEU, Βρυξέλλες, 18.5.2022, Ανακοίνωση της Επιτροπής {SWD(2022) 230 final}, σελ. 7-8, Σύσταση (ΕΕ) 2022/822 της Επιτροπής, της 18.5.2022, σχετικά με την επιτάχυνση των διαδικασιών αδειοδότησης για έργα ανανεώσιμης ενέργειας και τη διευκόλυνση των συμφωνιών αγοράς ενέργειας, και Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001 για την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, της Οδηγίας 2010/31/ΕΕ για την ενεργειακή απόδοση των κτηρίων και της Οδηγίας 2012/27/ΕΕ για την ενεργειακή απόδοση, Βρυξέλλες, 18.5.2022, COM(2022) 222 final, 2022/0160(COD), αιτιολογική έκθεση, σελ. 3: «(...) Δεδομένης, ωστόσο, της ριζικής αλλαγής που συνέβη έκτοτε στις συνθήκες της αγοράς για τα ορυκτά καύσιμα που χρησιμοποιούνται στην ηλεκτρική ενέργεια, τη θέρμανση και τις μεταφορές, που αφορά, μεταξύ άλλων, τις ανησυχίες σχετικά με τις αυξημένες τιμές και την ανάγκη η ΕΕ να απεξαρτηθεί σταδιακά από τις εισαγωγές ενέργειας από τη Ρωσία, είναι απαραίτητο να αυξηθεί ο στόχος όσον αφορά τις Α.Π.Ε. για το 2030 στο 45%, ώστε να συμβάλουν καλύτερα στον στόχο αυτόν, καθώς και στο να υπάρχουν ανταγωνιστικές τιμές ενέργειας (...)).»).

II. Γενικές Παρατηρήσεις

1. Επί του Πίνακα Περιεχομένων

Για λόγους πληρότητας, θα ήταν σκόπιμο να περιληφθεί η αναφορά και των Παραρτημάτων στον Πίνακα Περιεχομένων.

Περαιτέρω, στον Πίνακα Περιεχομένων, Κεφάλαιο Γ΄ Μέρους Α΄ της ενότητας Α΄, ο τίτλος του άρθρου 21 «Ενίσχυση της Γραμματείας της Ρυθμιστικής Αρχής Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων - Αντικατάσταση παρ. 2 άρθρου 37 ν. 3428/2005» σκόπιμο θα ήταν να συμφωνεί με τον τίτλο του άρθρου εντός του κειμένου του νομοσχεδίου «Ενίσχυση του προσωπικού της Ρυθμιστικής Αρχής Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων - Αντικατάσταση παρ. 2 άρθρου 37 ν. 3428/2005».

Στο Κεφάλαιο Ζ΄ του Μέρους Α΄ της Ενότητας Β΄, ο τίτλος του άρθρου 90 θα μπορούσε, χάριν ομοιομορφίας με τους λοιπούς τίτλους των προτεινόμε-

ων άρθρων, να συμπληρωθεί ως εξής: «Αντικείμενο δραστηριότητας Ενεργειακής Κοινότητας Πολιτών - Προσθήκη άρθρου 47Δ στον ν. 4001/2011». Επίσης, στον τίτλο του άρθρου 97 η φράση «Προσθήκη άρθρου 47I στον ν. 4001/2011» πρέπει να διορθωθεί ως εξής: «Προσθήκη άρθρου 47IA στον ν. 4001/2011», σύμφωνα με το περιεχόμενο της διάταξης. Ακόμη, στον τίτλο του άρθρου 103 η φράση «Προσθήκη άρθρου 47IH στον ν. 4001/2011» πρέπει να διορθωθεί ως εξής: «Προσθήκη άρθρου 47IZ στον ν. 4001/2011», ώστε να ακολουθείται η αρίθμηση των προηγούμενων προστιθέμενων άρθρων (η αρίθμηση του, προστιθέμενου διά του άρθρου 102 του παρόντος, προηγούμενου άρθρου στον ν. 4001/2018 είναι 41ΣΤ).

Επίσης, ο τίτλος του Κεφαλαίου Β΄ του Μέρους Δ΄ της Ενότητας Γ΄ στον Πίνακα Περιεχομένων «Έλεγχος και εφαρμογή περιβαλλοντικών κυρώσεων και ειδικότερα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας» πρέπει να αναδιατυπωθεί σύμφωνα με τον τίτλο αυτού του κεφαλαίου εντός του κειμένου του νομοσχεδίου «Έλεγχος και εφαρμογή κυρώσεων και ειδικότερα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας», ο οποίος είναι και ακριβέστερος.

2. Επί της Ενότητας Β΄

Δεδομένου ότι στην Ενότητα Β΄ δεν περιλαμβάνεται Μέρος Β΄, θα ήταν νομοτεχνικά ορθότερο ο τίτλος «Μέρος Α΄ Εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας για τη χρήση και παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές - Ενσωμάτωση των Οδηγιών ΕΕ 2018/2001 και 2019/944», ο οποίος επαναλαμβάνει αυτολεξεί τον τίτλο της ως άνω Ενότητας, να απαλειφθεί.

III. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί των άρθρων 2, 3 και 11

Σύμφωνα με τη διάταξη του προς ψήφιση άρθρου 2, «[μ]ε τον παρόντα μεταφέρονται και θεσπίζονται αρμοδιότητες στη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας, η οποία μετονομάζεται σε Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων (Ρ.Α.Α.Ε.Υ.). Ειδικότερα, ρυθμίζεται η παροχή υπηρεσιών υδάτων της περ. κθ) της παρ. 2 του άρθρου 2 του ν. 3199/2003 (Α΄ 280), καθώς και των υπηρεσιών ανακυκλωμένου ύδατος και διαχείρισης αστικών αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένου του νερού που προορίζεται για περιαιστική χρήση. Δεδομένης της ανάθεσης αυτών των αρμοδιοτήτων σε ανεξάρτητη αρχή, εκσυγχρονίζεται το συνολικό πλαίσιο διακυβέρνησης των ζητημάτων που σχετίζονται με τη διαχείριση των υδάτων και αστικών αποβλήτων, προκειμένου να ανταποκρίνεται στη νέα προσέγγιση».

Στο άρθρο 3 θεσπίζονται ως ορισμοί για την εφαρμογή του παρόντος οι ορισμοί του άρθρου 2 του ν. 3199/2003, του άρθρου 2 του π.δ. 51/2007 και του

άρθρου 3 του ν. 4819/2021, και προστίθενται, επιπλέον, οι ορισμοί των όρων «Πάροχοι υπηρεσιών ύδατος», β) «Κοστολόγηση», «Περιβαλλοντικό κόστος», «Κόστος πόρου», «Περιβαλλοντικό τέλος» και «Τιμολόγηση».

Εξ άλλου, με το άρθρο 11 προστίθεται άρθρο 12Α στον ν. 4001/2011, υπό τον τίτλο «Εποπτεία επί της παροχής υπηρεσιών ύδατος και διαχείρισης αστικών αποβλήτων», το οποίο διέπει τις σχετικές αρμοδιότητες της Ρ.Α.Α.Ε.Υ..

Σχετικά σημειώνεται ότι, στο άρθρο 2 παράγραφος 2 του ν. 3199/2003 «Προστασία και διαχείριση των υδάτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000», ορίζεται ότι: «Κατά την έννοια του νόμου αυτού και των κανονιστικών πράξεων που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότησή του, νοούνται ως: (...) ιη) "Κατάσταση υπόγειων υδάτων": είναι η συνολική αποτύπωση της κατάστασης υπόγειου υδατικού συστήματος, που καθορίζεται από τις χαμηλότερες τιμές της ποσοτικής και της χημικής του κατάστασης. ιθ) "Καλή κατάσταση υπόγειων υδάτων" η κατάσταση υπόγειου υδατικού συστήματος που χαρακτηρίζεται τουλάχιστον "καλή" τόσο από [ποσοτική] όσο και από χημική άποψη. κ) "Οικολογική κατάσταση": είναι η ποιοτική αποτύπωση της διάρθρωσης και της λειτουργίας υδάτινων οικοσυστημάτων που συνδέονται με επιφανειακά ύδατα, η οποία ταξινομείται σύμφωνα με όσα ορίζονται στο προεδρικό διάταγμα που προβλέπεται στην παρ. 1 του άρθρου 15. (...) κδ) "Καλή χημική κατάσταση υπόγειων υδάτων": η χημική κατάσταση συστήματος υπόγειων υδάτων, η οποία πληροί όλους τους όρους που ορίζονται στο προεδρικό διάταγμα που προβλέπεται στην παρ. 1 του άρθρου 15. κε) "Επικίνδυνες ουσίες": ουσίες ή ομάδες ουσιών που είναι τοξικές, σταθερές και επιρρεπείς σε βιοσυσσώρευση, καθώς και άλλες ουσίες ή ομάδες ουσιών που δημιουργούν ανάλογο βαθμό ανησυχίας. κστ) "Ουσίες προτεραιότητας": Ουσίες που καθορίζονται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 9 παρ. 2. Μεταξύ των ουσιών αυτών διακρίνονται οι "επικίνδυνες ουσίες προτεραιότητας" δηλαδή ουσίες που καθορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του ίδιου άρθρου για τις οποίες πρέπει να ληφθούν μέτρα, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 9. κζ) "Ρύπανση": είναι η άμεση ή έμμεση εισαγωγή, στον αέρα, το νερό ή το έδαφος, ουσιών ή θερμότητας εξαιτίας ανθρώπινων δραστηριοτήτων, που μπορούν να είναι επιζήμιες για την υγεία του ανθρώπου ή για την ποιότητα των υδατικών οικοσυστημάτων ή των χερσαίων οικοσυστημάτων που εξαρτώνται άμεσα από υδατικά οικοσυστήματα, συντελούν στη φθορά υλικής ιδιοκτησίας, ή επηρεάζουν δυσμενώς ή παρεμβαίνουν σε λειτουργίες αναψυχής ή σε λοιπές νόμιμες χρήσεις του περιβάλλοντος. κη) "Ποιοτικό περιβαλλοντικό πρότυπο": η συγκέντρωση, στο νερό, το ιζήμα ή το βιόκοσμο,

συγκεκριμένου ρύπου ή ομάδας ρύπων της οποίας δεν πρέπει να σημειώνεται υπέρβαση, ώστε να προστατεύεται η υγεία του ανθρώπου και το περιβάλλον. κθ) "Υπηρεσίες ύδατος": όλες οι υπηρεσίες οι οποίες παρέχουν, για τα νοικοκυριά, τις δημόσιες υπηρεσίες ή για οποιαδήποτε οικονομική δραστηριότητα: α) άντληση, κατακράτηση, αποθήκευση, επεξεργασία και διανομή επιφανειακών ή υπόγειων υδάτων β) εγκαταστάσεις συλλογής και επεξεργασίας λυμάτων, οι οποίες στη συνέχεια πραγματοποιούν απορρίψεις σε επιφανειακά ύδατα. (...)». Στο άρθρο 10 του ίδιου νόμου, όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του με το άρθρο 24 παρ. 5 του ν. 4315/2014, προβλέπεται ότι: «Γενικοί κανόνες χρήσης των υδάτων. 1. Οι χρήσεις υδάτων διακρίνονται κυρίως σε ύδρευση, άρδευση, βιομηχανική χρήση, ενεργειακή χρήση και χρήση για αναψυχή. Η χρήση για ύδρευση έχει προτεραιότητα, ως προς την ποσότητα και την ποιότητα, έναντι κάθε άλλης χρήσης (...)».

Η Οδηγία 2000/60/ΕΚ, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, έθεσε το νομοθετικό πλαίσιο για την ορθή διαχείριση και προστασία των υδατικών πόρων και την αποτροπή της περαιτέρω υποβάθμισής τους. Στο Προοίμιό της αναφέρεται ότι «[τ]ο ύδωρ δεν είναι εμπορικό προϊόν όπως όλα τα άλλα, αλλά αποτελεί κληρονομιά που πρέπει να προστατεύεται και να τυγχάνει της κατάλληλης μεταχείρισης», καθώς και ότι «η ύδρευση συνιστά υπηρεσία κοινής ωφέλειας» (αιτιολογικές σκέψεις 1 και 15). Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 19 του Προοιμίου, η Οδηγία «στοχεύει στη διατήρηση και τη βελτίωση του υδάτινου περιβάλλοντος στην Κοινότητα. Ο στόχος αυτός αφορά κυρίως την ποιότητα των υδάτων. Ο έλεγχος της ποσότητας αποτελεί επικουρικό στοιχείο στη διασφάλιση της καλής ποιότητας του ύδατος και κατά συνέπεια θα πρέπει επίσης να θεσπισθούν ποσοτικά μέτρα τα οποία θα εξυπηρετούν το στόχο της διασφάλισης μιας καλής ποιότητας». Εξ άλλου, κατά την αιτιολογική σκέψη 20, «[η] χρήση οικονομικών μέσων από μέρους των κρατών μελών μπορεί να είναι πρόσφορη ως μέρος ενός προγράμματος μέτρων. Η αρχή της ανάκτησης του κόστους των υπηρεσιών ύδατος, συμπεριλαμβανομένων του κόστους για το περιβάλλον και του κόστους των πόρων τα οποία συνδέονται με κάθε βλάβη ή αρνητική επίπτωση στο υδάτινο περιβάλλον, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σύμφωνα, ιδίως, με την αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει"».

Ως προς την υποχρέωση ανάκτησης του κόστους για τις υπηρεσίες ύδατος, στο άρθρο 9 της Οδηγίας προβλέπεται ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη την αρχή της ανάκτησης του κόστους των υπηρεσιών ύδατος, συμπεριλαμβανομένου του κόστους για το περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους, ειδικότερα σύμφωνα με την αρχή ο «ρυπαίνων πληρώνει». Η εφαρμογή της αρχής της ανάκτησης του κόστους υπηρεσιών ύδατος, που

προβλέπεται στην Οδηγία, εξειδικεύθηκε με απόφαση της προβλεπόμενης στο άρθρο 3 του ν. 3199/2003, Εθνικής Επιτροπής Υδάτων, η οποία χαράσσει την πολιτική για την προστασία και διαχείριση των υδάτων, παρακολουθεί και ελέγχει την εφαρμογή της και εγκρίνει, μετά από εισήγηση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και γνώμη του Εθνικού Συμβουλίου Υδάτων, τα εθνικά προγράμματα προστασίας και διαχείρισης του υδατικού δυναμικού της χώρας (βλ. απόφαση υπ' αρ. οικ. 135275 (ΦΕΚ Β' 1751/22.5.2017) «Έγκριση γενικών κανόνων κοστολόγησης και τιμολόγησης υπηρεσιών ύδατος. Μέθοδος και διαδικασίες για την ανάκτηση κόστους των υπηρεσιών ύδατος στις διάφορες χρήσεις του». Επισημαίνεται ότι, διά της παραγράφου γ) του άρθρου 36 του παρόντος η παράγραφος 3 του ν. 3199/2003, περί Εθνικής Επιτροπής Υδάτων και Εθνικού Συμβουλίου Υδάτων, καταργείται (βλ. και κατωτέρω, Παρατήρηση υπ' αρ. 5).

Η εν λόγω απόφαση της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων, όμως, δεν προχώρησε στην εφαρμογή ενός ενιαίου θεσμικού πλαισίου τιμολόγησης των υπηρεσιών ύδατος για τις διάφορες χρήσεις του. Το κενό αυτό επιδιώκεται να καλυφθεί με την υπό ψήφιση διάταξη του άρθρου 3, με την οποία δίνονται οι ορισμοί των παρόχων υπηρεσιών ύδατος, της κοστολόγησης ύδατος, του περιβαλλοντικού κόστους, του κόστους πόρου, του περιβαλλοντικού τέλους και του όρου «τιμολόγηση», σε συνδυασμό με τη διάταξη του προς ψήφιση άρθρου 11 παράγραφος 4.

Όπως περιγράφεται στο υφιστάμενο πλαίσιο, κατά τον προσδιορισμό του κόστους των υπηρεσιών ύδατος λαμβάνονται υπόψη τρεις συνιστώσες: το χρηματοοικονομικό κόστος του παρόχου, ήτοι επενδυτικό, λειτουργικό, δαπάνες συντήρησης, κόστος δανεισμού κ.λπ., το περιβαλλοντικό κόστος, το οποίο συνίσταται στο κόστος της απόκλισης της κατάστασης των υδάτων από την (προστατευόμενη) καλή κατάστασή τους, και το κόστος φυσικού πόρου (που συνθέτουν το περιβαλλοντικό κόστος), δηλαδή το κόστος άλλων εναλλακτικών χρήσεων του ύδατος, οι οποίες είναι αναγκαίες σε περίπτωση που το υδατικό σύστημα χρησιμοποιείται πέραν του ρυθμού της φυσικής του αναπλήρωσης (βλ. άρθρο 3 της ως άνω απόφασης).

Υπό το φως των ανωτέρω, διατυπώνεται προβληματισμός κατά πόσον οι προτεινόμενοι στα υπό ψήφιση άρθρα ορισμοί και διαδικασίες κοστολόγησης και τιμολόγησης των υπηρεσιών ύδατος εκπληρώνουν την απαίτηση «(...) για προηγούμενη οικονομική ανάλυση, η οποία αποτελεί τη νόμιμη προϋπόθεση και το αιτιολογικό έρεισμα της τιμολογιακής πολιτικής, στηρίζεται στην ανάλυση των χαρακτηριστικών συγκεκριμένης περιοχής και διέπεται από την αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει", κατανέμει, δηλαδή, τα οικονομικά βάρη στους χρήστες των υπηρεσιών ύδατος με γνώμονα τις προκαλού-

μενες από τις δραστηριότητές τους επιπτώσεις στην κατάσταση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων (...) κατά τρόπον ώστε, μέσω της τιμολόγησης των εν λόγω υπηρεσιών, να προστατεύονται κατά τρόπον αποτελεσματικό οι υδατικοί πόροι και να ελέγχεται η υπερβολική κατανάλωση του ύδατος (...)» (βλ. ΣΤΕ 92/2022 επί αιτήσεως ακυρώσεως κατά της ως άνω απόφασης της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων, παραπεμπτική στην 7μελή σύνθεση του Δ΄ Τμήματος, κατά την οποία «(...) [η] εθνική πολιτική παροχής υπηρεσιών ύδρευσης, συμπεριλαμβανομένης και της τιμολόγησης αυτών, σχεδιάζεται από τα κράτη μέλη ως πολιτική παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, με βασικό κριτήριο την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων της οδηγίας 2000/60/ΕΚ. Λαμβάνονται υπόψιν, κατά την ανάκτηση του κόστους, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής λεκάνης απορροής, οι κρατούσες γεωγραφικές και κλιματολογικές συνθήκες και τα δεδομένα που προκύπτουν από την οικονομική ανάλυση της χρήσης του ύδατος (...)). Εν προκειμένω δεν θεσπίζονται συγκεκριμένοι κανόνες και διαδικασίες «με τις οποίες να διασφαλίζεται ότι οι πάροχοι των υπηρεσιών ύδατος προσαρμόζουν την τιμολογιακή τους πολιτική στα δεδομένα που προκύπτουν από τα εγκεκριμένα σχέδια διαχείρισης των λεκανών απορροής ποταμών (...) ούτε προβλέπεται ότι κατά την έγκριση των τιμολογίων των παρόχων από τις αρμόδιες αρχές ελέγχεται η τήρηση των κατευθύνσεων που τίθενται στα σχέδια διαχείρισης, ώστε να εξασφαλίζεται ότι η τιμολογιακή πολιτική διαμορφώνεται κατά τρόπο σύμφωνο προς τις ανωτέρω επιταγές του νόμου και της οδηγίας, κατ' εκτίμηση των κοινωνικών, περιβαλλοντικών και οικονομικών αποτελεσμάτων της ανάκτησης και της αρχής "ο ρυπαίνων πληρώνει". Περαιτέρω, δεν προσδιορίζονται συγκεκριμένες παράμετροι, κατ' εκτίμηση των οποίων πρέπει να καθορίζεται το επίπεδο ανάκτησης του κόστους των υπηρεσιών ύδατος στις διάφορες χρήσεις, σύμφωνα με τα κριτήρια που μνημονεύονται στο άρθρο 12 του ν. 3199/2003»).

2. Επί των άρθρων 12 και 15

Ενημερωτικά αναφέρεται ότι, σύμφωνα με τον ν. 4001/2011 (άρθρο 4), η Ρ.Α.Ε., η οποία συστάθηκε με τον ν. 2773/1999 και αποτελεί την εθνική ρυθμιστική αρχή σε θέματα ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, κατά την έννοια των Οδηγιών 2009/72/ΕΚ και 2009/73/ΕΚ, ασκεί, με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, τον έλεγχο, τη ρύθμιση και την εποπτεία της αγοράς ενέργειας. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 22 του εν λόγω νόμου ορίζεται ότι: «1. Η ΡΑΕ, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, παρακολουθεί και εποπτεύει τη λειτουργία της αγοράς ενέργειας (...), αποφασίζει ή εισηγείται στα αρμόδια όργανα

τη λήψη αναγκαίων μέτρων, συμπεριλαμβανομένης της έκδοσης κανονιστικών και ατομικών πράξεων, ιδίως για την τήρηση των κανόνων του ανταγωνισμού και των ρυθμιστικών υποχρεώσεων που τίθενται με τον παρόντα νόμο, την Προστασία των Καταναλωτών, την εκπλήρωση υποχρεώσεων παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, την προστασία του περιβάλλοντος, την ασφάλεια εφοδιασμού και την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς ενέργειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (...). Επίσης, στο άρθρο 23 ορίζεται ότι: «1. Με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων άλλων Αρχών που ορίζονται με σχετική διάταξη νόμου, η ΡΑΕ δύναται να επιβάλει σε επιχειρήσεις που ασκούν Ενεργειακές Δραστηριότητες ρυθμιστικά μέτρα και όρους, με σκοπό τη διασφάλιση της εφαρμογής των διατάξεων της εσωτερικής και ευρωπαϊκής νομοθεσίας, την ύπαρξη συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού και εν γένει την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς».

Όπως έχει κριθεί σχετικά, οι εν λόγω διατάξεις υπαγορεύονται από λόγους δημοσίου συμφέροντος, που συνίστανται στην ανάπτυξη της αγοράς ενέργειας και στην προστασία και προαγωγή του ελεύθερου υγιούς ανταγωνισμού στον τομέα αυτό προς όφελος των καταναλωτών (ΔΕΦΑΘ 1575/2021, 2151/2016).

Δεδομένης της νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας, σύμφωνα με την οποία «(...) η παροχή υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, όπως υδρεύσεως και αποχετεύσεως, δεν συνιστά δραστηριότητα αναπόσπαστη από τον πυρήνα της κρατικής εξουσίας (...)» (ΣτΕ 1906/2014 Ολομ), «[και] δύναται να ανατίθεται σε δημόσια επιχείρηση υπό μορφή ανώνυμης εταιρείας, όπως η ΕΥΔΑΠ ΑΕ, η οποία παρέχει υπηρεσίες κοινής ωφέλειας απολύτως ζωτικής σημασίας (...) είναι συνταγματικώς επιβεβλημένος ο έλεγχος της ΕΥΔΑΠ ΑΕ από το Ελληνικό Δημόσιο, όχι απλώς με την άσκηση εποπτείας επ' αυτής, αλλά και διά του μετοχικού της κεφαλαίου (...)» (ΣτΕ 190, 191/2022 Ολομ. Βλ., επίσης, ΣτΕ 1223-1224/2020 7μ. παραπεμπτικές στην Ολομέλεια), τίθεται το ερώτημα αν και κατά πόσον οι μεταβιβαζόμενες με τον παρόν νομοσχέδιο αρμοδιότητες στη Ρ.Α.Α.Ε.Υ. συμβαδίζουν με την εν λόγω νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας.

3. Επί του άρθρου 14

Ο τίτλος του άρθρου 14 πρέπει να διορθωθεί ως εξής: «Διεθνής συνεργασία – Προσθήκη παρ. 6 στο άρθρο 25 του ν. 4001/2011».

4. Επί του άρθρου 28

Στο πρώτο εδάφιο της διάταξης χρήζει διόρθωσης η αναφορά στον ν. 3199/2002, διότι πρόκειται περί του ν. 3199/2003.

5. Επί του άρθρου 36

Για λόγους ακριβολογίας η περίπτωση β) του παρόντος πρέπει να συμπληρωθεί ως εξής: «β) η περ. β) της παρ. 1 και η υποπερ. στστ της περ. α) της παρ. 2 του άρθρου 11 του π.δ. 123/2017 (Α΄ 151)».

Επίσης, στην περίπτωση γ) του παρόντος προβλέπεται η κατάργηση του άρθρου 3 του ν. 3199/2003 (Α΄ 280) περί Εθνικής Επιτροπής Υδάτων.

Σχετικά σημειώνεται ότι, με την κατάργηση του άρθρου 3 του ν. 3199/2003, όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του από το άρθρο 29 του ν. 4519/2018, εκτός από την Εθνική Επιτροπή Υδάτων καταργείται και το Εθνικό Συμβούλιο Υδάτων. Ως εκ τούτου, πρέπει να καταργηθεί και η διάταξη του δεύτερου εδαφίου της περ. α) της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του ν. 3199/2003, σύμφωνα με το οποίο τα εθνικά προγράμματα προστασίας και διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού της χώρας, πριν την έγκρισή τους, εισάγονται για διαβούλευση στο Εθνικό Συμβούλιο Υδάτων.

6. Επί του άρθρου 90

Με το παρόν καθορίζεται το αντικείμενο δραστηριότητας των Ενεργειακών Κοινοτήτων Πολιτών (Ε.Κ.Π.), κατ' επίκληση των ρυθμίσεων της παραγράφου 11 του άρθρου 2 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/944, και προστίθεται νέο άρθρο 47Δ στον ν. 4001/2011. Στην αρχή της παραγράφου 3 ορίζεται ότι: «Η Ε.Κ.Π. δύναται να ασκεί: (...)». Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο να προστεθεί, στην ανωτέρω ρύθμιση, η φράση «και τις ακόλουθες δραστηριότητες».

Εξ άλλου, ο τίτλος του άρθρου θα μπορούσε να συμπληρωθεί ως εξής: «Αντικείμενο δραστηριότητας Ενεργειακής Κοινότητας Πολιτών - Προσθήκη άρθρου 47Δ στον ν. 4001/2011», χάριν ομοιομορφίας προς τους λοιπούς τίτλους των διατάξεων (βλ. ανωτέρω ΙΙ.1.).

7. Επί του άρθρου 103

Στον τίτλο και στο πρώτο εδάφιο του παρόντος, καθώς και στον τίτλο του προστιθέμενου νέου άρθρου στον ν. 4001/2018, η αρίθμηση του άρθρου πρέπει να διορθωθεί από 47ΙΗ σε 47ΙΖ, ακολουθώντας την αρίθμηση του προηγούμενου άρθρου, που προστίθεται στον εν λόγω νόμο, το οποίο είναι 47Ι-ΣΤ.

8. Επί του άρθρου 112

Στην παράγραφο 1 του παρόντος ορίζονται τα ακόλουθα: «Στην παρ. 3 του άρθρου 12Α του ν. 4414/2016 (Α΄ 149), περί συμβάσεων λειτουργικής ενίσχυσης, προστίθεται τρίτο εδάφιο, και η παρ. 3 διαμορφώνεται ως εξής:

(...)». Η ανωτέρω διάταξη πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής: «Στην παρ. 3 του άρθρου 12Α του ν. 4414/2016 (Α' 149), περί συμβάσεων λειτουργικής ενίσχυσης, μετά το δεύτερο εδάφιο προστίθεται νέο, και η παρ. 3 διαμορφώνεται ως εξής: (...)».

9. Επί του άρθρου 129

Στο εισαγωγικό εδάφιο της παραγράφου 1 του παρόντος ορίζονται τα εξής: «Στο τέλος της παρ. 1 του άρθρου 28 του ν. 4951/2022 (Α' 129) προστίθεται νέο εδάφιο ως προς το αρμόδιο όργανο έκδοσης της άδειας λειτουργίας και η παρ. 1 διαμορφώνεται ως εξής: (...)». Η εν λόγω ρύθμιση πρέπει, για νομοτεχνικούς λόγους, να αναδιατυπωθεί ως εξής: «Το δεύτερο και το τρίτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 28 του ν. 4951/2022 (Α' 129) αντικαθίστανται ως προς το αρμόδιο όργανο έκδοσης της άδειας λειτουργίας και η παρ. 1 διαμορφώνεται ως εξής: (...)».

Στο εισαγωγικό εδάφιο της παραγράφου 3 του παρόντος ορίζονται τα εξής: «Στην παρ. 4 του άρθρου 28 του ν. 4951/2022, περί χορήγησης άδειας λειτουργίας, προστίθεται νέο τρίτο εδάφιο σχετικά με τη σύνθεση του κλιμακίου αυτοψίας και η παρ. 4 διαμορφώνεται ως εξής: (...)». Η εν λόγω ρύθμιση πρέπει, για νομοτεχνικούς λόγους, να αναδιατυπωθεί ως εξής: «Στην παρ. 4 του άρθρου 28 του ν. 4951/2022, περί χορήγησης άδειας λειτουργίας, μετά το τρίτο εδάφιο προστίθεται νέο εδάφιο σχετικά με τη σύνθεση του κλιμακίου αυτοψίας και η παρ. 4 διαμορφώνεται ως εξής: (...)».

10. Επί του άρθρου 152

Με το παρόν τροποποιούνται διατάξεις του άρθρου 32 του ν. 4872/2021, «προκειμένου να προβλεφθεί απαλλαγή από την υποχρέωση καταβολής χρεώσεων Υπηρεσιών Κοινής Ωφέλειας αντί για αναστολή της σχετικής υποχρέωσης (...)». Το ισχύον σήμερα άρθρο 32 του ν. 4872/2021 έχει τίτλο «Αναστολή καταβολής χρεώσεων για την παροχή Υπηρεσιών Κοινής Ωφέλειας». Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, για νομοτεχνικούς λόγους, η λέξη «Αναστολή» να αντικατασταθεί από τη λέξη «Απαλλαγή», ώστε να είναι σαφές και το ρυθμιστικό πλαίσιο της διάταξης.

11. Επί του άρθρου 156

Με το παρόν προστίθεται παράγραφος 13 στο άρθρο 15 του ν. 3054/2002, η οποία ορίζει τα ακόλουθα: «Οι κάτοχοι αδειών του παρόντος, στο πλαίσιο συμμόρφωσης προς τις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας «ADR», περί οδικής μεταφοράς επικίνδυνων εμπορευμάτων, η οποία κυρώθηκε με τον ν. 1741/1987 (Α' 225), καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος των αδειών τους, εφόσον

οι δραστηριότητές τους περιλαμβάνουν την αποστολή ή τη μεταφορά επικίνδυνων εμπορευμάτων οδικώς, ή τις σχετικές εργασίες συσκευασίας, φόρτωσης, πλήρωσης ή εκφόρτωσης, διορίζουν έναν ή περισσότερους Συμβούλους Ασφαλούς Μεταφοράς Επικίνδυνων Εμπορευμάτων, ως υπεύθυνους για την αποφυγή κινδύνων εγγενών σε τέτοιες δραστηριότητες, όσον αφορά άτομα, ιδιοκτησίες και το περιβάλλον».

Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεικτικό, για λόγους ασφάλειας δικαίου, να προσδιορισθούν ειδικότερα τα καθήκοντα των ανωτέρω προσώπων - Συμβούλων, που θα μπορούσαν, ενδεικτικά, να προσιδιάζουν σε αυτά των τεχνικών ασφαλείας, των προστηθέντων ή των βοηθών εκπληρώσεως, ώστε να είναι σαφής η έννομη σχέση τους με τους κατόχους των αδειών και, άρα, αντιληπτή η έκταση της τυχόν αστικής και ποινικής ευθύνης των μερών.

Επίσης η λέξη «διορίζουν» να αντικατασταθεί από τη λέξη «ορίζουν», για νομοτεχνικούς λόγους, και η λέξη «υπεύθυνους» να τονισθεί στην παραλήγουσα, γιατί επέχει θέση ουσιαστικού.

12. Επί του άρθρου 162

Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση, με το παρόν, μεταξύ άλλων, «προτείνεται ένα ειδικό καθεστώς για την εναλλακτική δυνατότητα επιπέυσεως της πολεοδομήσεως και μετεγκατάστασεως οικισμών χάριν εκτελέσεως υδροηλεκτρικών έργων εθνικής σημασίας» και καταργείται ρητά μέρος της παραγράφου 1 του άρθρου 28 του ν. 3937/2011. Ως δικαιολογητικός λόγος της ρύθμισης αναφέρεται η 2346/2022 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας (Τμ. Δ'), που ακύρωσε την παράλειψη της Διοίκησης να εκδώσει τις αναγκαίες πράξεις για την κίνηση και ολοκλήρωση της διαδικασίας απαλλοτρίωσης και μετεγκατάστασης του οικισμού Ακρινής Νομού Κοζάνης, και ανέπεμψε την υπόθεση στη Διοίκηση, προκειμένου να προβεί στις οφειλόμενες νόμιμες ενέργειες, κατά τα αναφερόμενα στο αιτιολογικό (Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης επί του νομοσχεδίου, Αιτιολογική Έκθεση επί της Ενότητας Γ', σελ. 421-422).

Στην ανωτέρω απόφαση μνημονεύεται η αιτιολογική έκθεση του ν. 3937/2011 και του άρθρου 147 του ν. 4495/2017, που τροποποίησε την επίμαχη ρύθμιση, προς επίσπευση της διαδικασίας μετεγκατάστασης των οικισμών και κήρυξης της σχετικής αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, και γίνεται αναφορά στο σύνολο των κοινοβουλευτικών συζητήσεων επί των ανωτέρω διατάξεων. Το Δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, τα εξής: «ο νομοθέτης, εκτιμώντας τις συντρέχουσες συνθήκες κατά τον χρόνο ψηφίσεως των οικείων διατάξεων, προέβλεψε ως υποχρεωτική τη μετεγκατάσταση του οικισμού της Ακρινής και, συνακόλουθα, την έκδοση όλων των αναγκαίων, κανονιστι-

κών και ατομικών πράξεων, για την υλοποίηση της αναγκαστικής απαλλοτριώσης και μεταφοράς του οικισμού σε άλλη θέση. Τούτο προκύπτει από το λεκτικό των διατάξεων, από την πρόβλεψη συγκεκριμένης προθεσμίας για την ολοκλήρωση των σχετικών διαδικασιών "σε χρόνο που δεν θα υπερβαίνει τα δέκα (10) έτη", αλλά και για την υποβολή του σχεδίου μετεγκατάστασης από την Δ.Ε.Η. Α.Ε. ("μέχρι την 30η Απριλίου 2018", φράση η οποία αντικατέστησε την αρχική διατύπωση περί υποβολής του σχεδίου "το συντομότερο δυνατόν", η οποία, πάντως, είχε επίσης επιτακτικό χαρακτήρα) και από την ιδιαίτερη αναφορά στον νόμο στον "επείγοντα χαρακτήρα" της μετεγκατάστασης. Περαιτέρω, η βούληση του νομοθέτη (...) προκύπτει και από την όλη οικονομία των διατάξεων και τον εξυπηρετούμενο με αυτές σκοπό δημοσίου συμφέροντος, ο οποίος, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση, ανάγεται στην προστασία της ζωής και της υγείας των κατοίκων της περιοχής, αλλά και στη διασφάλιση της οικονομικής και κοινωνικής βιωσιμότητας του πληθυσμού, συνδέεται, δηλαδή, με την προαγωγή συνταγματικώς προστατευόμενων εννόμων αγαθών. Η υποβάθμιση, άλλωστε, του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιοχής και η πρόκληση προβλημάτων στην άσκηση των βιοποριστικών τους δραστηριοτήτων διαπιστώνονται από τον ίδιο τον νομοθέτη, ο οποίος έκρινε αναγκαία τη θέσπιση της σχετικής ρυθμίσεως (...)» (σκέψη 10). Περαιτέρω, στην ίδια απόφαση γίνεται μνεία των απόψεων τόσο του καθ' ου Ελληνικού Δημοσίου όσο και της παρεμβαίνουσας Δ.Ε.Η. Α.Ε., που πρόβαλαν τα ακόλουθα: «(...) ήδη από το έτος 2019, με την κύρωση του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) [απόφαση Κυβερνητικού Συμβουλίου Οικονομικής Πολιτικής υπ' αριθμ. 4/2019, Φ.Ε.Κ. Β' 4893], μετεβλήθησαν οι συνθήκες, υπό τις οποίες θεσπίστηκαν οι διατάξεις του άρθρου 28 του ν. 3937/2011, με αποτέλεσμα να μην συντρέχουν πλέον οι προϋποθέσεις για την απαλλοτρίωση και μετεγκατάσταση του οικισμού της Ακρινής. (...) στο πλαίσιο του ως άνω εγκριθέντος σχεδιασμού για την ενεργειακή πολιτική της χώρας, προβλέφθηκε η πρόωρη παύση λειτουργίας, έως το έτος 2023, των λιγνιτικών μονάδων ηλεκτροπαραγωγής, μεταξύ των οποίων και ο Ατμοηλεκτρικός Σταθμός (ΑΗΣ) Αγίου Δημητρίου, ο οποίος τροφοδοτείται με λιγνίτη από το Ορυχείο Νοτίου Πεδίου, όπου βρίσκεται και ο οικισμός της Ακρινής». Η Δ.Ε.Η. Α.Ε. πρόβαλε, μεταξύ άλλων, ότι "στο ανωτέρω πλαίσιο της απολιγνιτοποίησης, οι εκσκαφές του πλησιέστερου Ορυχείου Νοτίου Πεδίου στον Οικισμό δεν προβλέπεται να αναπτυχθούν πέραν του σημερινού και τελικού ορίου τους (...) Ακόμη στην περιοχή έχουν προγραμματισθεί και κατασκευάζονται Φωτοβολταϊκά Πάρκα (...) Συνεπώς, το πλαίσιο μέσα στο οποίο νομοθετήθηκε το άρθρο 28 του ν. 3937/11, έχει ήδη μεταβληθεί και στην περιοχή του Λιγνιτικού

Κέντρου Δυτικής Μακεδονίας, η Πολιτεία δρομολογεί την αλλαγή χρήσης των εκτάσεων προς την κατεύθυνση της αειφορίας και της πράσινης ανάπτυξης (...). Το Δημόσιο πρόβαλε ότι "οι επίμαχες ρυθμίσεις του άρθρου 28 του ν. 3937/2011 (...) έχουν σιωπηρώς καταργηθεί με τις διατάξεις του ν. 4872/2021 (...), στο πλαίσιο δε αυτό (...) έχει ήδη προταθεί αντί της μεταγκατάστασης του οικισμού μια συνολική εναλλακτική πρόταση που θα εξασφαλίσει ετήσια οφέλη για τους κατοίκους της Ακρινής και υλοποίηση δράσεων και ενεργειών που θα συμβάλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους"» (σκέψη 12). Από τους ανωτέρω ισχυρισμούς ορισμένοι απορρίφθηκαν ως αβάσιμοι και άλλοι κρίθηκαν ως αλυσιτελώς προβαλλόμενοι.

Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με πάγια νομολογία, στην οποία παραπέμπει και η εν λόγω απόφαση, «είναι δυνατόν να ασκηθεί αίτηση ακυρώσεως κατά παραλείψεως διοικητικής αρχής να προβεί σε οφειλόμενη νόμιμη ενέργεια ή κατά ρητής αρνήσεως αυτής να προβεί στην ενέργεια αυτή, εφ' όσον ο νόμος ή υπερκείμενος κανόνας δικαίου της επιβάλλει την υποχρέωση να ρυθμίσει συγκεκριμένο ζήτημα με την έκδοση εκτελεστής διοικητικής πράξης. Ειδικώς δε στην περίπτωση, κατά την οποία ο νόμος παρέχει την εξουσία στη διοικητική αρχή να ρυθμίζει ζήτημα με κανονιστική πράξη, τέτοια παράλειψη ή άρνηση δεν στοιχειοθετείται, κατ' αρχήν, διότι η εκτίμηση της σκοπιμότητας για την έκδοση ή μη κανονιστικής πράξης και για τον χρόνο έκδοσής της ανήκει στην ανέλεγκτη από τον ακυρωτικό δικαστή κρίση της διοικητικής αρχής. Κατ' εξαίρεση, στοιχειοθετείται παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας είτε α) όταν η νομοθετική εξουσιοδότηση επιβάλλει στη Διοίκηση την υποχρέωση να εκδώσει κανονιστική πράξη, εφ' όσον συντρέχουν ορισμένες αντικειμενικές προϋποθέσεις ή εφ' όσον τάσσεται ορισμένη προθεσμία είτε β) όταν η υποχρέωση της Διοίκησης να προβεί σε κανονιστική ρύθμιση προκύπτει ευθέως από το Σύνταγμα (βλ. ΣτΕ 211/2006, 4917/2012, 4003/2014 Ολομ., 2040/2017, 1268/2019 κ.ά.). Ειδικότερη περίπτωση της υπό στοιχείο α) εξαίρεσης αποτελεί η μη έκδοση της κανονιστικής απόφασης, όταν αυτή οδηγεί ουσιαστικά στη ματαίωση της σαφώς εκπεφρασμένης στον νόμο βούλησης του νομοθέτη να ρυθμίσει ένα συγκεκριμένο ζήτημα, η ρύθμιση του οποίου μόνο με την έκδοση της εν λόγω κανονιστικής πράξης μπορεί να ολοκληρωθεί. Στην περίπτωση αυτή η άσκηση της αρμοδιότητας προς κανονιστική ρύθμιση καθίσταται δέσμια, η παράλειψη δε της Διοίκησης να ασκήσει την κανονιστική αυτή αρμοδιότητα είναι μη νόμιμη (βλ. ΣτΕ 303/2017 επταμ., πρβλ. ΣτΕ 1131/2020)» (σκέψη 8).

Στην αιτιολογική έκθεση επί του άρθρου 162 του παρόντος νομοσχεδίου, ως λόγος μερικής κατάργησης της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 28 του ν. 3937/2011, αναφέρεται ότι «το Δημόσιο κρίνει ότι δεν συντρέχουν

πλέον οι δικαιολογητικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος που επέβαλαν τη ρύθμιση». Το νέο πλαίσιο, που φέρεται προς συζήτηση και ψήφιση, περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τις εξής ρυθμίσεις: «1. Μετεγκατάσταση ή μεταφορά οικισμού σε νέα θέση λόγω εκτελέσεως έργων μεγάλων υδροηλεκτρικών σταθμών ισχύος άνω των εκατόν (100) MW, που χαρακτηρίζονται ως εθνικής σημασίας, κατά τη διαδικασία της παρ. 1 του άρθρου 7Α του Κώδικα Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων Ακινήτων (ν. 2882/2001, Α' 17) μπορεί να γίνει σε δημόσια ή ιδιωτική έκταση ή έκταση Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή του οικείου φορέα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Για τη χωροθέτηση της νέας θέσεως εκδίδεται προέγκριση με απόφαση του αρμοδίου οργάνου του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, κατόπιν γνωμοδότησης του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων, μετά από εισήγηση του Γενικού Γραμματέα Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικού Περιβάλλοντος. Η απόκτηση των απαιτούμενων εκτάσεων για τη μεταφορά ή μετεγκατάσταση οικισμού διενεργείται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας ή τον οικείο φορέα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, αν υφίσταται σχετική προγραμματική σύμβαση, είτε με αναγκαστική απαλλοτρίωση είτε με απευθείας απόκτηση είτε με παραχώρηση και διάθεση αυτών. (...). 5. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, κατόπιν εισήγησης της Διεύθυνσης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, καθορίζονται οι λεπτομέρειες για τη διαδικασία μετεγκατάστασης και τον ακριβή προσδιορισμό των δικαιούχων. 6. Στις περιπτώσεις που η απαλλοτρίωση πραγματοποιείται υπέρ του οικείου φορέα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, οι βασικές υποδομές και οι υποδομές κοινής ωφελείας υλοποιούνται, στη νέα θέση μετεγκατάστασης, με πόρους του ιδίου. 7. Για τις τροποποιήσεις Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων ή Σχεδίων Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτών Πόλεων για τις ανάγκες έργων υδροηλεκτρικών σταθμών γενικότερης σημασίας για την οικονομία της χώρας εφαρμόζεται η διαδικασία σημειακής τροποποίησης των άρθρων 4 και 5 αντιστοίχως του ν. 2508/1997 (Α' 124)».

Σύμφωνα με τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, «από το συνδυασμό των άρθρων 95 παρ. 5 του Συντάγματος όπως η διάταξη αυτή αναθεωρήθηκε με το από 6-4-2001 Ψήφισμα της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής, 50 παρ. 4 και 5 του π.δ/τος 18/1989 (Α' 8) και 3 παρ. 1 του εκδοθέντος σε εκτέλεση της ανωτέρω συνταγματικής διατάξεως ν. 3068/2002 (Α' 274), συνάγεται ότι η Διοίκηση, συμμορφούμενη προς ακυρωτική απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, υποχρεούται όχι μόνον να θεωρήσει ανίσχυρη και μη υφιστάμενη στο νομικό κόσμο την νομοθετική πράξη που κρίθηκε αντίθετη προς συνταγματικές διατάξεις ή τη διοικητική πράξη που ακυρώθηκε, αλ-

λά και να προβεί σε θετικές ενέργειες για την αναμόρφωση της νομικής καταστάσεως που προέκυψε αμέσως ή εμμέσως από τις πράξεις αυτές, ανακαλώντας ή τροποποιώντας τις σχετικές στο μεταξύ εκδοθείσες πράξεις ή εκδίδοντας άλλες με αναδρομική ισχύ, για να αποκαταστήσει τα πράγματα στη θέση στην οποία θα βρίσκονταν, αν από την αρχή δεν είχε ισχύσει η κριθείσα αντίθετη προς το Σύνταγμα νομοθετική πράξη ή η ακυρωθείσα διοικητική πράξη. Το ειδικότερο, εξ άλλου, περιεχόμενο και η έκταση των υποχρεώσεων της Διοικήσεως προσδιορίζονται από το αντικείμενο της ακυρώσεως, το οποίο, μεταξύ άλλων, καθορίζεται από το είδος και τη φύση της ακυρωθείσας πράξεως, καθώς και από την κρίση ή τις κρίσεις πάνω στα ζητήματα τα οποία εξέτασε και για τα οποία αποφάνθηκε το δικαστήριο στο αιτιολογικό της αποφάσεώς του (ΣτΕ 2854/1985 Ολ., 3761/2013, 4775/2012, 791/2011, 1512/2009, 125, 1986/2000, 5907/1995, 2310/1994). Εξ άλλου, από τις ίδιες ως άνω διατάξεις σε συνδυασμό προς τις διατάξεις των άρθρων 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (Ε.Σ.Δ.Α.), η οποία κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν.δ/τος 53/1974 (Α' 256), συνάγεται ότι η Διοίκηση υποχρεώνεται να συμμορφώνεται απροφασίτως, και προς τις δεσμευτικές αποφάσεις των δικαστικών οργάνων που ο ειδικός νόμος, προς εκπλήρωση της συνταγματικής επιταγής, κατέστησε αρμόδια, με τον τρόπο που εκείνα κρίνουν, βάσει της δικαστικής αποφάσεως, ως προσήκοντα. Ως εκ τούτου, ο κοινός νομοθέτης δεν μπορεί, εφόσον τα αρμόδια δικαστικά όργανα έχουν ήδη υποδείξει στην Διοίκηση τις ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβεί σε συμμόρφωση προς ακυρωτική απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, να καθιστά, με ειδικές διατάξεις, ανενεργή την εκκρεμή διαδικασία συμμορφώσεως, καταστρατηγώντας την υποχρέωση συμμορφώσεως προς τις δικαστικές αποφάσεις, η οποία αποτελεί ειδικότερη πτυχή του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και δίκαιης δίκης» (ΣτΕ Ολ 1125-1128/2016). Συναφώς, έχει κριθεί και ότι «οι νεότερες διατάξεις (...) δεν αντίκεινται στην απορρέουσα από το άρθρο 95 παρ. 5 του Συντάγματος υποχρέωση συμμόρφωσης της Διοίκησης προς τις ακυρωτικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, ούτε και στις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1, 20 παρ. 1 και 26 του Συντάγματος, διότι αφενός εντάσσονται στο πλαίσιο της συνολικής τροποποίησης του συστήματος (...) και αφετέρου δεν προκύπτει ότι εισήχθησαν για να καταστήσουν ανενεργή την υποχρέωση συμμόρφωσης της Διοίκησης προς τις ανωτέρω ακυρωτικές αποφάσεις της Ολομελείας του Συμβουλίου της Επικρατείας, καταστρατηγώντας τις σχετικές συνταγματικές διατάξεις, αλλά αντιθέτως για να ρυθμίσουν συνολικώς τα ζητήματα που ανέκυψαν μετά τη δημοσίευση των ανω-

τέρω αποφάσεων (πρβλ. ΣτΕ 1125-1128/2016 Ολομ.). Από την υποχρέωση, εξ άλλου, συμμόρφωσης στις ακυρωτικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν κωλύεται η νομοθετική εξουσία να προβαίνει εφεξής, με γενικές διατάξεις, σε νέες ρυθμίσεις που μεταβάλλουν το ισχύον νομοθετικό καθεστώς (ΣτΕ 2617/2015)» (ΣτΕ Ολ 813/2019 - υπόθεση για το νομοθετικό πλαίσιο των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης και των Δηλώσεων Οικονομικών Συμφερόντων).

Εξ άλλου, δεδομένου, αφενός μεν, ότι η ΣτΕ 2346/2022 διαπίστωσε την επί μακρό χρονικό διάστημα αδράνεια της Διοίκησης να εκδώσει τις αναγκαίες πράξεις για την κίνηση και ολοκλήρωση της διαδικασίας απαλλοτρίωσης και μετεγκατάστασης του εν θέματι οικισμού, αφετέρου δε ότι οι ισχυρισμοί του Δημοσίου κρίθηκαν είτε απορριπτέοι είτε αλυσιτελώς προβαλλόμενοι, θα μπορούσε, ενδεχομένως, να προκληθεί προβληματισμός, ως προς το αν διαμορφώθηκε πεποίθηση των διοικουμένων σχετικά με την κήρυξη και συντέλεση ή μη των εν θέματι απαλλοτριώσεων, υπό την έννοια της προστατευόμενης (δικαιολογημένης) εμπιστοσύνης. Περαιτέρω προβληματισμός θα μπορούσε να προκληθεί ως προς το αν η εν λόγω καθυστέρηση ήταν δικαιολογημένη ή υπερέβη τον εύλογο χρόνο, λαμβανομένων υπ' όψη των ιδιαίτερων συνθηκών της συγκεκριμένης περίπτωσης, ήτοι, μεταξύ άλλων, στάθμιση περισσότερων εννόμων αγαθών, με κριτήριο την προσφορότητα, αναγκαιότητα και αναλογικότητα της λήψης των προτεινόμενων μέτρων, χάριν του δημοσίου συμφέροντος. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση επί του παρόντος άρθρου, το φερόμενο προς συζήτηση και ψήφιση ρυθμιστικό πλαίσιο εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον εξίσου αποτελεσματικά με το μέχρι σήμερα ισχύον νομοθετικό καθεστώς.

Τέλος, παρατηρείται ότι στην παράγραφο 3 του παρόντος άρθρου γίνεται αναφορά στην αναγκαστική απαλλοτρίωση που κηρύσσεται «για τους σκοπούς της παρ. 3». Η εν λόγω παραπομπή οφείλεται σε παραδρομή, είναι εσφαλμένη, και πρέπει να διορθωθεί.

13. Επί του άρθρου 164

Με την παρ. 2 του παρόντος προστίθεται άρθρο 7Α στον ν. 3468/2006, στο οποίο ορίζονται τα εξής: «1. Οι Περιοχές Πρώτης Επιλογής Α.Π.Ε. είναι υποσύνολο των περιοχών που απαιτούνται για την επίτευξη των ποσοτικών στόχων του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ, Β' 4893/2019) για το 2030. Οι περιοχές αυτές βρίσκονται εκτός προστατευόμενων περιοχών του Δικτύου "Natura 2000" και οριοθετούνται όπου η ανάπτυξη συγκεκριμένης κατηγορίας ή τεχνολογίας τύπων έργων Α.Π.Ε. δεν αναμένεται να έχει σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις. 2. Η έγκριση Πε-

ριοχής Πρώτης Επιλογής για ΑΠΕ γίνεται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται μετά από πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Χωροταξικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων, κατόπιν Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Με το προεδρικό διάταγμα: (α) ορίζονται οι όροι ανάπτυξης των έργων ΑΠΕ, η κατανομή των περιοχών εγκατάστασης και η μέγιστη ισχύς των έργων σε κάθε περιοχή εγκατάστασης, (β) εγκρίνονται οι κατευθύνσεις, όροι και τα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος. 3. Τα έργα ΑΠΕ που αναπτύσσονται εντός Περιοχών Πρώτης Επιλογής για ΑΠΕ, σύμφωνα με τους όρους και τα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος της παρ. 2, εξαιρούνται από τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης και την Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση του ν. 4114/2011 (Α' 209)». Στο τίτλο του νέου άρθρου 7Α πρέπει να διαγραφεί η λέξη «για», για λόγους σαφήνειας. Με τις λοιπές διατάξεις του παρόντος τροποποιούνται ρυθμίσεις του ν. 4964/2022, που αφορούν στα Υπεράκτια Αιολικά Πάρκα (ΥΑΠ).

Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με τη σχετική νομολογία, κατ' εκτίμηση της εξαιρετικής σημασίας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη διασφάλιση της επάρκειας του ενεργειακού εφοδιασμού της χώρας και, κυρίως, την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών, που αποτελεί αντικείμενο διεθνούς δεσμεύσεως της χώρας και ζήτημα έντονου κοινοτικού ενδιαφέροντος (ΣΤΕ Ολομ 2499/2012, ΣΤΕ 1226/2014, 1421-2/2013), για την εγκατάσταση και λειτουργία σταθμού παραγωγής αιολικής ενέργειας δεν απαιτείται προηγούμενη εκπόνηση χωροταξικού σχεδιασμού εθνικού ή τομεακού χαρακτήρα, αλλά αρκεί η, έστω και κατά γενικό τρόπο, πρόβλεψη της συγκεκριμένης παραγωγικής δραστηριότητας σε υπερκείμενα σχέδια χωροταξικού σχεδιασμού. Τα έργα αυτά δεν απαιτείται να χωροθετούνται μόνον σε ειδικώς καθορισμένες ζώνες υποδοχής παραγωγικών δραστηριοτήτων, αλλά επιτρέπεται, κατ' αρχήν, να τοποθετούνται σε οποιαδήποτε περιοχή διαθέτει επαρκές και εκμεταλλεύσιμο αιολικό δυναμικό, εξαιρουμένων των περιοχών στις οποίες, δυνάμει ρητής νομοθετικής ή κανονιστικής διατάξεως, απαγορεύεται απολύτως η εγκατάστασή τους (ΣΤΕ 2741/2014). Για την αντιμετώπιση των συγκρούσεων γης και των επιπτώσεων των έργων Α.Π.Ε. επί του ανθρωπογενούς και του φυσικού περιβάλλοντος και των γειτνιαζουσών παραγωγικών δραστηριοτήτων, την ικανοποίηση ευρύτερων αναγκών προστασίας του περιβάλλοντος και τη διαφύλαξη της αειφόρου ανάπτυξης των περιοχών υποδοχής των έργων Α.Π.Ε., αποφασίσθηκε η εκπόνηση Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου (απόφαση της Επιτροπής Συντονισμού της κυβερνητικής πολιτικής στον τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού και της Αειφόρου Ανάπτυξης υπ' αρ. 49828/ΦΕΚ Α' 2464/3/12/2018). Το Ειδικό

Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Α.Π.Ε. καθορίζει βασικές κατευθύνσεις και γενικούς κανόνες για τη χωροθέτηση έργων Α.Π.Ε. στο σύνολο του εθνικού χώρου, ορίζοντας περιοχές όπου αποκλείεται εν όλω ή εν μέρει η χωροθέτηση, και άλλες, εν δυνάμει κατάλληλες προς τούτο, όπως και ειδικότερες προϋποθέσεις, ανάλογα με τη φυσιογνωμία, τη φέρουσα ικανότητα και το περιβάλλον των περιοχών εγκατάστασης. Οι ρυθμίσεις αναπτύσσουν πλήρη κανονιστική ισχύ, στο μέτρο που είναι αδύνατη η αδειοδότηση έργων τα οποία δεν πληρούν τα προβλεπόμενα κριτήρια, ενώ, εφόσον τα πληρούν, είναι μεν καταρχήν επιτρεπτή εγκατάσταση της δραστηριότητας, απαιτείται, όμως, περαιτέρω, να τηρηθεί η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης, οπότε κρίνεται η συμβατότητα της εγκατάστασης με το σύνολο των σχετικών νόμιμων προϋποθέσεων και η αναγκαιότητα επιβολής επιπλέον όρων (ΣΤΕ 2741/2014). Λόγω της ανάγκης επικαιροποίησης του ως άνω Ειδικού Πλαισίου, το 2019 εγκρίθηκε η διενέργεια δημόσιου διαγωνισμού, με ανοικτή διαδικασία, ανάθεσης της εκπόνησης της μελέτης «Αξιολόγηση και Αναθεώρηση του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (Ε.Χ.Π. Α.Π.Ε.)» (Απόφαση υπ' αρ. ΥΠΕΝ/ΔΧΩΡΣ/12609/151 της 12.02.2019). Η μελέτη για την αξιολόγηση και αναθεώρηση του Ε.Χ.Π. Α.Π.Ε. τελεί υπό χρονοδιάγραμμα, με καταληκτική ημερομηνία την 13.4.2023 (βλ. επισημάνσεις της από 28-6-2022 Έκθεσης της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επί του νομοσχεδίου «Εκσυγχρονισμός της αδειοδοτικής διαδικασίας Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας - Β' φάση, Αδειοδότηση παραγωγής και αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας, πλαίσιο ανάπτυξης Πιλοτικών Θαλάσσιων Πλωτών Φωτοβολταϊκών Σταθμών και ειδικότερες διατάξεις για την ενέργεια και την προστασία του περιβάλλοντος», σελ. 7-8).

Σημειώνεται, επίσης, ότι στο άρθρο 4 παρ. 1 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/2577, για τον οποίο έγινε λόγος στις Γενικές Παρατηρήσεις, ορίζονται τα εξής: «Η διαδικασία αδειοδότησης για την εγκατάσταση εξοπλισμού ηλιακής ενέργειας και συντοπισμένων πάγιων στοιχείων αποθήκευσης ενέργειας, συμπεριλαμβανομένων των ενσωματωμένων σε κτίρια ηλιακών εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού ηλιακής ενέργειας σε οροφές, σε υφιστάμενες ή μελλοντικές τεχνητές δομές, εξαιρουμένων των επιφανειών τεχνητών υδάτινων όγκων, δεν υπερβαίνει τους τρεις μήνες, υπό την προϋπόθεση ότι ο πρωταρχικός στόχος των δομών αυτών δεν είναι η παραγωγή ηλιακής ενέργειας. Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 4 παράγραφος 2 της οδηγίας 2011/92/ΕΕ και το παράρτημα ΙΙ σημείο 3 στοιχεία α) και β), μεμονωμένα ή σε συνδυασμό με το παράρτημα ΙΙ σημείο 13 στοιχείο α) της εν λόγω οδηγίας, τέτοιες εγκαταστάσεις εξοπλισμού ηλιακής ενέργειας εξαιρούνται α-

πό την υποχρέωση, κατά περίπτωση, υποβολής σε κρίση σχετικά με το αν το έργο χρήζει εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή από την υποχρέωση διενέργειας ειδικής εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων». Επίσης, στο άρθρο 6 του ίδιου Κανονισμού ορίζονται τα εξής: «Τα κράτη μέλη μπορούν να εξαιρούν έργα ανανεώσιμης ενέργειας, καθώς και έργα αποθήκευσης ενέργειας και έργα δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας που είναι απαραίτητα για την ενσωμάτωση της ανανεώσιμης ενέργειας στο σύστημα ηλεκτροδότησης, από την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων δυνάμει του άρθρου 2 παράγραφος 1 της οδηγίας 2011/92/ΕΕ και από τις εκτιμήσεις για την προστασία των ειδών δυνάμει του άρθρου 12 παράγραφος 1 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και του άρθρου 5 της οδηγίας 2009/147/ΕΚ, υπό την προϋπόθεση ότι το έργο βρίσκεται σε ειδική περιοχή ανανεώσιμης ενέργειας ή δικτύου για συναφή υποδομή δικτύου που είναι απαραίτητη για την ενσωμάτωση της ανανεώσιμης ενέργειας στο σύστημα ηλεκτροδότησης, εφόσον τα κράτη μέλη έχουν ορίσει οποιαδήποτε περιοχή ανανεώσιμης ενέργειας ή δικτύου, και ότι η εν λόγω περιοχή έχει υποβληθεί σε στρατηγική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων σύμφωνα με την οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (8). Η αρμόδια αρχή διασφαλίζει ότι, με βάση τα υφιστάμενα δεδομένα, εφαρμόζονται κατάλληλα και αναλογικά μέτρα μετριασμού για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με το άρθρο 12 παράγραφος 1 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και το άρθρο 5 της οδηγίας 2009/147/ΕΚ. Εάν τα εν λόγω μέτρα δεν είναι διαθέσιμα, η αρμόδια αρχή διασφαλίζει ότι ο φορέας εκμετάλλευσης καταβάλλει χρηματική αποζημίωση για προγράμματα προστασίας των ειδών, προκειμένου να διασφαλιστεί ή να βελτιωθεί η κατάσταση διατήρησης των θιγόμενων ειδών».

Τέλος, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, το παρόν άρθρο περιλαμβάνει και τροποποιήσεις του ν. 4964/2022, ως προς τα υπεράκτια αιολικά πάρκα, δηλαδή για ζητήματα που αφορούν στη θαλάσσια χωροταξία. Επ' αυτού επισημαίνονται τα ακόλουθα: Βασικά νομοθετήματα για την ανάπτυξη υπεράκτιων έργων αιολικής ενέργειας και τη θαλάσσια πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελούν η Οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική (Οδηγία 2008/56/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17.06.2009, περί πλαισίου κοινοτικής δράσης στο πεδίο πολιτικής για το θαλάσσιο περιβάλλον), η οποία καθιέρωσε πλαίσιο βάσει του οποίου τα κράτη μέλη έπρεπε να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για να επιτύχουν ή να διατηρήσουν καλή περιβαλλοντική κατάσταση για το θαλάσσιο περιβάλλον το αργότερο έως το έτος 2020, και η Οδηγία 2014/89/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23.07.2014, περί θεσπίσεως πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό, η οποία καθόρισε πλαίσιο θαλάσσιου

χωροταξικού σχεδιασμού, με σκοπό την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης των θαλάσσιων οικονομιών και των θαλάσσιων περιοχών, και τη βιώσιμη χρήση των θαλάσσιων πόρων, και προέβλεψε την εκπόνηση και εφαρμογή θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού από τα κράτη μέλη. Αμφότερες οι οδηγίες έχουν μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο (βλ. ν. 3983/2011, για τη μεταφορά της Οδηγίας-πλαisiού για τη θαλάσσια στρατηγική, ν. 4546/2018, για τη μεταφορά της Οδηγίας για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό, όπως ισχύουν). Σχετική είναι και η κύρωση από τη χώρα μας της Σύμβασης της Βαρκελώνης, ειδικότερα δε, του Πρωτοκόλλου για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών ή περιοχών της Μεσογείου (βλ. ν. 855 της 23/23.12.1978, περί κυρώσεως της Σύμβασης μετά του Παραρτήματος και των Πρωτοκόλλων της, ν. 1634 της 18/18.7.86, περί κυρώσεως των πρωτοκόλλων 1980 «Για την προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης από τη ρύπανση από χερσαίες πηγές» και 1982 «Περί των ειδικά προστατευομένων περιοχών της Μεσογείου», και ν. 3022/2002, περί κυρώσεως των τροποποιήσεων της Σύμβασης της Βαρκελώνης και των τροποποιήσεων του Πρωτοκόλλου του 1980), η υπογραφή του οποίου εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης εγκρίθηκε με απόφαση του Συμβουλίου, της 04.12.2008.

Μολονότι τα έργα ενεργειακών υποδομών δεν συνιστούν, συνήθως, σοβαρή απειλή για τη βιοποικιλότητα, απαιτείται, κατά περίπτωση, εξέταση των συναφών ζητημάτων (Ανακοίνωση της Επιτροπής «Υποδομές μεταφοράς ενέργειας και νομοθεσία της ΕΕ για το φυσικό περιβάλλον», 2018/C 213/02, σημ. 3.1). Δοθέντος ότι η Οδηγία για τους οικοτόπους δεν αποκλείει εκ των προτέρων πραγματοποίηση έργων ΑΠΕ εντός ή πλησίον τόπων Natura 2000, οι παράγραφοι 3 και 4 του άρθρου 6 της Οδηγίας θεσπίζουν διαδικασία εκτίμησης και αδειοδότησης για την κατά περίπτωση αξιολόγηση σχεδίων ή έργων που θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σε έναν ή περισσότερους τόπους Natura 2000, διαδικασία που εφαρμόζεται όχι μόνο στα σχέδια ή τα έργα εντός τόπου Natura 2000, αλλά και σε σχέδια που πραγματοποιούνται εκτός αυτού, εφόσον δύνανται να έχουν επιπτώσεις στον εν λόγω τόπο. Υποχρέωση των αρμόδιων εθνικών αρχών κατά τη σχετική διαδικασία αδειοδότησης των σχεδίων ή έργων είναι να εξασφαλίσουν τη διενέργεια δέουσας εκτίμησης όσον αφορά τις σημαντικές επιπτώσεις που προκύπτουν εξ αυτών. Η ως άνω υποχρέωση εκτείνεται σε τρία βασικά στάδια, με πρώτο, τον έλεγχο, προκειμένου να διαπιστωθεί άμεση σύνδεση ή αναγκαιότητα του σχεδίου ή έργου ως προς τη διαχείριση του προστατευόμενου τόπου ή πιθανότητα σημαντικής επιρροής αυτού, δεύτερο, τη δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης του τόπου, και, τρίτο, εφαρμογή τυχόν παρεκκλίσεων, δυνάμει της παραγράφου 4 του άρ-

θρου 6 της Οδηγίας (αποδεδειγμένη έλλειψη εναλλακτικών λύσεων και ύπαρξη επιτακτικών λόγων σημαντικού δημοσίου συμφέροντος για την πραγματοποίηση του έργου, οπότε, όμως, απαιτείται λήψη επαρκών αντισταθμιστικών μέτρων για την εξασφάλιση της συνολικής συνοχής του δικτύου Natura 2000). Εν προκειμένω, οι επιπτώσεις από υπεράκτια αιολικά έργα ΑΠΕ μπορεί να είναι άμεσες, όπως πρόσκρουση, όχληση και εκτοπισμός προστατευόμενων ειδών, απώλεια και υποβάθμιση προστατευόμενων οικοτόπων, ακουστική υποβάθμιση και επικάλυψη επικοινωνίας στα θαλάσσια θηλαστικά, έμμεσες, όπως ευαισθησία θηραμάτων στα έργα, η οποία σχετίζεται με την επιβίωση και την αναπαραγωγική επιτυχία προστατευόμενων ειδών, ή και πρόσθετες δυνητικές, των οποίων η κατανόηση της σημασίας εξελίσσεται με την πάροδο του χρόνου, όπως επιπτώσεις λόγω της ανάπτυξης ηλεκτρομαγνητικών πεδίων (EMF) στο θαλάσσιο περιβάλλον. Ιδιαιτερότητα, όσον αφορά τον προσδιορισμό των τόπων Natura 2000, που ενδέχεται να επηρεασθούν από υπεράκτιο αιολικό πάρκο, γεννάται εκ του ότι, ακόμη και αν η εγκατάσταση βρίσκεται σε μεγάλη απόσταση από προστατευόμενη περιοχή, ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις σε αυτή, εάν προκαλεί φραγμό κατά τις μετακινήσεις ειδών ή αποτρέπει τη δημιουργία οικολογικών συνδέσεων, όπως, επί παραδείγματι, φραγμό στα θαλάσσια πτηνά που αναζητούν τροφή ή στα αποδημητικά θαλάσσια πτηνά. Κατά συνέπεια, σχέδιο ή έργο το οποίο, κατά την προκαταρκτική αξιολόγησή του, προκύπτει ότι πιθανολογείται να επηρεάσει σημαντικά προστατευόμενο τόπο, υπόκειται σε δέουσα εκτίμηση. Υπό αυτό το σκεπτικό, μία γενική εκτίμηση συνίσταται στο ότι βέλτιστος τρόπος για την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων στους προστατευόμενους οικοτόπους και είδη είναι η εγκατάσταση των έργων μακριά από ευάλωτους τόπους και είδη («μακροχωροθέτηση»), ενέργεια που προϋποθέτει τον στρατηγικό σχεδιασμό σε διοικητικό, περιφερειακό, εθνικό ή ακόμη και διεθνές επίπεδο, ειδικότερα μέσω των θαλάσσιων χωροταξικών σχεδίων που συντάσσονται σύμφωνα με την Οδηγία για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό (βλ. την από 27-7-2022 Έκθεση της Επισημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επί του νομοσχεδίου «Διατάξεις για την απλοποίηση της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, θέσπιση πλαισίου για την ανάπτυξη των Υπεράκτιων Αιολικών Πάρκων, την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης, την προστασία του περιβάλλοντος και λοιπές διατάξεις», ιδίως σελ. 32 επ.).

14. Επί του άρθρου 166

Με τον προτεινόμενη διάταξη ορίζεται ότι: «1. Εκ νέου καθορισμός, τροποποίηση ή επέκταση προϋφιστάμενης λατομικής περιοχής, της οποίας η

πράξη καθορισμού έχει παρεμπιπτόντως κριθεί από τα διοικητικά δικαστήρια ως μη νόμιμη κατά τον χρόνο εκδόσεώς της, αλλ' εξέλιπαν εκ των υστέρων οι λόγοι του μη νομίμου, γίνονται σύμφωνα με την παρ. 9 του άρθρου 48 του ν. 4512/2018 (Α' 5). 2. Εφόσον στο πλαίσιο οιοδήποτε επιπέδου εν ισχύι οικείου χωρικού σχεδίου έχει προηγηθεί η εκπόνηση και έγκριση Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, αυτή δεν προσαπαιτείται εκ νέου και η εκπονηθείσα μελέτη επέχει θέση Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης, κατά την παρ. 5 του άρθρου 47 του ν. 4512/2018».

Κατά την κατ' άρθρο ανάλυση της αξιολογούμενης ρύθμισης, «συντρέχει κατεπείγουσα ανάγκη άμεσης αντιμετώπισης της υφιστάμενης ανάγκης για μεταβατική ρύθμιση, περιορισμένης διάρκειας» όσον αφορά τη διατήρηση της λειτουργίας λατομικών επιχειρήσεων, μετά των συνοδών τους εγκαταστάσεων, εντός λατομικών περιοχών, των οποίων η πράξη καθορισμού κρίθηκε παρεμπιπτόντως από τα διοικητικά δικαστήρια ως μη νόμιμη κατά τον χρόνο έκδοσής της, «αλλ' εξέλιπαν εκ των υστέρων οι λόγοι του μη νομίμου» (βλ. Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης επί του νομοσχεδίου, Αιτιολογική Έκθεση επί της Ενότητας Γ', σελ. 394-395, και παρ. 1 του άρθρου 166 του νομοσχεδίου). Πρόκειται περί λατομικών ζωνών και λατομικών χώρων που έχουν παραμείνει έως σήμερα εν τοις πράγμασι ενεργοί. Η μη απαίτηση εκπόνησης νέας Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Σ.Μ.Π.Ε.) δικαιολογείται εν προκειμένω εκ του ότι η προβλεπόμενη διαδικασία επανέκδοσης της σχετικής κανονιστικής πράξης «για συναφείς παρεμβληθέντες νομικούς λόγους καθιστά αυτήν πρακτικώς ανωφελή λόγω πολλαπλών διοικητικών διατυπώσεων, των οποίων, ιδίως οι ουσιαστικές απαιτήσεις, πληρούνται με ανάλογες πρόνοιες της περιβαλλοντικής και χωροταξικής νομοθεσίας (όπως είναι οι ΣΜΠΕ επ' αφορμή του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού)», οπότε «τέτοιοι επιτακτικοί λόγοι, όπως της εν προκειμένω, εξυπηρετήσεως δημοσίων και ιδιωτικών έργων μείζονος και υπερτοπικής σημασίας, και αποφυγής μείζονος βλάβης για την εθνική οικονομία συγχωρούν την αξιοποίησή τους και για σκοπούς που δεν ήσαν εκ προοιμίου γνωστοί. Οίκοθεν νοείται, ότι αφ' ενός η ΣΜΠΕ πρέπει να γίνεται σεβαστή και δεν ευσταθεί μομφή κατ' αυτής ότι δεν κατηρτίσθη επ' αυτό τω σκοπώ (διότι άλλως θα έπασχε η ακεραιότητά της και δεν θα ευσταθούσε ούτε για τον σκοπό για τον οποίον εξ υπαρχής αυτή προωριζετο, ενώ, αφ' ετέρου, η εν προκειμένω αξιοποίησή της προϋποθέτει ότι η οικεία εγκεκριμένη ΣΜΠΕ διαλαμβάνει σχετική αναφορά και οπωσδήποτε μη απαγορευτική εκτίμηση, ενώ δεν πρέπει να κρίνεται προδήλως παρωχημένη» (βλ. Αιτιολογική Έκθεση, ως άνω).

Η σύνταξη Σ.Μ.Π.Ε., ενόψει εκπόνησης σχεδίων και προγραμμάτων από

τις αρμόδιες εθνικές αρχές δυνάμει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων, προβλέπεται στην Οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27.6.2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων. Κατά το άρθρο 2 της ανωτέρω Οδηγίας ως «σχέδια και προγράμματα» νοούνται σχέδια και προγράμματα, καθώς και οι τροποποιήσεις τους.

Υπό το φως των ανωτέρω, λαμβανομένης υπόψη και της αποφυγής αλληλοεπικάλυψης εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων στα διάφορα επίπεδα του χωροταξικού σχεδιασμού, ως καταρχήν ιεραρχημένου συνόλου σχεδίων και προγραμμάτων, για λόγους σαφήνειας, σκόπιμο θα ήταν να διευκρινισθεί ότι εν προκειμένω δεν απαιτείται εκ νέου εκπόνηση Σ.Μ.Π.Ε. και ότι η εκπονηθείσα, στο πλαίσιο οικείου χωρικού σχεδίου, Σ.Μ.Π.Ε. επέχει θέση Σ.Μ.Π.Ε. κατά την παράγραφο 5 του άρθρου 47 του ν. 4512/2018, μόνον εφόσον διαλαμβάνει σχετική αναφορά και βασίζεται σε επίκαιρα στοιχεία και δεδομένα, πολλώ μάλλον όσον αφορά τροποποιήσεις και επεκτάσεις λατομικών περιοχών.

15. Επί του άρθρου 167

Στην παράγραφο 3 του αντικαθιστάμενου διά του παρόντος άρθρου 1 του ν.δ. 4433 της 11ης/12ης Νοεμβρίου 1964 ορίζεται ότι: «Για τη διενέργεια ερευνών των περ. β) και γ) της παρ. 2, καθορίζονται ερευνητέες περιοχές με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, η οποία εκδίδεται ύστερα από αίτημα του φορέα που διενεργεί την έρευνα και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Το αίτημα του ερευνητικού φορέα περιλαμβάνει: (...)». Εν προκειμένω, για λόγους σαφήνειας, θα ήταν σκόπιμο να αναφερθούν στη διάταξη οι φορείς που διενεργούν τις εν λόγω έρευνες.

Περαιτέρω, στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 4 του νέου άρθρου 1 του ν.δ. 4433/1964, όπως προτείνεται να αντικατασταθεί με την παρούσα διάταξη, θα μπορούσε, για λόγους πληρότητας και σαφήνειας, να αναφερθεί ότι η αποδέσμευση της υπό έρευνα περιοχής γίνεται κατά τις διατάξεις του άρθρου 151 του Μεταλλευτικού Κώδικα (ν.δ. 210/1973), αν αυτό αποδίδει τη βούληση του νομοθέτη, εν προκειμένω.

Επίσης, στο τέταρτο εδάφιο της ως άνω διάταξης, για λόγους σαφήνειας, θα ήταν, ενδεχομένως, χρήσιμο να αναφερθεί το όργανο το οποίο εκδίδει τη διαπιστωτική πράξη αποδέσμευσης της εν λόγω περιοχής στην περίπτωση που λήξει η διάρκεια ισχύος της απόφασης κήρυξης ερευνητέας περιοχής, χωρίς να έχει υποβληθεί σχετική εισήγηση.

16. Επί των άρθρων 173, 174, 175, 176 και 177

Τα οριζόμενα στις προτεινόμενες διατάξεις συνάδουν προς ορισμένες ρυθμίσεις πρόσφατης νομοθετικής πρωτοβουλίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (πρόταση Κανονισμού για την αποκατάσταση της φύσης, Βρυξέλλες, 22.6.2022, COM(2022) 304 final 2022/0195(COD), Διαδικασία 2022/0195/COD), με στόχο την ανάκαμψη της βιοποικιλότητας και της ανθεκτικότητας της φύσης σε όλη την επικράτεια της Ε.Ε. Η εν λόγω πρόταση θεσπίζει για τα κράτη μέλη υποχρέωση εφαρμογής αποτελεσματικών μέτρων αποκατάστασης της φύσης, βάσει περιοχών, με στόχο την κάλυψη, μέχρι το 2030, τουλάχιστον του 20% των χερσαίων και θαλάσσιων περιοχών της Ε.Ε., και μέχρι το 2050, όλων των οικοσυστημάτων που χρήζουν αποκατάστασης. Το προτεινόμενο πλαίσιο προβλέπεται να λειτουργεί συμπληρωματικά, μεταξύ άλλων, προς τις Οδηγίες 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου και 2009/147/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, οι οποίες σκοπούν στη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης προστασίας, διατήρησης και επιβίωσης των πιο πολύτιμων και απειλούμενων ειδών και οικοτόπων της Ευρώπης, καθώς και των οικοσυστημάτων στα οποία τα είδη και οι οικοτόποι εντάσσονται, μέσω του δικτύου Natura 2000.

Σχετικά επισημαίνεται ότι, καταρχήν, η εφαρμογή των Κανονισμών γίνεται άμεσα, τα δε κράτη μέλη δύνανται να θεσπίζουν μέτρα εφαρμογής, εφόσον δεν παρακωλύουν την άμεση ισχύ των Κανονισμών, δεν αποκρύπτουν την κοινοτική τους φύση και διευκρινίζουν ότι πρόκειται για άσκηση της διακριτικής ευχέρειας την οποία τους παρέχουν οι ίδιοι οι Κανονισμοί, χωρίς ωστόσο να γίνεται υπέρβαση των ορίων που θέτουν οι διατάξεις τους (βλ. ενδεικτικά, απόφαση Δικαστηρίου Ε.Ε., της 25.11.2021, στην υπόθεση C-372/20, σκέψεις υπ' αρ. 47-29). Πέραν του ζητήματος της ενδεχόμενης ασάφειας ως προς την προέλευση των προτεινόμενων ρυθμίσεων του νομοσχεδίου (δοθέντος ότι δεν αναφέρεται τίποτε σχετικό στην Έκθεση Ανάλυσης Συνεπειών Ρύθμισης), αν η ως άνω νομοθετική πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υιοθετηθεί, τελικά, υπό τη μορφή Κανονισμού, οι διατάξεις του θα παράγουν καταρχήν άμεσα αποτελέσματα στην εθνική έννομη τάξη (βλ. άρθρα 288 και 291 ΣυνθΛειτουργίας), θα απαιτείται, όμως, περαιτέρω, η λήψη συγκεκριμένων, επαρκών, κατάλληλων και αποτελεσματικών μέτρων από τα αρμόδια εθνικά όργανα, προκειμένου να εξασφαλισθεί η εφαρμογή ορισμένων διατάξεών του (βλ. ιδίως άρθρο 1 παρ. 2 και αιτιολογικό μέρος της ως άνω πρότασης Κανονισμού).

17. Επί του άρθρου 178

Δοθέντος ότι το άρθρο αριθμεί μία μόνον παράγραφο, δεν χρειάζεται αρίθμησή του.

Α) Στην παράγραφο 1 της διάταξης, στην τρίτη σειρά του κειμένου, μετά τη φράση «τα εδάφια δεύτερο και τρίτο» πρέπει να προστεθεί η φράση «της περ. α)». Εξ άλλου, οι προτεινόμενες τροποποιήσεις στην παράγραφο 4 του άρθρου 19 του ν. 1650/1986 περιλαμβάνουν την αφαίρεση των δύο τελευταίων εδαφίων και των περιπτώσεων α) και δ). Επομένως σκόπιμο θα ήταν, για λόγους πληρότητας, να περιληφθεί και η εν λόγω αναφορά.

Β) Επίσης, στο πρώτο εδάφιο της προτεινόμενης νέας παραγράφου 4 του ν. 1650/1986, γίνεται αναφορά στο προεδρικό διάταγμα της παραγράφου 3 του άρθρου 21, ενώ πρόκειται περί της παραγράφου 4 του άρθρου 21.

Γ) Περαιτέρω, στο τρίτο εδάφιο της προτεινόμενης νέας παραγράφου 5 του τροποποιούμενου άρθρου 178 του ν. 1650/1986 ορίζεται ότι «[σ]τις ζώνες του παρόντος [εννοείται του άρθρου 19 του ν. 1650/1986] δεν περιλαμβάνονται περιοχές που βρίσκονται εκτός των ορίων των προστατευόμενων περιοχών, συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών ζωνών των προστατευόμενων περιοχών που έχουν ορισθεί ως οικολογικοί διάδρομοι».

Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν. 3937/2011, οικολογικός διάδρομος είναι «διάδρομος γης που συνδέει υπάρχουσες προστατευόμενες περιοχές και επιτρέπει την ισορροπημένη ελευθεροεπικοινωνία των ειδών. Ένας οικολογικός διάδρομος πρέπει να παρέχει περιβάλλον παρόμοιο με εκείνο των δύο περιοχών». Επίσης, στην παράγραφο 2 περίπτωση β) του άρθρου 19 του ν. 1650/1986 προβλέπεται ότι «[ως] Καταφύγια Άγριας Ζωής μπορούν να χαρακτηρίζονται και οι οικολογικοί διάδρομοι μεταξύ προστατευόμενων περιοχών».

Η σημασία της δημιουργίας οικολογικών διαδρόμων, προκειμένου να υπάρχει ένα πραγματικά συνεκτικό και ανθεκτικό διευρωπαϊκό δίκτυο για τη φύση, και για την πρόληψη της γενετικής απομόνωσης, τη διευκόλυνση της μετανάστευσης των ειδών και τη διατήρηση και ενίσχυση υγιών οικοσυστημάτων, τονίζεται στην Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 Επαναφορά της φύσης στη ζωή μας» (COM/2020/380 final/20.5.2020), η οποία προτρέπει τα κράτη μέλη να επιδείξουν, έως το τέλος του 2023, σημαντική πρόοδο όσον αφορά τη νομική κατοχύρωση νέων προστατευόμενων περιοχών και την ενσωμάτωση οικολογικών διαδρόμων.

Υπό το φως των ανωτέρω, και δεδομένου ότι με το προεδρικό διάταγμα

της παραγράφου 4 του τροποποιούμενου άρθρου 21 του ν. 1650/1986 «μπορούν να οριοθετούνται οικολογικοί διάδρομοι της περίπτωσης 11 του άρθρου 2 του ν. 3927/2011 (Α' 60)», θα ήταν ενδεχομένως σκόπιμο να καθορισθεί ο τρόπος και ο βαθμός προστασίας των εν λόγω περιοχών.

Επίσης, σημειώνεται ότι στο προεδρικό διάταγμα χαρακτηρισμού των περιοχών προστασίας της βιοποικιλότητας και των εθνικών πάρκων της παραγράφου 4 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986, όπως τροποποιείται διά του άρθρου 179 του παρόντος, δεν γίνεται πλέον αναφορά στον καθορισμό γειτονικών εκτάσεων της παραγράφου 4 του άρθρου 18, όπου αυτό είναι αναγκαίο, ούτε στον καθορισμό χρήσεων γης και δραστηριοτήτων εντός των γειτονικών εκτάσεων, ενώ καταργείται (με την παράγραφο 1 του άρθρου 181 του παρόντος) και η σχετική με αυτές παράγραφος 4 του άρθρου 18 του ν. 1650/1986, σύμφωνα με την οποία: «Αν για την προστασία και διατήρηση των περιοχών των στοιχείων ή των συνόλων της παραγράφου 3 επιβάλλεται παράλληλα η εφαρμογή ορισμένων μέτρων σε γειτονικές εκτάσεις, οι παραπάνω περιοχές, τα στοιχεία ή τα σύνολα αποτελούν κεντρικό τμήμα μιας ευρύτερης περιοχής, στην οποία τα αναγκαία μέτρα προστασίας κλιμακώνονται κατά ζώνες».

Με τις ως άνω ρυθμίσεις προκαλείται ασάφεια, δοθέντος ότι δεν προκύπτει το εφαρμοστέο καθεστώς σε περιοχές οι οποίες γειτνιάζουν άμεσα με προστατευόμενες περιοχές, και ότι μπορεί να μην εξασφαλίζεται, ως εκ τούτου, επαρκής προστασία των προστατευόμενων περιοχών. Αυτό δε υπό το φως της ερμηνείας διατάξεων της σχετικής νομοθεσίας της Ε.Ε., κατά τις οποίες, όσον αφορά το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής τους, «δεν περιορίζονται σε σχέδια και έργα που υλοποιούνται ή καλύπτουν αποκλειστικά έναν προστατευόμενο τόπο», αλλά «αφορούν επίσης σχέδια και προγράμματα που βρίσκονται εκτός του τόπου αλλά είναι πιθανό να έχουν σημαντικές επιπτώσεις σε αυτόν ανεξαρτήτως της απόστασής τους από τον επίμαχο τόπο» (βλ. ιδίως, άρθρο 6 παρ. 3 της Οδηγίας για τους οικοτόπους, περί αξιολόγησης σχεδίων ή έργων που θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σε έναν ή περισσότερους τόπους Natura 2000 και Ανακοίνωση της Επιτροπής «Διαχείριση των τόπων του δικτύου Natura 2000, Οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους», C(2018) 7621 final, Βρυξέλλες, 21.11.2018, σημ. 4).

Τέλος, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, στο τρίτο εδάφιο της προτεινόμενης νέας παραγράφου 5 του τροποποιούμενου άρθρου 19 του ν. 1650/1986 γίνεται λόγος για περιφερειακές ζώνες των προστατευόμενων περιοχών που έχουν ορισθεί ως οικολογικοί διάδρομοι. Εν προκειμένω, φαίνεται να συγχέεται η έννοια των περιφερειακών ζωνών με αυτή των οικολογικών διαδρό-

μων, ενώ στην παράγραφο 2.β. του άρθρου 21 του ν. 1650/1986, όπως τροποποιείται με τις διατάξεις του άρθρου 179 του παρόντος, οι έννοιες των εν λόγω όρων είναι διακριτές και οι περιοχές αυτές επιτελούν διαφορετικό ρόλο («Η ΕΠΜ εστιάζει στον χαρακτηρισμό των προστατευόμενων περιοχών, των ζωνών της παρ. 4 του άρθρου 19, που ορίζονται εντός αυτών, στην αναγκαιότητα ή μη θεσμοθέτησης περιφερειακών ζωνών, οικολογικών διαδρόμων, καθώς και (...)»).

Υπό το φως των ανωτέρω, θα ήταν χρήσιμη σχετική διευκρίνιση και, ενδεχομένως, ο καθορισμός της έννοιας των περιφερειακών ζωνών.

18. Επί του άρθρου 179

Με τη διάταξη προτείνεται η τροποποίηση του άρθρου 21 του ν. 1650/1986. Μεταξύ άλλων, όπως αναφέρεται, «[σ]το άρθρο 21 του ν. 1650/1986 (Α' 160), περί σχεδίων διατήρησης των περιοχών προστασίας: α) στην παρ. 1 διευκρινίζονται οι παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη για τα σχέδια διατήρησης (...)».

Α) Στην προτεινόμενη νέα μορφή της παραγράφου 1 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 προβλέπεται ότι «1. Για την προστασία και τη διατήρηση των περιοχών προστασίας της βιοποικιλότητας και των Εθνικών Πάρκων καταρτίζονται τα σχέδια διαχείρισης της παραγράφου 3 και εκδίδονται τα προεδρικά διατάγματα της παραγράφου 4, κατόπιν της ειδικής περιβαλλοντικής μελέτης της παραγράφου 2, λαμβάνοντας υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και τις περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες».

Κατά το Προοίμιο της Οδηγίας για τους οικοτόπους, η οδηγία «συμβάλλει στο γενικό στόχο μιας διαρκούς ανάπτυξης δεδομένου ότι ο κυριότερος σκοπός της είναι να ευνοήσει τη διατήρηση της βιοποικιλότητας λαμβάνοντας συγχρόνως υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιφερειακές απαιτήσεις [και] ότι η διατήρηση αυτής της βιοποικιλότητας ενδέχεται σε ορισμένες περιπτώσεις να απαιτεί τη διατήρηση ή και την ενθάρρυνση ανθρώπινων δραστηριοτήτων».

Κατά το άρθρο 2 παράγραφος 2 της ως άνω Οδηγίας, τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται σύμφωνα με την Οδηγία αποσκοπούν στη διασφάλιση της διατήρησης ή της αποκατάστασης σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος. Κατά τη λήψη των εν λόγω μέτρων, όπως προβλέπεται στην παράγραφο 3 του άρθρου, λαμβάνονται υπόψη οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες. Η τελευταία αυτή διάταξη, περί στάθμισης και άλλων συμφερό-

ντων κατά τη λήψη μέτρων διατήρησης ή αποκατάστασης των φυσικών οικοτόπων και άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας, δεν συνιστά αυτοτελή εξαίρεση από το σύστημα προστασίας που θεσπίζεται από το ενωσιακό δίκαιο. Όπως αναφέρει η νομολογία του Δικαστηρίου της Ε.Ε. (Δ.Ε.Ε.), κατά την επιλογή και την οριοθέτηση των τόπων που πρέπει να προτείνουν στην Επιτροπή, ως τόπους δυνάμενους να χαρακτηρισθούν ενωσιακής σημασίας, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να λαμβάνουν υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και τις περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες, τις οποίες αναφέρει το άρθρο 2 παράγραφος 3 της εν λόγω Οδηγίας. Τέτοιες παράμετροι μπορούν να σταθμίζονται κατά την εφαρμογή των άρθρων 6, ως προς την εγκατάσταση επιτρεπόμενων έργων εντός προστατευόμενων περιοχών (βλ., αναλυτικά, Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επί του ν. 4964/2022, παρατήρηση υπ' αρ. 7, με παραπομπή στη νομολογία του Δ.Ε.Ε.), 12 παράγραφος 1 (βλ. απόφαση Δ.Ε.Ε. της 4.3.2021, στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C 473/19 και C 474/19, σκέψη 77) και 16 (βλ. Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Εγγραφο καθοδήγησης σχετικά με την αυστηρή προστασία των ζωικών ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους (ΕΕ C 496 της 9.12.2021, σελ. 1 έως 109, σελ. 4)) της Οδηγίας περί οικοτόπων.

Κατά την προτεινόμενη παράγραφο 3 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986, στα σχέδια διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών καθορίζονται, ιδίως, οι στόχοι διατήρησης και η πιθανή ιεράρχηση προτεραιοτήτων διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής, διαχειριστικές δράσεις, παρεμβάσεις και μέτρα για την επίτευξη ή τη διατήρηση της ικανοποιητικής διατήρησης του προστατευτέου αντικειμένου, και εξειδικεύονται οι όροι και οι περιορισμοί άσκησης δραστηριοτήτων και εκτέλεσης έργων για την ικανοποιητική διατήρηση ή αποκατάσταση του προστατευτέου αντικειμένου, όπως και προγράμματα εφαρμογής. Με τα προεδρικά διατάγματα που προβλέπονται στην προτεινόμενη παράγραφο 4 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 γίνεται ο χαρακτηρισμός των περιοχών προστασίας της βιοποικιλότητας και των εθνικών πάρκων, η οριοθέτησή τους, καθώς και ο καθορισμός χρήσεων γης και δραστηριοτήτων μέσα στις ανωτέρω προστατευόμενες περιοχές, ανά ζώνη ή υποζώνη.

Υπό το φως των ανωτέρω, ερωτάται αν ως σχέδια «διατήρησης» στο πρώτο εδάφιο της διάταξης του άρθρου 179 του νομοσχεδίου, νοούνται τα σχέδια διαχείρισης που αναφέρονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986. Αν αυτό αποδίδει τη βούληση του νομοθέτη εν προκειμένω, πρέπει, για λόγους σαφήνειας και ορθής εφαρμογής της διάταξης, να αναδιατυπωθεί η ορολογία στο πρώτο εδάφιο της διάταξης, όπως και η διατύπωση

στην παράγραφο 1 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986, ώστε να μην καταλείπεται αμφιβολία ότι οι συγκεκριμένοι παράγοντες δεν λαμβάνονται υπόψη κατά τον καθορισμό και την οριοθέτηση των προστατευόμενων περιοχών, αλλά κυρίως κατά τον καθορισμό μέτρων διατήρησης, τα οποία πρωτίστως αποσκοπούν στη διασφάλιση ή την αποκατάσταση της κατάστασης διατήρησης των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας ενωσιακού ενδιαφέροντος, όπως φαίνεται άλλωστε και στην αναλυτική περιγραφή των σχεδίων διαχείρισης της παραγράφου 3 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986.

Περαιτέρω, στις περιπτώσεις β) και γ) της παραγράφου 1 του τροποποιούμενου διά του παρόντος άρθρου 21 του ν. 1650/1986, ορίζεται μεταξύ άλλων, ότι οι ζώνες της παραγράφου 4 του άρθρου 19 του ν. 1650/1986 δύναται να υποδιαιρούνται σε υποζώνες. Η Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (ΕΠΜ) εξετάζει τις επιπτώσεις που έχουν στο προστατευτέο αντικείμενο οι όροι και οι περιορισμοί δραστηριοτήτων που προτείνει, σε συνδυασμό με τις επιτρεπόμενες δραστηριότητες, όπως αυτές προκύπτουν από τις χρήσεις γης ανά ζώνη ή υποζώνη.

Εν προκειμένω, δεδομένου ότι δεν προβλέπεται σχετική ρύθμιση όσον αφορά τις «υποζώνες» ούτε στην παράγραφο 4 του άρθρου 19 του ν. 1650/1986, θα ήταν σκόπιμο, για λόγους σαφήνειας και εφαρμογής της διάταξης, να ορισθεί το εννοιολογικό περιεχόμενο του όρου «υποζώνες», τα χαρακτηριστικά των υποζωνών σε σχέση με τα οικολογικά στοιχεία της περιοχής, καθώς και ο τρόπος καθορισμού τους σε σχέση με τις προβλεπόμενες ζώνες.

Β) Εξ άλλου, στην προτεινόμενη παράγραφο 2.γ. του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 ορίζεται ότι: «γ. Η ΕΠΜ εξετάζει τις επιπτώσεις που έχουν στο προστατευτέο αντικείμενο οι όροι και περιορισμοί δραστηριοτήτων που προτείνει, σε συνδυασμό με τις επιτρεπόμενες δραστηριότητες, όπως αυτές προκύπτουν από τις χρήσεις γης ανά ζώνη ή υποζώνη. Η ζώνωση και οι προτεινόμενες χρήσεις γης επιλέγονται με βάση το είδος του προστατευτέου αντικειμένου, τους στόχους διατήρησης ή και αποκατάστασης, εφόσον αυτοί έχουν καθορισθεί, λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση του προστατευτέου αντικειμένου, όπου αυτή είναι γνωστή, με σκοπό τη βελτίωση των οικολογικών, οικονομικών και κοινωνικών λειτουργιών των οικοσυστημάτων, καθώς και τη συμβολή τους στη βιώσιμη ανάπτυξη των σχετικών περιοχών. Επιπρόσθετα, για τα είδη προτεραιότητας της περ. η) του άρθρου 2 της υπ' αρ. 33318/3028/11.12.1998 κοινής απόφασης των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Ανάπτυξης, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Γεωρ-

γίας, Εμπορικής Ναυτιλίας και Πολιτισμού (Β΄ 1289), λαμβάνεται υπόψη η κατηγορία επικινδυνότητας, σύμφωνα με τον εθνικό και τον παγκόσμιο κόκκινο κατάλογο της παρ. 9 του άρθρου 2 του ν. 3937/2011 (Α΄ 60). Στις ζώνες και υποζώνες αυτές λαμβάνονται επίσης υπόψη οι υφιστάμενες δραστηριότητες και η γειτνίαση με οικισμούς και υπάρχει μέριμνα για την εξυπηρέτηση των λειτουργιών που είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τον πολεοδομικό ή οικιστικό χαρακτήρα των περιοχών αυτών, οι αποφάσεις για την προστασία των περιοχών άνευ δρόμων, καθώς και οι κατευθύνσεις του περιφερειακού χωροταξικού πλαισίου της οικείας περιφέρειας και των ειδικών χωρικών πλαισίων. Επιπλέον, εξετάζονται οι συνέπειες εναλλακτικών λύσεων, περιλαμβανομένης και της μηδενικής λύσης».

Όσον αφορά την επιλογή των ζωνών και χρήσεων στις προστατευόμενες περιοχές, κατά την οικεία ΕΠΜ, παρατηρείται ότι η μελέτη διενεργείται βάσει των στόχων διατήρησης ή και αποκατάστασης του προστατευτέου αντικείμενου «εφόσον αυτοί έχουν καθοριστεί», λαμβανομένης υπόψη της κατάστασης του προστατευτέου αντικείμενου «όπου αυτή είναι γνωστή», περιορισμός ο οποίος θέτει σε κίνδυνο την εκπλήρωση της ενωσιακής υποχρέωσης της χώρας να θεσπίζει τα αναγκαία μέτρα για τον καθορισμό των κατάλληλων στόχων διατήρησης και των κατάλληλων μέτρων διατήρησης όσον αφορά προστατευόμενες περιοχές (βλ. ιδίως άρθρα 4 παρ. 4 και 6 παρ. 1 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας, και, ενδεικτικά, απόφαση Δ.Ε.Ε., της 17.12.2020, στην υπόθεση C 849/19, με αντικείμενο προσφυγή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας κατά το άρθρο 258 ΣυνθΛειτουργίας, λόγω παραβάσεως των σχετικών διατάξεων). Περαιτέρω, δεν διευκρινίζεται πώς θα αναπληρωθούν αυτές οι ελλείψεις, ώστε οι ζώνες, οι υποζώνες και οι επιτρεπόμενες εντός αυτών δραστηριότητες να καθορίζονται, χωρίς να αποφεύγεται η υποβάθμιση των οικοτόπων και η όχληση των ειδών, με επιπτώσεις ως προς τη διατήρησή τους. Εξ άλλου, όσον αφορά τον σκοπό της βελτίωσης των οικολογικών, οικονομικών και κοινωνικών λειτουργιών των οικοσυστημάτων, καθώς και τη συμβολή τους στη βιώσιμη ανάπτυξη των σχετικών περιοχών, κατά την επιλογή ζωνών, υποζωνών και χρήσεων γης, σημειώνεται ότι, εφόσον πρόκειται περί μέτρων διατήρησης κατά το ανωτέρω θεσμικό πλαίσιο, αυτά πρέπει να καλύπτουν τις οικολογικές απαιτήσεις των οικοτόπων και των ειδών, βάσει επιστημονικών δεδομένων, με σκοπό τη διατήρηση ή τη βελτίωση της κατάστασής τους (βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Natura 2000 and Forests Part I-II, 2015 σε <https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/Final%20Guide%20N2000%20%20Forests%20Part%20I-II-Annexes.pdf>).

Επίσης, όσον αφορά τη μέριμνα για την εξυπηρέτηση λειτουργιών άρρηκτα συνδεδεμένων με τον πολεοδομικό ή τον οικιστικό χαρακτήρα οικισμών που γειτνιάζουν με προστατευόμενες περιοχές, προβληματισμός θα μπορούσε να προκύψει όσον αφορά την εφαρμογή της διάταξης επί περιπτώσεων περιοχών εκτός σχεδίου, μη προοριζόμενων για οικιστική ή τουριστική ανάπτυξη.

Γ) Ακόμη, η προτεινόμενη παράγραφος 2.α. του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 προβλέπει τη μη συμπερίληψη προστατευόμενων περιοχών στο αντικείμενο των ΕΠΜ και των προεδρικών διαταγμάτων για τις περιοχές οι οποίες, μεταξύ άλλων, βρίσκονται εντός οργανωμένων υποδοχέων παραγωγικών δραστηριοτήτων, ιδίως Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων ή Οργανωμένων Υποδοχέων Μεταποιητικών Δραστηριοτήτων.

Εν προκειμένω, δεν καθίσταται σαφές πως ικανοποιούνται, στις εν λόγω περιοχές, οι απαιτήσεις των ως άνω Οδηγιών, αν τυχόν περιλαμβάνονται προστατευόμενες περιοχές στα όριά τους.

Δ) Περαιτέρω, στην παράγραφο 3.αβ. του τροποποιούμενου άρθρου 179 του ν. 1650/1986 ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι: «Τα μέτρα αποσκοπούν στη βελτίωση των οικολογικών, οικονομικών και κοινωνικών λειτουργιών των οικοσυστημάτων, καθώς και της συμβολής τους στη βιώσιμη ανάπτυξη των σχετικών περιφερειών και κοινοτήτων. Κατά τη λήψη μέτρων, λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και οι περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες».

Σχετικά επισημαίνεται ότι πρωταρχικός σκοπός των λαμβανόμενων μέτρων είναι η διασφάλιση της διατήρησης ή της αποκατάστασης σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος, όπως ορίζεται στην παράγραφο 2 του άρθρου 2 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21.6.1992 «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας», και θα ήταν, ενδεχομένως, σκόπιμο να αναφέρεται αυτός στο κείμενο της διάταξης.

Ε) Εξ άλλου, η παράγραφος 4 του τροποποιούμενου άρθρου 179, για λόγους πληρότητας και εφαρμογής των σχετικών διατάξεων, θα ήταν σκόπιμο να συμπληρωθεί ως εξής: «Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και μετά από γνώμη της Επιτροπής Φύση 2000, βάσει της αντίστοιχης ειδικής περιβαλλοντικής μελέτης, γίνεται ο χαρακτηρισμός των περιοχών προστασίας της βιοποικιλότητας και των εθνικών πάρκων, η οριοθέτησή τους, καθώς και ο καθορισμός χρήσεων γης και δραστηριοτήτων μέσα στις ανωτέρω προστατευόμενες πε-

ριοχές, ανά ζώνη ή υποζώνη, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 4 του άρθρου περί καθορισμού ζωνών προστασίας και διαχείρισης».

ΣΤ) Περαιτέρω, στην προτεινόμενη παράγραφο 9 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 προβλέπεται ότι: «9. Οι εθνικοί δρυμοί του άρθρου 78 του ν.δ. 86/1969 (Α΄ 7) και οι υγρότοποι διεθνούς ενδιαφέροντος του άρθρου 2 της Σύμβασης Ραμσάρ, η οποία κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν.δ. 191/1974 (Α΄ 350), χαρακτηρίζονται ως εθνικά πάρκα με τη διαδικασία της παρ. 4».

Κατά την παράγραφο 2 περ. α΄ του άρθρου 19 του ν. 1650/1986, προστατευόμενες περιοχές μπορούν να χαρακτηρίζονται ως εθνικά πάρκα και μπορούν να περιλαμβάνουν δύο ή περισσότερες περιοχές Natura 2000 ή και Περιοχές Προστασίας της Βιοποικιλότητας, ειδικά όταν αυτές χαρακτηρίζονται από ευρύ φάσμα οικοσυστημικών λειτουργιών με κοινά χωρικά, φυσικογεωγραφικά ή και αβιοτικά χαρακτηριστικά. Αυτές οι περιοχές μπορούν είτε να συμπίπτουν με περιοχές προστασίας της βιοποικιλότητας και περιοχές που συμπεριλαμβάνονται στον Εθνικό Κατάλογο Περιοχών του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000 είτε να περικλείουν μία ή περισσότερες από αυτές είτε να τοποθετούνται εντός ή εκτός αυτών (άρθρο 19 παρ. 1 και 3 του ν. 1650/1986).

Σχετικά παρατηρείται ότι, κατά την ισχύουσα παράγραφο 6 του άρθρου 19 του ν. 1650/1986: «6. Στις περιοχές της παραγράφου 2, στον βαθμό που δεν συμπίπτουν εδαφικά με περιοχές της παραγράφου 1, όπως και στις εκτάσεις της παραγράφου 4 του άρθρου 18 του παρόντος [η οποία καταργείται διά του άρθρου 181 του νομοσχεδίου], επιλέγονται και δύνα[ν]ται να εξειδικεύονται γενικές και ειδικές κατηγορίες χρήσεων γης από το σύνολο του π.δ. 59/2018».

Εν προκειμένω, προκαλείται προβληματισμός ως προς τη δυνατότητα επιλογής οποιασδήποτε γενικής ή ειδικής κατηγορίας χρήσης γης του π.δ. 59/2018, υπό το φως της ιδιαιτερότητας των εν λόγω περιοχών, εθνικών δρυμών και υγροτόπων διεθνούς ενδιαφέροντος του άρθρου 2 της Σύμβασης Ραμσάρ, που διέπονται από ιδιαίτερο προστατευτικό καθεστώς, και, κατά τούτο, διακρίνονται από οποιαδήποτε άλλη περιοχή εντός της οποίας θα μπορούσε να εξετασθεί η εφαρμογή του συνόλου των χρήσεων του π.δ/τος, οι οποίες περιλαμβάνουν από ήπιες δραστηριότητες και ασχολίες μέχρι υψηλής όχλησης δραστηριότητες (βλ. σχετ. και Εκθέσεις της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής στον ν. 4685/2020, παρατήρηση υπ΄ αρ. 7, και στον ν. 4964/2022, παρατήρηση υπ΄ αρ. 5). Πολλώ μάλλον όταν πρόκειται περί περιοχών εκτός σχεδίου, οι οποίες διαφοροποιούνται θεμελιωδώς, από πλευράς δυνατότητας δομήσεως, από τις εντός σχεδίου περιοχές, καθώς δεν έχουν ως προορισμό, κατ' αρχήν, τη δόμηση ή την τουριστική εκμετάλλευση,

αλλά τη γεωργική, κτηνοτροφική και δασοπονική εκμετάλλευση και την αναψυχή του κοινού. Στις εκτός σχεδίου περιοχές, η δόμηση μόνο κατ' εξαίρεση επιτρέπεται, δυνάμενη και να απαγορεύεται εν όλω ή εν μέρει ή να επιτρέπεται υπό ιδιαίτερος αυστηρούς όρους και περιορισμούς, προσαρμοσμένους στην ιδιαίτερη φύση κάθε περιοχής. Οι όροι αυτοί δεν επιτρέπεται να είναι ευνοϊκότεροι, δηλαδή να καθιστούν ευχερέστερη τη δόμηση, σε σχέση προς τους ισχύοντες για τις εντός σχεδίου περιοχές, ούτε να οδηγούν σε εξομίωση των εκτός σχεδίου περιοχών με εντός σχεδίου πόλεως ή ορίων οικισμών περιοχές ή στην εν τοις πράγμασι δημιουργία νέων οικισμών, χωρίς εγκεκριμένο πολεοδομικό σχέδιο (βλ., ενδεικτικά, ΣτΕ Ολ 176/2023).

Ζ) Στην παράγραφο 10.γ. του παρόντος ορίζεται ότι με τα προεδρικά διατάγματα της παραγράφου 4, μεταξύ άλλων, «υλοποιούνται και λειτουργούν νομίμως έργα ή δραστηριότητες, εντός των προστατευόμενων περιοχών, όταν διαθέτουν ΑΕΠΟ, μετά από υποβολή και έγκριση ΜΠΕ, που δεν συνοδεύεται από ΕΟΑ, αν η παραμονή τους δεν διακινδυνεύει την επίτευξη των στόχων διατήρησης της αντίστοιχης περιοχής, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 10 του ν. 4014/2011, κατόπιν υποβολής συμπληρωματικής ΕΟΑ, εντός δεκαοκτώ (18) μηνών από την έναρξη ισχύος του προεδρικού διατάγματος».

Δοθέντος ότι πρόκειται περί έργων ή δραστηριοτήτων εντός των προστατευόμενων περιοχών, όταν η εγκατάστασή τους γίνεται μετά από την έκδοση Απόφασης Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων, κατόπιν υποβολής και εγκρίσεως Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων η οποία δεν συνοδεύεται από Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση (ΕΟΑ), ο όρος «συμπληρωματική» πρέπει να απαλειφθεί από το κείμενο της διάταξης, διότι η εν λόγω ΕΟΑ θα υποβληθεί για πρώτη φορά.

Η) Τέλος, στο πρώτο εδάφιο της προτεινόμενης παραγράφου 11 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 χρήζει διόρθωσης η αναφορά σε «υποπερ. εε της περ. α της παρ. 3 του παρόντος» ως εξής: «υποπερ. αε της περ. α της παρ. 3 του παρόντος».

Εξ άλλου, οι προτεινόμενες παράγραφοι 3.αε. και 11 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 προβλέπουν τη διενέργεια δέουσας εκτίμησης επί έργων και δραστηριοτήτων που δεν ανήκουν στις κατηγορίες Α' και Β' της παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 4014/2011, σε αρμονία με το ανωτέρω ενωσιακό πλαίσιο.

Ειδικότερα, κατά την προτεινόμενη παράγραφο 11 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986, «[κ]άθε έργο ή δραστηριότητα που δεν ανήκει στις κατηγορίες Α' και Β' της παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 4014/2011, αλλά για την έγκρισή του, ενδέχεται να απαιτείται διενέργεια δέουσας εκτίμησης επιπτώσεων της παρ. 10 του άρθρου 11 του ν. 4014/2011, σύμφωνα με την υποπερ. [α]ε' της

περ. α΄ της παρ. 3 του παρόντος, υποβάλλεται σε διαδικασία προελέγχου από τη Γενική Διεύθυνση Χωροταξικής και Περιβαλλοντικής Πολιτικής της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, προκειμένου να εκτιμηθεί αν επηρεάζει σημαντικά την προστατευόμενη περιοχή καθαυτό ή από κοινού με άλλα έργα ή δραστηριότητες, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης της εν λόγω περιοχής».

Κατά την παράγραφο 3.αε. του άρθρου, τα οικεία σχέδια διαχείρισης προσδιορίζουν τα έργα και τις δραστηριότητες «που δεν ανήκουν στις κατηγορίες Α΄ και Β΄ της παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 4014/2011 (Α΄ 209), για την έγκριση των οποίων δύναται να προβλέπεται στην απόφαση της περ. β΄ της παρούσας [η οποία προβλέπει την έγκριση των σχεδίων διαχείρισης με υπουργική απόφαση], η διενέργεια δέουσας εκτίμησης επιπτώσεων της παρ. 10 του άρθρου 11 του ν. 4014/2011, σύμφωνα με την παρ. 11 του παρόντος, εφόσον είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησης».

Επομένως, με την υπουργική απόφαση η οποία θα εγκρίνει τα οικεία σχέδια διαχείρισης, θα ορίζονται και τα έργα και οι δραστηριότητες για τα οποία ενδέχεται να απαιτείται διενέργεια δέουσας εκτίμησης (βλ. άρθρο 1 του ν. 4014/2011), εφόσον είναι δυνατόν να επηρεάζουν σημαντικά τον εν λόγω τόπο, μεμονωμένως ή από κοινού με άλλα σχέδια, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Η σχετική εκτίμηση διενεργείται από τη Γενική Διεύθυνση Χωροταξικής και Περιβαλλοντικής Πολιτικής της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, η οποία παραλαμβάνει συνοπτική περιγραφή του έργου ή της δραστηριότητας από τον φορέα της και «εντός αποκλειστικής προθεσμίας τριάντα (30) ημερών, αποφασίζει αν απαιτείται διενέργεια δέουσας εκτίμησης επιπτώσεων, άλλως τεκμαίρεται ότι το έργο ή η δραστηριότητα δεν επηρεάζει σημαντικά την προστατευόμενη περιοχή» (δεύτερο και τρίτο εδάφια της προτεινόμενης παραγράφου 11 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986).

Σχετικά παρατηρείται ότι το ενωσιακό πλαίσιο προβλέπει τη διεξαγωγή ελέγχου περί της υπάρξεως επιπτώσεων από τις διάφορες δραστηριότητες επί των οικοτόπων και ειδών, σε περισσότερα στάδια, ώστε να μην καταλείπεται σχετική αμφιβολία. Σύμφωνα με την αρχή της προφύλαξης που καθιερώνει, ειδικότερα, το άρθρο 6 παράγραφος 3 της Οδηγίας για τους οικοτόπους, όσον αφορά την αποφυγή έγκρισης έργων και σχεδίων που θα μπορούσαν να παραβιάσουν την ακεραιότητα τόπων του δικτύου Natura 2000, ο προβλεπόμενος μηχανισμός προστασίας του περιβάλλοντος ενεργοποιείται όχι μόνον με την ύπαρξη βεβαιότητας ως προς την ύπαρξη επιπτώσεων

επί των προστατευόμενων τόπων, αλλά και με την απλή πιθανότητα ως προς αυτό, σε περίπτωση, δε, αμφιβολίας ως προς την απουσία σημαντικών επιπτώσεων, επιβάλλεται η διενέργεια εκτίμησης σε σχέση με τους στόχους διατήρησης των τόπων. Η σχετική διαδικασία βασίζεται στη χρήση αξιόπιστων και επικαιροποιημένων επιστημονικών δεδομένων και στοιχείων, μπορεί δε να υποβοηθείται το αρμόδιο όργανο στη σχετική κρίση του μέσω διαβουλεύσεων με τους ενδιαφερομένους, ώστε να έχει πρόσβαση σε όσο το δυνατόν έγκυρη, επίκαιρη και σφαιρική γνώση. Υπό το φως των ανωτέρω, δεν φαίνεται να ικανοποιεί τα κριτήρια των σχετικών Οδηγιών η δημιουργία τεκμηρίου από τη σιωπή του αρμόδιου οργάνου περί της ελλείψεως επιπτώσεων επί των προστατευόμενων περιοχών ενόψει έργου ή δραστηριότητας. Αντιθέτως, θα έπρεπε να παρέχεται στο αρμόδιο όργανο κάθε δυνατότητα, όπως διαβούλευση, προκειμένου να αναλύει και να αξιολογεί τις εκτιμώμενες επιπτώσεις, με ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία, υπό το φως, ιδίως, της αδυναμίας εποπτείας και αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων ενωσιακού ενδιαφέροντος, εξαιτίας τεχνικών δυσχερειών που οφείλονται, εν πολλοίς, στην ανεπάρκεια πρωτογενών δεδομένων (βλ. Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας για το Δίκτυο Natura 2000 στην Ελλάδα σύμφωνα με το άρθρο 8 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας («Οδηγία για τους οικοτόπους») για την περίοδο του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου 2021–2027, της 8.4.2021, https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/2021/04/PAF-EL_FINAL-2.pdf, όπου αναφέρονται παλαιότερα και τρέχοντα προγράμματα, με αντικείμενο την παράδοση, μεταξύ άλλων, των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών, των σχεδίων Προεδρικών Διαταγμάτων και των Σχεδίων Διαχείρισης για τις 446 περιοχές του δικτύου Natura 2000 της χώρας).

Περαιτέρω, στο πέμπτο εδάφιο της διάταξης προβλέπεται ότι: «Αν προκύπτει από την [Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση] ότι ενδέχεται να κινδυνεύει η ακεραιότητα της προστατευόμενης περιοχής, η [Μονάδα Διαχείρισης Προστατευόμενης Περιοχής], με απόφαση του προϊσταμένου της, εκδίδει όρους για την υλοποίηση του εξεταζόμενου έργου ή δραστηριότητας, προκειμένου να διασφαλίσει ότι δεν παραβιάζεται η ακεραιότητα της προστατευόμενης περιοχής».

Σχετικά παρατηρείται ότι, κατά το ανωτέρω ενωσιακό πλαίσιο, ένα υπό εξέταση σχέδιο ή έργο δεν μπορεί να εγκριθεί, αν, κατά την οικεία δέουσα εκτίμηση, εντοπισθούν αρνητικές επιπτώσεις ως προς την ακεραιότητα του τόπου ή δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο εκδήλωσής τους. Αναλόγως, όμως, του βαθμού επιπτώσεων που τεκμηριώνονται, είναι δυνατή η ε-

φαρμογή μέτρων μετριασμού, ώστε να αποτραπούν οι επιπτώσεις ή να μειωθούν σε επίπεδο στο οποίο δεν θα θίγεται η ακεραιότητα του τόπου. Εξ άλλου, δυνάμει του άρθρου 6 παράγραφος 4 της Οδηγίας για τους οικοτόπους, επιτρέπονται παρεκκλίσεις, εφόσον συντρέχουν επιτακτικοί λόγοι δημόσιου συμφέροντος. Επομένως, το εν λόγω αρμόδιο όργανο διαθέτει, κατά περίπτωση, είτε την υποχρέωση της άρνησης της εγκατάστασης της εν λόγω δραστηριότητας στην περιοχή είτε τη δυνατότητα της έγκρισης της δραστηριότητας με την ταυτόχρονη επιβολή μέτρων μετριασμού ή αντισταθμιστικών μέτρων.

Επίσης, για λόγους σαφήνειας, σκόπιμο θα ήταν να διευκρινισθεί αν ως Ε-ΟΑ, εν προκειμένω, νοείται η ως άνω αναφερθείσα δέουσα εκτίμηση της παραγράφου 10 του άρθρου 11 του ν. 4014/2011.

19. Επί του άρθρου 182

Α. Στην προτεινόμενη διάταξη ορίζεται ότι:

«Στο άρθρο 21 του ν. 4014/2011 (Α' 209), περί διοικητικών κυρώσεων για περιβαλλοντικές παραβάσεις: αα) στην περ. α) της παρ. 1 προστίθεται η υποχρέωση αποκατάστασης της περιβαλλοντικής βλάβης, εφόσον αυτή είναι αναστρέψιμη, αβ) το μέγιστο ύψος προστίμου της περ. β) της παρ. 1 αυξάνεται, αγ) στην ίδια παράγραφο προστίθεται περ. ε), αδ) στο υφιστάμενο δεύτερο εδάφιο της παρ. 1, αφαιρείται η αναφορά σε ελαφρυντικούς και επιβαρυντικούς παράγοντες και προστίθεται ως νέο τρίτο εδάφιο, β) η παρ. 1α, πλην των δύο εισαγωγικών της εδαφίων, αντικαθίσταται, γ) προστίθενται παρ. 1β, 1γ και 1δ, και οι παρ. 1 έως 1γ διαμορφώνονται ως εξής:

«1. Σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα που προκαλούν οποιαδήποτε ρύπανση ή άλλη υποβάθμιση του περιβάλλοντος ή παραβαίνουν τις διατάξεις του παρόντος ή των κατ' εξουσιοδότησή του εκδιδόμενων διαταγμάτων ή υπουργικών αποφάσεων ή αποφάσεων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης ή της Περιφέρειας, ανεξάρτητα από την αστική ή ποινική ευθύνη, επιβάλλονται τα ακόλουθα διοικητικά μέτρα και κυρώσεις:

α) Πλάνο Διορθωτικών Ενεργειών της υποπερ. ββ' της περ. β' της παρ. 15γ του άρθρου 6 του ν. 1650/1986 (Α' 160), που επέχει τη θέση του μέτρου της γραπτής σύστασης της περ. α' της παρ. 5 του άρθρου 151 του ν. 4512/2018 (Α' 5), υποχρέωση αποκατάστασης του περιβάλλοντος, εντός προθεσμίας, αν η βλάβη είναι αναστρέψιμη, πιθανός επανέλεγχος εντός προθεσμίας, προειδοποίηση επιβολής κυρώσεων. (...)

ε) Υποχρέωση αποζημίωσης των δαπανών που συνδέονται με τη βλάβη στο περιβάλλον, όταν η βλάβη είναι μη αναστρέψιμη και η παράβαση κατα-

τάσσεται στις κατηγορίες «ΣΗΜΑΝΤΙΚΗΣ» και «ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗΣ» σοβαρότητας της παρ. 1α.(...».

Εν προκειμένω, για λόγους σαφήνειας, το πρώτο εδάφιο του 182 του παρόντος πρέπει να συμπληρωθεί ως εξής: «Στο άρθρο 21 του ν. 4014/2011 (Α΄ 209), περί διοικητικών κυρώσεων για περιβαλλοντικές παραβάσεις, το οποίο αντικατέστησε το άρθρο 30 του ν. 1650/1986 (Α΄ 160): αα) (...».

Επίσης, στην περίπτωση α) της παραγράφου 1 του, τροποποιούμενου διά του παρόντος, άρθρου, πρέπει να γίνει παραπομπή στο άρθρο 21 του ν. 4014/2011 (όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του από το άρθρο 75 παρ. 1 του ν. 4843/2021), το οποίο αντικατέστησε το άρθρο 30 του ν. 1650/1986, και να τροποποιηθεί ως εξής: «α) Πλάνο Διορθωτικών Ενεργειών της υποπερ. ββ΄ της περ. β΄ της παρ. 15γ του άρθρου 30 του ν. 1650/1986 (Α΄ 160), όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 21 του ν. 4014/2011, που επέχει τη θέση (...».

Εξ άλλου, το εν λόγω άρθρο 21 του ν. 4014/2011, αρχικά, αντικατέστησε την παρ. 1 του άρθρου 30 του ν. 1650/1986 (βλ. άρθρο 21 και 31 παρ. 9 του ν. 4014 και την Αιτιολογική Έκθεση), με στόχο την προσαρμογή του στο σύγχρονο νομικό πλαίσιο. Εν συνεχεία, τροποποιήθηκε δυνάμει του άρθρου 75 του ν. 4843/2021, προκειμένου να εκσυγχρονισθούν οι διοικητικές κυρώσεις για τις περιβαλλοντικές παραβάσεις, αντιμετωπιζομένων διαφόρων αλληλοεπικαλύψεων (βλ. Αιτιολογική Έκθεση επί της τροπολογίας – προσθήκης, <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bbb19498-1ec8-431f-82e6-023bb91713a9/11753114.pdf>). Κατά την τροποποίησή του, μεταβλήθηκε ο τίτλος του σε «Διοικητικές κυρώσεις για περιβαλλοντικές παραβάσεις - Τροποποίηση του άρθρου 30 του ν. 1650/1986».

Υπό το φως των ανωτέρω, θα ήταν χρήσιμο, για λόγους εφαρμογής των εν λόγω ρυθμίσεων, να αποσαφηνισθεί αν ως «παρόν», στην παράγραφο του 1, νοείται ο ν. 4014/2011 ή ο ν. 1650/1986, ή αν η εφαρμογή του αφορά κάθε παράβαση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, επομένως η υποχρέωση αποκατάστασης σχετίζεται με το ειδικότερο περιβαλλοντικό καθεστώς και τα προστατευτέα αντικείμενα.

Β. Στο τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 1.α. του άρθρου 21 του ν. 4014/2011, η οποία αντικαθίσταται διά του παρόντος, ορίζεται ότι: «Για έργα και δραστηριότητες [για τα οποία ή τις οποίες] υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις διεξαγωγής παράνομης οικονομικής δραστηριότητας, η οποία οδηγεί σε απόκρυψη μέρους ή του συνόλου του κύκλου εργασιών, για τον υπολογισμό του προστίμου δεν λαμβάνεται υπόψη ο εκτιμώμενος κύκλος εργασιών και δεν ισχύει ο περιορισμός του ανώτατου ποσοστού του συνολικού κύκλου εργασιών της τελευταίας χρήσης του φορέα του έργου ή της δραστηριότη-

τας, βάσει του κύκλου εργασιών της τελευταίας υποβληθείσας δήλωσης φορολογίας εισοδήματος».

Εν προκειμένω, για λόγους εφαρμογής της διάταξης, θα ήταν χρήσιμο να διευκρινισθεί το νομικό πλαίσιο βάσει του οποίου το αρμόδιο για την επιβολή των σχετικών διοικητικών κυρώσεων όργανο αποφαινεται ως προς τη συνδρομή ισχυρών ενδείξεων διεξαγωγής παράνομης οικονομικής δραστηριότητας, ώστε να μη λαμβάνεται υπόψη ο εκτιμώμενος κύκλος εργασιών και να μην ισχύει ο περιορισμός του ανώτατου ποσοστού του συνολικού κύκλου εργασιών της τελευταίας χρήσης του φορέα του έργου ή της δραστηριότητας κατά τον υπολογισμό του επιβαλλόμενου προστίμου, και, στην περίπτωση αυτή, να διευκρινισθούν τα όρια εντός των οποίων θα υπολογίζεται το ύψος του προστίμου που θα επιβληθεί.

20. Επί του άρθρου 190 παρ. 2

Στην προτεινόμενη διάταξη προβλέπεται ότι στο άρθρο 34 του ν. 4830/2021, περί ποινικών κυρώσεων, προστίθεται παράγραφος 8 ως εξής: «8. Στην περίπτωση που οι αξιόποινες πράξεις των περ. α) και β) της παρ. 1 του άρθρου 24 τελούνται σε προστατευόμενα είδη της άγριας πανίδας της παρ. 29 του άρθρου 2, επιβάλλονται οι ποινές της παρ. 2».

Το άρθρο 24 παράγραφος 1 του ν. 4830/2021 προβλέπει ότι: «Με την επιφύλαξη ειδικότερων διατάξεων της ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας, καθώς και της υποπερ. (βαγ) της περ. β' της παρ. 5 του άρθρου 10, απαγορεύονται: (α) η κακοποίηση, η κακή και η βάνευση μεταχείριση οποιουδήποτε είδους ζώου, όπως ιδίως ο δραστηκός και ο μη ιατρογενής περιορισμός της φυσιολογικής κίνησης, όπως ενδεικτικά η ιπποπέδη, οι μη επιτρεπτές μέθοδοι εκπαίδευσης, η εργασία που δεν προβλέπεται για το είδος του ζώου, η μη σύννομη αναπαραγωγή, ο εκούσιος τραυματισμός με απλή σωματική βλάβη και (β) ο φόνος και ο βασανισμός των ζώων, με την εσκεμμένη πρόκληση έντονου σωματικού πόνου ή σωματικής εξάντλησης, επικίνδυνης για την υγεία τους, ιδίως με δηλητηρίαση, στραγγαλισμό, απαγχονισμό, πνιγμό/πνιγμονή, πρόκληση εγκαύματος, θερμοπληξία, ηλεκτροπληξία, κρουπαγήματα, σύνθλιψη, ακρωτηριασμό (μη θεραπευτικό), πυροβολισμό (πρόκληση τραύματος ή θάνατος ζώου), ο εκούσιος τραυματισμός (βαριά, επικίνδυνη σωματική βλάβη), οι κυνομαχίες και κάθε είδους μάχες μεταξύ ζώων, η κτηνοβασία, η σεξουαλική κακοποίηση ζώου με χρήση αντικειμένων για τη σαδιστική ευχαρίστηση του δράστη και η εγκατάλειψη νεογέννητων ζώων. Η στέρωση του ζώου, καθώς και κάθε άλλη κτηνιατρική πράξη με θεραπευτικό σκοπό δεν θεωρούνται ακρωτηριασμός».

Στο άρθρο 34 παράγραφος 2 του ν. 4830/2021 προβλέπεται ότι: «Οι παρα-

βάτες της περ. ε' και του πρώτου εδαφίου της περ. ζ' της παρ1 του άρθρου 9, των περ. γ' και δ' της παρ. 10 του άρθρου 8, της παρ. 4 του άρθρου 22, καθώς και της περ. α' της παρ. 1 του άρθρου 24 τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός (1) έτους και χρηματική ποινή μέχρι τριακόσιες εξήντα (360) ημερήσιες μονάδες, το ύψος εκάστης των οποίων ορίζεται από δέκα (10) έως πενήντα (50) ευρώ. Οι παραβάτες της παρ. 5 του άρθρου 23 και της περ. β' της παρ. 1 του άρθρου 24 τιμωρούνται με ποινή κάθειρξης μέχρι δέκα (10) έτη και με χρηματική ποινή μέχρι πεντακόσιες (500) ημερήσιες μονάδες, το ύψος εκάστης των οποίων ορίζεται από πενήντα (50) έως εκατό (100) ευρώ».

Θα ήταν νομοτεχνικά ορθότερο η προτεινόμενη διάταξη να διαγραφεί, και το άρθρο 24 παράγραφος 1 περ. α και β του ν. 4830/2021 να τροποποιηθεί, ώστε να περιλαμβάνει τα προστατευόμενα είδη της άγριας πανίδας της παραγράφου 29 του άρθρου 2 του ν. 4830/2021.

21. Επί του άρθρου 200

Με τις διατάξεις του παρόντος αντικαθίσταται το άρθρο 268 του ν.δ. 86/1969 περί παράνομης υλοτομίας και μεταφοράς δασικών προϊόντων. Στην παράγραφο 6 εδ. γ' του προτεινόμενου άρθρου 268 του ν.δ. 86/1969 προβλέπεται ότι: «Εάν η ζημία που προκύπτει από την παράβαση των ως άνω διατάξεων είναι μεγαλύτερη των τριακοσίων (300) ευρώ, οι παραβάτες τιμωρούνται με τις ποινές της παρ. 2 του παρόντος».

Η παράγραφος 2 του προτεινόμενου άρθρου αναφέρεται στη δυνατότητα προσφυγής κατά του διοικητικού προστίμου, ενώ η παράγραφος 3 του προτεινόμενου άρθρου αναφέρεται στις ποινές. Συνεπώς, θα ήταν σύμφωνο με την αρχή της νομιμότητας να αντικατασταθεί η φράση «Εάν η ζημία που προκύπτει από την παράβαση των ως άνω διατάξεων είναι μεγαλύτερη των τριακοσίων (300) ευρώ, οι παραβάτες τιμωρούνται με τις ποινές της παρ. 2 του παρόντος» από τη φράση «Εάν η ζημία που προκύπτει από την παράβαση των ως άνω διατάξεων είναι μεγαλύτερη των τριακοσίων (300) ευρώ, οι παραβάτες τιμωρούνται με τις ποινές της παρ. 3 του παρόντος».

22. Επί των άρθρων 208 και 209

Στους τίτλους των εν λόγω άρθρων η λέξη «Αντικατάσταση» πρέπει να αντικατασταθεί από την λέξη «Προσθήκη».

23. Επί του άρθρου 212

Με τις διατάξεις του παρόντος προβλέπεται η παραχώρηση κατά χρήση στον Δήμο Γαλατσίου συγκεκριμένης έκτασης της περιοχής «ΠΡΩΗΝ ΝΤΑ-

ΜΑΡΙΑ ΓΑΛΑΤΣΙΟΥ» με αποκλειστικό σκοπό την αποκατάσταση και αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, και τη δημιουργία και λειτουργία κοινόχρηστου χώρου δασικής αναψυχής εντός του ως άνω ακινήτου, το αργότερο μέχρι την 31.12.2033. Επίσης προβλέπεται ότι «[ε]νόψει του σκοπού της παραχώρησης εφαρμόζεται το άρθρο 44 του ν.998/1979 (Α΄ 289)» που αφορά την άρση των αναδασώσεων.

Σχετικά με τις αναδασωτέες εκτάσεις, κατά τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, «από το συνδυασμό των (...) διατάξεων των άρθρων 24 παρ. 1 και 117 παρ. 3 του Συντάγματος, καθώς και των άρθρων 38 παρ. 1, 41 παρ. 1 και 45 επόμε. του ν. 998/1979 (Α΄ 289) συνάγεται ότι τα δάση και οι δασικές εκτάσεις της Χώρας υπάγονται σε ιδιαίτερο προστατευτικό καθεστώς για να διατηρείται η κατά προορισμό χρήση τους. Μόνο δε κατ' εξαίρεση παρέχεται η δυνατότητα στον κοινό νομοθέτη να επιτρέπει επεμβάσεις που μεταβάλλουν ή αλλοιώνουν τον δασικό χαρακτήρα τους και, ειδικότερα, μόνο αν συντρέχουν επιτακτικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος, αλλά, και στην περίπτωση αυτή, μόνον αν η θυσία της δασικής βλαστήσεως αποτελεί το μόνο πρόσφορο μέσο για την ικανοποίηση των εν λόγω αναγκών και αν οι επεμβάσεις περιορίζονται στο απολύτως αναγκαίο μέτρο. Εξ άλλου, στο ίδιο προστατευτικό καθεστώς υπάγονται και οι εκτάσεις που κηρύσσονται αναδασωτέες είτε για την αναδημιουργία προϋπάρχουσας δασικής βλαστήσεως, είτε για τη δάσωση το πρώτον, και δε ανεξαρτήτως αν η πράξη κηρύξεως της αναδασώσεως έχει εκδοθεί πριν ή μετά την [θέση σε] ισχύ του Συντάγματος. Ειδικότερα, όμως, σε περίπτωση καταστροφής ή αποψιλώσεως του δάσους ή της δασικής εκτάσεως από πυρκαϊά ή οποιαδήποτε άλλη αιτία, προερχόμενη είτε από ανθρώπινη ενέργεια είτε από φυσικά αίτια, είναι υποχρεωτική η κήρυξη της καταστραφείσας ή αποψιλωθείσας εκτάσεως ως αναδασωτέας και αποκλείεται η διάθεση αυτής για άλλο σκοπό δημοσίου συμφέροντος που θα δικαιολογούσε κατά νόμο (έκτο κεφάλαιο ν. 998/1979) επέμβαση στο δάσος πριν την καταστροφή του. Τέτοια επέμβαση επιτρέπεται στο άκρως απαραίτητο μέτρο μόνο μετά την πραγματοποίηση της αναδασώσεως και την ανάκτηση της δασικής μορφής της καταστραφείσας εκτάσεως, απαγορευομένης απολύτως τέτοιας επεμβάσεως πριν την πραγματοποίηση του σκοπού της αναδασώσεως (ΣΕ 2872/2010, 3280/2008, 1153/2007, 286/2005, ΣΕ 2171/1994, ΣΕ 2778/1988 Ολομ.) και με την προϋπόθεση ότι δεν επακολούθησε νέα παράνομη εκχέρσωση (ΣΕ 286/2005 κ.ά.). Άρση δε της αναδασώσεως, κατά τις ως άνω διατάξεις, επιτρέπεται μόνο εφ' όσον αρμοδίως και αιτιολογημένως διαπιστωθεί ότι εκπληρώθηκε ο σκοπός της αναδασώσεως, ότι δηλαδή επιτεύχθηκε η αναδημιουργία της δασικής βλαστήσεως (ΣΕ 2872/2010), προκειμένου, προδήλως, να αποκλει-

σθεί το ενδεχόμενο παράνομης καταστροφής των δασών ή των δασικών εκτάσεων προκειμένου να χρησιμοποιηθούν για αλλότριο σκοπό πριν την αναδημιουργία της δασικής βλαστήσεως» (ΣτΕ 1441/2016, 3311/2015).

Υπό το φως των ανωτέρω, εν προκειμένω, για λόγους σαφήνειας και πληρότητας, θα ήταν ενδεχομένως σκόπιμο να συμπληρωθεί το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του παρόντος, που αναφέρεται στον σκοπό της παραχώρησης της εν λόγω έκτασης, ως εξής: «Αποκλειστικός σκοπός της παραχώρησης είναι η αποκατάσταση και αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος σύμφωνα με τον σκοπό της κηρυχθείσας αναδάσωσης και η δημιουργία και λειτουργία εντός του ως άνω ακινήτου, κοινόχρηστου χώρου δασικής αναψυχής, το αργότερο μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2033».

Μετά την ολοκλήρωση της αναδάσωσης, με την αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος και τη διαπίστωσή της, η δασική αρχή θα προβεί στην άρση της απόφασης κήρυξης της περιοχής ως αναδασωτέας, σύμφωνα με την παράγραφο 6 της προτεινόμενης διάταξης, και θα επιτρέπεται πλέον η εκτέλεση έργων για τη λειτουργία κοινόχρηστου χώρου δασικής αναψυχής της παραγράφου 3 (βλ., σχετικά, και την υπ' αρ. 260/2010 γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους).

24. Επί του άρθρου 218

Οι προστιθέμενες, διά του παρόντος, παράγραφοι 15 και 16 στο άρθρο 47 του ν. 998/1979 προβλέπουν ότι: «15. Δάση, δασικές εκτάσεις, καθώς και εκτάσεις της περ. α) της παρ. 5 του άρθρου 3, που εκχερσώθηκαν για γεωργική εκμετάλλευση, χωρίς άδεια της οικείας δασικής αρχής, οι οποίες εμφανίζονται στους αναρτημένους δασικούς χάρτες με τον πρωτεύοντα χαρακτηρισμό "ΔΑ" ή "ΧΑ", εφόσον συνεχίζουν τη χρήση αυτή μέχρι σήμερα ή τελούν σε καθεστώς αγρανάπαυσης και είναι ενταγμένες στο Ολοκληρωμένο Σύστημα Υποβολής Δηλώσεων (Ο.Σ.Δ.Ε.), διατηρούν τη γεωργική χρήση για όσο χρόνο λαμβάνουν ενιαία ενίσχυση. Οι εκτάσεις αυτές εξακολουθούν να φέρουν τον χαρακτηρισμό "ΔΑ" ή "ΧΑ" στο δασικό χάρτη, ο οποίος δεν μεταβάλλεται. 16. Για την αποτύπωση των εκτάσεων αυτών, ο Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων, Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε.) αποστέλλει στη Γενική Διεύθυνση Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος της Γενικής Γραμματείας Δασών του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και στον φορέα "Ελληνικό Κτηματολόγιο", το γεωχωρικό περίγραμμα του συνόλου των εκτάσεων που έχουν δηλωθεί με Ενιαία Αίτηση Ενίσχυσης στο Ο.Σ.Δ.Ε. Τα περιγράμματα αυτά προσαρμόζονται στα χαρτογραφικά υπόβαθρα των δασικών χαρτών και οι εκτάσεις που τελούν σε καθεστώς ενίσχυσης επισημαίνονται, καταχωριζόμενης της σχε-

τικής πληροφορίας με την αντίστοιχη ένδειξη της νόμιμης αλλαγής χρήσης. Τα στοιχεία του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. επικαιροποιούνται ανά τρία (3) έτη. Το ειδικό αρχείο που δημιουργείται από τα παραπάνω στοιχεία του δασικού χάρτη και του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε., ενημερώνεται και τηρείται από το Τμήμα Δασικών Χαρτογραφήσεων της οικείας Διεύθυνσης Δασών. Στις εκτάσεις αυτές, για όσο χρόνο τελούν υπό καθεστώς ενίσχυσης, δεν επιβάλλονται διοικητικά μέτρα και κυρώσεις κατ' εφαρμογή της δασικής νομοθεσίας, ενώ η εκτέλεση σχετικών διοικητικών πράξεων που έχουν εκδοθεί αναστέλλεται. Έως την οριστικοποίηση των πρώτων εγγραφών του άρθρου 7 του ν. 2664/1998 (Α' 275) το ιδιοκτησιακό καθεστώς έναντι του ελληνικού δημοσίου των ανωτέρω εκτάσεων δεν εξετάζεται, προκειμένης της υπαγωγής σε καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης. Για την εφαρμογή των ανωτέρω, ο φορέας "Ελληνικό Κτηματολόγιο" αποστέλλει, τόσο στον Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε., όσο και στο Τμήμα Δασικών Χαρτογραφήσεων των Διευθύνσεων Δασών, καθώς και στη Γενική Διεύθυνση Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος της Γενικής Γραμματείας Δασών του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, σε ετήσια βάση, γεωχωρικό και 335 περιγραφικό αρχείο, για τις εγγραφές με δικαιούχο κυριότητας το ελληνικό δημόσιο, των περιοχών, στις οποίες οριστικοποιούνται οι πρώτες εγγραφές».

Όπως επισημαίνεται στην οικεία ανάλυση του άρθρου, «η αγροτική χρήση εκτάσεων που το έτος 1945 εμφάνιζαν δασική μορφή, όχι απλά τελούσε εν γνώσει του Ελληνικού Κράτους τα τελευταία τουλάχιστον 20 χρόνια, αλλά τούτο, εγκρίνοντας τις σχετικές αιτήσεις χορήγησης ενιαίων ενισχύσεων, δημιούργησε την εύλογη πεποίθηση σε δικαιούχους καλλιεργητές ότι επί των εκτάσεων αυτών έχει μεταβληθεί η χρήση. Σε κάθε περίπτωση με την προτεινόμενη ρύθμιση δεν μεταβάλλεται ο δασικός χαρακτήρας των ρυθμιζόμενων εκτάσεων, ούτε μεταβάλλεται ο χαρακτηρισμός που οι εκτάσεις αυτές φέρουν στους δασικούς χάρτες, αλλά επιτρέπεται η διατήρηση της αγροτικής χρήσης για όσο χρόνο οι εκτάσεις αυτές τελούν υπό το καθεστώς ενωσιακών ενισχύσεων» (βλ. Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης επί του νομοσχεδίου, Αιτιολογική Έκθεση επί της Ενότητας Γ', σελ. 432).

Υπό το φως της νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας, κατά την οποία «οι διατάξεις α/ του άρθρου 47 παρ. 5 επ. του ν. 998/1979, κατά το μέρος που αφορούν εξαγορά ή έγκριση επέμβασης και αλλαγή χρήσης δασικών εκτάσεων που εκχερσώθηκαν αυθαιρέτως προ της ισχύος του Συντάγματος του 1975 και καλλιεργούνται έκτοτε αγροτικώς, και β/ του άρθρου 47B του ν. 998/1979 [το οποίο αναφέρεται, εξ ορισμού, σε εκχέρσωση δασικών εκτάσεων "χωρίς άδεια"] είναι αντίθετες προς το Σύνταγμα» (ΣτΕ Ολ 710/2020), η προκείμενη διάταξη έχει όλως προσωρινό χαρακτήρα, προκει-

μένου να αποτρέψει τη διακοπή της καταβολής εγκεκριμένων ενωσιακών ενισχύσεων στους καλλιεργητές των εκτάσεων, και δεν συνεπάγεται τον αποχαρακτηρισμό των εν λόγω εκτάσεων ούτε αναθεώρηση του οικείου δασικού χάρτη. Ζήτημα είναι αν ενισχύεται περαιτέρω η πεποίθηση στους καλλιεργητές ως προς το σύννομο της χρήσης γεωργικής εκμετάλλευσης, όπως επίσης αν η ανοχή της χρήσης αυτής ισχύει μόνο για τις τρέχουσες ενισχύσεις ή θα ισχύει και για μελλοντικές.

25. Επί του άρθρου 225

Με την υπό ψήφιση διάταξη προβλέπεται η παροχή διευκολύνσεων στις περιοχές ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης (Π.Ο.Τ.Α.) του άρθρου 29 του ν. 2545/1997, σύμφωνα και με τον τίτλο του άρθρου 225, για τον ελλιμενισμό σκαφών αναψυχής ή για τη δημιουργία τουριστικής λιμενικής εγκατάστασης, με σκοπό την εξυπηρέτηση των αναγκών των εν λόγω περιοχών. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 5 του ν. 4179/2013, στους οργανωμένους υποδοχείς τουριστικών δραστηριοτήτων, δηλαδή περιοχές που αναπτύσσονται βάσει ενιαίου σχεδιασμού με κύρια χρήση την ανάπτυξη δραστηριοτήτων τουρισμού, αναψυχής και συναφών δραστηριοτήτων, επιτρέπεται, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις του εν λόγω άρθρου, η τοποθέτηση τουριστικών κατοικιών και κτηρίων καταλυμάτων, και η παραχώρηση του δικαιώματος χρήσης αιγιαλού, παραλίας, συνεχόμενου ή παρακείμενου θαλάσσιου χώρου, σύμφωνα με την ειδικότερη διαδικασία που προβλέπεται σε αυτό, για την κατασκευή ή μετασκευή υφιστάμενων εξεδρών επί πασσάλων ή πλωτών προβλητών ή μόλων για επιβίβαση και αποβίβαση των λουόμενων. Προϋπόθεση είναι να «τηρούνται οι διατάξεις της οικείας περιβαλλοντικής νομοθεσίας», όπως ορίζεται ρητά από τη διάταξη της παραγράφου 6Α του εν λόγω άρθρου 5. Στην περίπτωση που η κατασκευή ενσωματώνεται σε υφιστάμενο τουριστικό κατάλυμα με εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους, υποβάλλεται στην αρμόδια περιβαλλοντική αρχή φάκελος τροποποίησης Απόφασης Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (Α.Ε.Π.Ο.) του τουριστικού καταλύματος, σύμφωνα με το άρθρο 6 του ν. 4014/2011.

Στο άρθρο 1 του ν. 2971/2001 ορίζεται ότι: «1. "Αιγιαλός" είναι η ζώνη της ξηράς που βρέχεται από τη θάλασσα από τις μεγαλύτερες και συνήθεις αναβάσεις των κυμάτων της (...). 2. "Παραλία" είναι η ζώνη ξηράς που προστίθεται στον αιγιαλό (...) προς εξυπηρέτηση της επικοινωνίας της ξηράς με τη θάλασσα και αντίστροφα (...)». Στο άρθρο 2 του ν. 2971 προβλέπεται ότι: «1. Ο αιγιαλός, η παραλία (...) είναι πράγματα κοινόχρηστα και ανήκουν κατά κυριότητα στο Δημόσιο, το οποίο έχει υποχρέωση να τα προστατεύει και να

τα διαχειρίζεται (...). 2. Η προστασία των κοινοχρήστων πραγμάτων και του οικοσυστήματος αυτών (...) είναι ευθύνη του Κράτους (...). Ο κύριος προορισμός των ζωνών αυτών είναι η ελεύθερη και ακώλυτη πρόσβαση προς αυτές. Κατ' εξαίρεση, ο αιγιαλός, η παραλία μπορούν να χρησιμεύσουν για κοινωφελείς περιβαλλοντικούς και πολιτιστικούς σκοπούς, καθώς επίσης και για την εξυπηρέτηση υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος (παρ. 3). 4. Στον αιγιαλό, την παραλία κ.λπ. δεν επιτρέπεται η κατασκευή κτισμάτων και εν γένει κατασκευασμάτων, παρά μόνο για την επιδίωξη των σκοπών που αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο (παρ. 4). Με το άρθρο 12, υπό τον τίτλο «Προστατευτικά έργα - Προσχώσεις», επιτρέπεται η κατασκευή, κατά τις διατάξεις περί δημοσίων έργων, των αναγκαίων τεχνικών έργων στον αιγιαλό, την παραλία ή στη θάλασσα για την αποτροπή διάβρωσης, τα οποία εκτελούνται μετά από άδεια του υπουργού οικονομικών, που εκδίδεται μετά από σύμφωνη γνώμη του Γ.Ε.Ν., του Υ.Ε.Ν. και του Υπουργείου Πολιτισμού και απλή γνώμη της αρμόδιας Επιτροπής Αρχιτεκτονικού Ελέγχου (Ε.Π.Α.Ε.), μετά από εμπειριστατωμένη ακτομηχανική μελέτη θεωρημένη από τη Διεύθυνση Λιμενικών Έργων της Γ.Γ.Δ.Ε. του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, καθώς την προβλεπόμενη από τον ν. 1650/1986 μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Σε περίπτωση παραδοσιακών οικισμών απαιτείται και σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου γιά αυτούς υπουργού.

Κατά σχετική ερμηνεία, «(...) προκειμένης οποιασδήποτε επέμβασης στον χώρο του αιγιαλού και της παραλίας, ο οποίος λόγω της φύσης του και της κατά προορισμό χρήσης του, χρήζει ιδιαίτερης και εξειδικευμένης προστασίας, απαιτείται σε κάθε περίπτωση κατασκευής στους ανωτέρω χώρους κάθε φύσεως τεχνικού έργου, άρα και αποσκοπούντος στην διαμόρφωση της ακτής προκειμένου να αποφευχθεί η διάβρωσή της από τη θάλασσα, η χορήγηση σχετικής άδειας μετά την τήρηση των τασσομένων ειδικών προϋποθέσεων και κατά την προκαθορισμένη στον νόμο διαδικασία (...)» (ΣΤΕ 885/2019, σκέψη 4) με περαιτέρω, εκεί, παραπομπές σε ΣΤΕ 374/2019, 4777/2013 7μ., 3733/2010, 4222/2005, 3253/2005 κ.ά.), και με παράθεση προσήκουσας αιτιολογίας, επιστημονικών ενδείξεων ή άλλων στοιχείων που τεκμηριώνουν την ανάγκη χορήγησης άδειας κατασκευής τεχνικού έργου στον αιγιαλό, την παραλία ή τη θάλασσα.

Υπό το φως των ανωτέρω, οι ως άνω προϋποθέσεις θα πρέπει να πληρούνται και εν προκειμένω, ώστε να διασφαλίζεται ότι, βάσει της αρχής της προφύλαξης του φυσικού περιβάλλοντος ως υπέρτατου δημόσιου αγαθού, οι προτεινόμενες επεμβάσεις δεν θα επιφέρουν ουσιώδη βλάβη στα προστατευόμενα οικοσυστήματα, θα εξυπηρετούν υπέρτερους λόγους δημοσί-

ου συμφέροντος και, επίσης, θα τεκμηριώνονται από επιστημονικές μελέτες, όπως, επί παραδείγματι, η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Μ.Π.Ε.), και, πάντως, θα εντάσσονται σε ένα ευρύτερο χωροταξικό πλαίσιο ρύθμισης των χρήσεων γης, ώστε να μην αποτελούν ευκαιριακές ή σημειακές παρεμβάσεις (βλ. μεταξύ άλλων, ενδεικτικά, ΣτΕ 2685/2010 7μ., σκέψη 13, όπου αναφέρεται ότι: «(...) στο άρθρο 13 του ν. 2971/2001 προβλέπεται η παραχώρηση της "απλής χρήσης" του αιγιαλού, εκείνης δηλαδή της χρήσεως από την οποία "δεν παραβιάζεται ο προορισμός [του αιγιαλού και της παραλίας] ως κοινόχρηστων πραγμάτων και δεν επέρχεται αλλοίωση στη φυσική μορφολογία τους και τα βιοτικά στοιχεία τους" (παρ. 1), στο δε άρθρο 15 παρ. 3 ρητώς ορίζεται ότι η αξιοποίηση του αιγιαλού και της παραλίας με την παραχώρηση και την εκτέλεση έργων, κατά τα προβλεπόμενα στα άρθρα 13 και 14 του νόμου, "πρέπει να εξασφαλίζει και να μην εμποδίζει την ελεύθερη και απρόσκοπτη πρόσβαση των πολιτών στην παραλία και αιγιαλό, εκτός αν τούτο επιβάλλεται για λόγους εθνικής άμυνας, δημόσιας τάξης και ασφάλειας, προστασίας αρχαίων, του περιβάλλοντος ή της δημόσιας υγείας" (...)). Βλ., επίσης, ΣτΕ 3944/2015 7μ., σκέψη 12, κατά την οποία, «(...) οι ρυθμίσεις των άρθρων 13 και 15 του ν. 2971/2001 έχουν την έννοια ότι η παραχώρηση δικαιωμάτων απλής χρήσης επί του αιγιαλού και της παραλίας, στους πρωτοβάθμιους ΟΤΑ για την άσκηση δραστηριοτήτων, που είναι, καταρχήν, ήπιες και συμβατές με τον προορισμό των στοιχείων αυτών του φυσικού περιβάλλοντος ως κοινοχρήστων, πρέπει να γίνεται μεμονωμένα και κατά περίπτωση, ύστερα από εξατομικευμένη κρίση της Διοικήσεως, συνοδευόμενη από τα αναγκαία διαγράμματα, με την οποία θα τίθενται και οι αναγκαίοι όροι και περιορισμοί ενόψει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του υπό παραχώρηση συγκεκριμένου τμήματος του αιγιαλού, προκειμένου να διασφαλισθεί και η κατά προορισμό χρήση του ως κοινόχρηστου αγαθού (...) δεδομένου ότι οι μόνιμες κατασκευές, πέραν της αλλοίωσης, που επιφέρουν στη μορφολογία του αιγιαλού, συνδέονται με δραστηριότητες μη συμβατές με το χαρακτήρα και τον προορισμό του αιγιαλού, ως κοινόχρηστου φυσικού αγαθού, και ως εκ τούτου αποτελούν μη επιτρεπόμενη χρήση εκ του νόμου (...)).».

26. Επί του άρθρου 253 παρ. 1

Με τη διάταξη της παραγράφου 1 προτείνεται μεταβατική ρύθμιση, κατά τον τίτλο του άρθρου, σύμφωνα με την οποία «1. Έως την έγκριση των Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων, οι διορθώσεις σφαλμάτων ορίων οικισμών πραγματοποιούνται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, κατόπιν γνωμοδότησης του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμά-

των και Αμφισβητήσεων, μετά από εισήγηση του Γενικού Γραμματέα Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικού Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας».

Η προκείμενη ρύθμιση φαίνεται να συμπληρώνει τις διατάξεις του άρθρου 72 («Οριοθέτηση και άλλες πολεοδομικές ρυθμίσεις οικισμών - Αντικατάσταση άρθρου 12 και παρ. 2 άρθρου 16 ν. 4759/2020, κατάργηση άρθρου 19 ν. 2508/1997») του ν. 4915/2022, λαμβανομένου υπόψη ότι δεν υπάρχει σχετική αναφορά στην Έκθεση Ανάλυσης Συνεπειών Ρύθμισης (βλ. και προβληματισμό επί του ως άνω άρθρου, όσον αφορά το εφαρμοζόμενο πλαίσιο δυνητικής εκπόνησης Σ.Μ.Π.Ε. σε σχέση με την πολεοδόμηση και επέκταση των οικισμών μέχρι την έγκριση των σχεδίων των τοπικών και των ειδικών πολεοδομικών πλαισίων, στην Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας, παρατήρηση υπ' αρ. 15).

Κατά τη σχετική νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, «(...) καθ' ερμηνεία, ιδίως, των άρθρων 43 παρ. 2 και 24 του Συντάγματος, η πράξη οριοθετήσεως ενός οικισμού αποτελεί ρύθμιση γενικού πολεοδομικού σχεδιασμού, η οποία τον υπάγει στο κανονιστικό πεδίο εφαρμογής των οικείων ρυθμίσεων για την αντίστοιχη κατηγορία Οικισμών [άρθρο 5 του ΠΔ/τος της 24-04/03-05-1985 (Δ' 181), άρθρα 4-9 του ΠΔ/τος της 02/13-03-1981 (Δ' 138) κλπ.]. Εν όψει τούτου η πράξη οριοθετήσεως οικισμού είναι κανονιστικής φύσεως, δεδομένου δε ότι δεν αποτελεί τοπική υπόθεση ούτε τεχνικό ή λεπτομερειακό ζήτημα, δεν επιτρέπεται να ενεργείται με πράξη άλλου οργάνου της Διοικήσεως αλλά με προεδρικό διάταγμα. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο προκειμένου περί οικισμών οι οποίοι εμπίπτουν σε ευαίσθητα οικοσυστήματα, ή τελούν υπό ειδική προστασία, όπως οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι, οι ιστορικοί ή παραδοσιακοί Οικισμοί κ.λπ. (ΣΕ 3661/2005 Ολομ., 1481/2015, 4446/2010, 1712/1998, 2072/1997 7μ. κ.ά.). Περαιτέρω, όπως έχει κριθεί, για την οριοθέτηση των προ του 1923 Οικισμών, όπως είναι κατά κανόνα οι παραδοσιακοί οικισμοί (...), εφαρμοστέες είναι οι ειδικές γι' αυτούς διατάξεις του ΠΔ/τος της 02/13-03-1981 περί οριοθετήσεως και όρων δομήσεως των οικισμών προ του 1923 (Δ' 138) (...). Κατά την οριοθέτηση των εν λόγω οικισμών λαμβάνεται υπόψη η υφιστάμενη μέχρι το 1923 πραγματική κατάσταση αυτών και όχι οι τυχόν μεταγενέστερες επεκτάσεις και αλλοιώσεις τους (ΣΕ 1481/2015, 2128/2014, 4446/2010, 2318/2004, 2052/2003), καθώς και η τυχόν υπαγωγή τους σε ιδιαίτερο προστατευτικό καθεστώς με σκοπό τη διατήρησή τους στο διηνεκές και την ανάδειξη της ιδιαίτερης ιστορικής, πολεοδομικής, αρχιτεκτονικής, λαογραφικής, κοινωνικής και αισθητικής φυσιογνωμίας τους (...). Περιοχές με αραιότερη δόμηση μόνο κατ' εξαίρεση μπορεί να περιλαμβάνονται εντός των ορίων του οικι-

σμού, εφ' όσον περιέχουν επαρκή αριθμό κτισμάτων, με μικρή απόσταση μεταξύ τους, και συναποτελούν, με το συνεκτικό τμήμα, τον διαμορφωμένο παραδοσιακό πολεοδομικό ιστό του Οικισμού. Αντιθέτως, αραιοδομημένα τμήματα πέριξ του συνεκτικού ιστού, στα οποία υπάρχουν μεμονωμένα κτίσματα, όπως π.χ. διάφορα λιθόκτιστα ή μη κτίσματα που απαντώνται στην ύπαιθρο, και τα οποία δεν αποτελούν μέρος του διαμορφωμένου πολεοδομικού ιστού του οικισμού, ή της διακεκριμένης οικιστικής ενότητας αυτού, δεν μπορούν να περιληφθούν νομίμως εντός των ορίων οικισμού προ του έτους 1923 (βλ. άρθρο 100 παρ. 4 περ. α' και β' Κ.Β.Π.Ν., ΣΕ 1481/2015, 2128/2014, 4446/2010). Εξ άλλου, όπως έχει κριθεί (ΣΕ 5248/1995 7μ., 893/2005), για την οριοθέτηση των (κοινών) οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκους εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις του ΠΔ/τος της 24-04/ 03-05-1985, από τις οποίες, σε συνδυασμό με την εξουσιοδοτική διάταξη του άρθ. 42 παρ. 5 του Ν. 1337/1983 (Α' 33), προκύπτει ότι ληπτέα υπ' όψη πραγματική κατάσταση αυτών είναι η υφισταμένη στις 14-03-1983, ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του Ν. 1337/1983 (άρθ. 44 αυτού), όχι δε Οικισμοί που δημιουργήθηκαν μεταγενεστέρως, ούτε περιοχές, στις οποίες μετά την παραπάνω ημερομηνία επεκτάθηκαν με αυθαίρετη δόμηση, χωρίς εγκεκριμένο πολεοδομικό σχέδιο, προϋφιστάμενοι οικισμοί, δεδομένου, μάλιστα, ότι ο ίδιος Νόμος [1337/1983] προέβλεψε τη θέσπιση προϋποθέσεων και διαδικασιών για την επέκταση στο εξής των οικισμών αυτών. Τούτων παρέπεται ότι δεν επιτρέπεται επανακαθορισμός των ορίων οικισμού με βάση νέα πραγματική κατάσταση, η οποία προέκυψε μετά τον αρχικό καθορισμό τους, τα δε όρια οικισμού που καθορίζονται με βάση τις προαναφερόμενες διατάξεις επιτρέπεται να τροποποιηθούν μόνο για λόγους νομιμότητας, όπως είναι η πλάνη περί τα πράγματα, με πράξη, η οποία επιβάλλεται να αιτιολογείται ειδικώς με αναφορά σε συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά και στοιχεία (ΣΕ 5248/1995 7μ., 893/2005, Π.Ε. 182/2009, 264/2007, 153/2002 κ.ά.)» (ΣτΕ 1268/2019. Βλ. και ΣτΕ 930 και 57/2017).

Υπό το φως των ανωτέρω, σκόπιμο θα ήταν να διευκρινισθεί η έννοια των διορθώσεων σφαλμάτων ορίων οικισμών, οι οποίες δύνανται να χωρούν με υπουργικές αποφάσεις.

27. Επί του άρθρου 255

Με την υπό ψήφιση διάταξη προβλέπεται η δυνατότητα εγκατάστασης μονάδων βιολογικού καθαρισμού σε γη υψηλής παραγωγικότητας, με τροποποίηση του άρθρου 56 του ν. 2637/1998.

Συναφώς επισημαίνεται ότι, με πρόσφατη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (524/2021 7μ., η οποία εκδόθηκε κατόπιν της 1433/2017 παρα-

πεμπτικής απόφασης, σκέψη 19), κρίθηκε, μεταξύ άλλων, ότι «(...) καθ' ο μέρος το ΕΧΠ/ΑΠΕ, όπως τροποποιήθηκε με τον ν. 3851/2010, επιτρέπει την εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από βιομάζα σε γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, στοιχεί κατ' αρχήν προς τις διατάξεις των άρθρων 24 παρ. 1 και 2, 79 παρ. 8 και 106 παρ. 1 και 2 του Συντάγματος. Και τούτο διότι ο κοινός νομοθέτης δεν κωλύεται, σταθμίζοντας τις διαφορές πτυχές του δημοσίου συμφέροντος, και κινούμενος εντός των ορίων του Συντάγματος, του ευρωπαϊκού δικαίου και των διεθνών συνθηκών, να προχωρήσει σε σύνθεση αυτών και να προκρίνει εκάστοτε την θεραπεία μίας ή περισσότερων πτυχών του δημοσίου συμφέροντος εν σχέσει προς τις λοιπές, λαμβάνοντας υπόψη τις επικρατούσες συνθήκες ή προς αντιμετώπιση καταστάσεων που είτε δεν υφίσταντο κατά το παρελθόν, είτε δεν είχαν την ίδια ένταση όπως σήμερα, εφ' όσον οι εισαγόμενες ρυθμίσεις είναι εύλογες και αναγκαίες, θεσπίζονται με γενικά και αντικειμενικά κριτήρια και λαμβάνουν δεόντως υπόψη τις λοιπές πτυχές του δημοσίου συμφέροντος. Στην προκειμένη περίπτωση, η ανάπτυξη εγκαταστάσεων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από βιομάζα εντός περιοχών γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας, που επετράπη με τις διατάξεις του άρθρου 9 παρ. 4 και 7 του ν. 3851/2010, υπαγορεύεται από την ανάγκη αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, η οποία έχει λάβει οξείες διαστάσεις τις τελευταίες δεκαετίες, της επίτευξης ενεργειακής επάρκειας της χώρας και της απεξάρτησης από τα ρυπογόνα ορυκτά καύσιμα, σε συμμόρφωση προς διατάξεις του κοινοτικού δικαίου και διεθνών συνθηκών, ενώ συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος της περιοχής εγκατάστασης, στο μέτρο που καθιστά δυνατή την αξιοποίηση (ανακύκλωση) οργανικών αποβλήτων, τα οποία άλλως θα διετίθεντο στο περιβάλλον με προφανείς δυσμενείς συνέπειες για την ποιότητά του. Με τα δεδομένα αυτά, οι ανωτέρω διατάξεις του ΕΧΠ/ΑΠΕ, όπως τροποποιήθηκε με τον ν. 3851/2010, οι οποίες επιτρέπουν την εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από βιομάζα σε γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, στοιχούν κατ' αρχήν προς τις ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις εφ' όσον οι μονάδες αυτές είναι μικρής δυναμικότητας, χαμηλής οχλήσεως και χρησιμοποιούν πρώτη ύλη προερχόμενη από γεωργικές, κτηνοτροφικές κ.λπ. εκμεταλλεύσεις της περιοχής εγκαταστάσεώς τους, ενώ τα ειδικότερα ζητήματα χωροθέτησης και ένταξης των μονάδων αυτών στο άμεσο περιβάλλον τους αντιμετωπίζονται στο στάδιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησής τους (πρβλ. ΣΕ 2499/2012 Ολομ, 2468/2011 7μ. σκέψη 13, 3825/2010 σκέψη 8 κ.ά.)». Βλ., επίσης, ΣτΕ 632/2022, σκέψη 7, κατά την οποία «(...) [ο] ν. 3851/2010 [εκδόθηκε] σε συμμόρφωση προς την 2009/28/ΕΚ Οδηγία σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από

Α.Π.Ε. (L 140), με την οποία θεσπίστηκε κανονιστικό πλαίσιο για την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (βλ. ΣΤΕ 3367/2015 Ολομ., 1421/2013 7μ.). Ο νόμος αυτός απέβλεψε, ιδίως, στην προστασία του κλίματος, η οποία αποτελεί περιβαλλοντική και ενεργειακή προτεραιότητα "υψίστης σημασίας για τη χώρα" (άρθρο 1 παρ. 2 του ν. 3468/2006, όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 1 του ν. 3851/2010), στην επιτάχυνση της υλοποίησης των έργων ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, προκειμένου αφενός να μειωθούν οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, αφετέρου δε να επιτευχθεί η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της χώρας, και στην τόνωση της επιχειρηματικότητας στον τομέα των Α.Π.Ε. Με τις διατάξεις του εν λόγω νόμου επήλθαν ριζικές αλλαγές, μεταξύ άλλων και στο καθεστώς προστασίας της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας (...).».

Ωστόσο, έχει κριθεί συναφώς επί του θέματος (ΣΤΕ 1189/2021, σκέψη 11) ότι «(...) κατά την άσκηση του ακυρωτικού ελέγχου πράξεων εκδιδομένων κατ' εφαρμογήν της νομοθεσίας για την εκ των προτέρων εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον σχεδιαζομένων έργων, ή δραστηριοτήτων, στον οποίο περιλαμβάνεται και η πλάνη περί τα πράγματα, ο δικαστής εξετάζει, μεταξύ άλλων, αν η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, που αποτελεί το βασικό μέσο εφαρμογής της απορρέουσας από τις ανωτέρω διατάξεις αρχής της πρόληψης και προφύλαξης, ανταποκρίνεται προς τις απαιτήσεις του νόμου και αν το περιεχόμενό της είναι επαρκές ώστε να παρέχεται στα αρμόδια διοικητικά όργανα η δυνατότητα να διακριβώνουν και αξιολογούν τους κινδύνους και τις συνέπειες του έργου και να εκτιμούν αν η πραγματοποιήσή του είναι σύμφωνη με τις διατάξεις της οικείας νομοθεσίας, τις συνταγματικές επιταγές και τους ορισμούς της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ευθεία, όμως, αξιολόγηση από μέρος του δικαστή των συνεπειών ορισμένου έργου ή δραστηριότητας και η κρίση αν η πραγματοποίησή του αντίκειται στην αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης εξέρχονται των ορίων του ακυρωτικού ελέγχου, διότι προϋποθέτουν διαπίστωση πραγματικών καταστάσεων, διερεύνηση τεχνικών θεμάτων, ουσιαστικές εκτιμήσεις και στάθμιση στηριζόμενη στις εκτιμήσεις αυτές. Κατ' ακολουθίαν, παράβαση της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης μπορεί να ελεγχθεί ευθέως από τον ακυρωτικό δικαστή μόνον αν από τα στοιχεία της δικογραφίας και με βάση τα διδάγματα της κοινής πείρας προκύπτει ότι η προκαλούμενη από το έργο ή τη δραστηριότητα βλάβη για το περιβάλλον είναι μη επανορθώσιμη και έχει τέτοια έκταση και συνέπειες, ώστε προδήλως να αντιστρατεύεται την παραπάνω συνταγματική αρχή (Σ.τ.Ε. 3478/2000 Ολομ., 613/2002 Ολομ., 2547/2005, 2125/2009, 570/2012, 3049/2015, 2787/2017, 1286/2019)».

Υπό το φως των ανωτέρω, οι ως άνω προϋποθέσεις θα πρέπει να τηρούνται και εν προκειμένω, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι προτεινόμενες χωροθετήσεις εγκαταστάσεων μονάδων βιολογικού καθαρισμού σε περιοχές γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας έχουν ήδη ειδικώς μελετηθεί, κατά την εκπόνηση της οικείας μελέτης για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, προκειμένου να τεκμηριώνεται ότι δεν επιφέρουν ουσιώδη βλάβη, και μάλιστα μη επανορθώσιμη, στο περιβάλλον.

Αθήνα, 17 Μαρτίου 2023

Οι Εισηγητές
Αθανασία Διονυσοπούλου
Επίκουρη Καθηγήτρια της Νομικής Σχολής
του Πανεπιστημίου Αθηνών
Αλεξάνδρα Καρέτσου
Νικόλαος Παπαχρήστος
Επιστημονικοί Συνεργάτες
Δημήτριος Βασιλείου
Γεωργία Μακροπούλου
Ειδικοί Επιστημονικοί Συνεργάτες

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος
Αναπληρωτής Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών